

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra psychologie

**AUTENTICITA JAKO FAKTOR SPOKOJENOSTI V
PARTNERSKÉM VZTAHU**

Authenticity as a Factor of Satisfaction in a Close Relationship

Magisterská diplomová práce

Autor: Bc. Tereza Ambrožová

Vedoucí práce: PhDr. Marek Kolařík, Ph.D.

Olomouc 2018

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou prací na téma: „Autenticita jako faktor spokojenosti v partnerském vztahu“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne .....

Podpis: .....

Poděkování

V první řadě bych ráda poděkovala PhDr. Markovi Kolaříkovi, Ph.D. za jeho vstřícnost a ochotu práci vést a podílet se na zvoleném tématu. Také mu děkuji za cenné rady a připomínky. Dále děkuji PhDr. Martinovi Dolejšovi, PhD. za rady, jež mi poskytl k postupu při překladu cizojazyčných metod do českého jazyka. Děkuji také všem osobám, které se na překladu metod podílely, zejména Bc. Dianě Jarošové, Bc. Kateřině Skopalové, Bc. Tereze Suchánkové a Mgr. Ivaně Svobodové za jejich nezištnou a velkorysou pomoc. Za rady ke statistickému zpracování dat děkuji Mgr. Lucii Viktorové a Ing. Markovi Pioreckému. V neposlední řadě patří velké poděkování všem respondentům za jejich čas a ochotu sdílet jejich osobní informace. Na závěr děkuji svým nejbližším, za jejich angažovanost při hledání respondentů během sběru dat a za jejich nekonečnou podporu a péči během vzniku práce, i během každého, jedinečného dne.

OBSAH

ÚVOD.....	7
TEORETICKÁ ČÁST	
1 AUTENTICITA.....	8
1.1 Vymezení pojmu autenticita	8
1.2 Pohledy na koncept autenticity napříč filozofií	8
1.3 Autenticita ve filozofii M. Heideggera a J. P. Sartra	12
1.4 Autenticita v psychologii	14
1.5 Dělení autenticity	15
1.5.1 Dispoziční autenticita.....	16
1.5.2 Vztahová autenticita.....	17
2 PARTNERSKÝ VZTAH.....	19
2.1 Vymezení pojmu partnerský vztah.....	19
2.2 Vznik a fáze partnerského vztahu	20
2.3 Partnerství a láska	21
3 SPOKOJENOST.....	24
3.1 Vymezení pojmu spokojenost	24
3.2 Determinanty (životní) spokojenosti.....	24
4 SPOKOJENOST V PARTNERSKÝCH VZTAZÍCH	26
4.1 Vymezení spojení spokojenost v partnerském vztahu	26
4.2 Determinanty spokojenosti v partnerském vztahu	26
4.2.1 Komunikace	27
4.2.2 Autenticita	29
4.2.3 Hodnoty a životní styl	30
4.2.4 Nevěra	30
4.2.5 Přátelství.....	31
4.2.6 Rozdíly mezi muži a ženami	31
4.2.7 Sexuální život.....	34
4.2.8 Svoboda.....	35
4.2.9 Tolerance.....	36
4.2.10 Závazek a společné plány.....	36
4.2.11 Žárlivost	38
5 SEBEÚCTA.....	39

5.1 Vymezení pojmu sebeúcta	39
5.2 Zdroje a formování sebeúcty.....	40
5.3 Sebeúcta v kontextu autenticity	40
6 PROVEDENÉ VÝZKUMY	42
EMPIRICKÁ ČÁST	
7 VÝZKUMNÝ PROBLÉM, CÍLE A HYPOTÉZY	47
8 VÝZKUMNÝ DESIGN	49
8.1 Základní a výběrový soubor.....	49
8.2 Metody	50
8.2.1 Měření úrovně autenticity	51
8.2.2 Authenticity in Relationships Scale - Short Form.....	51
8.2.3 Authenticity Inventory 3	52
8.2.4 Investment Model Scale	53
8.2.5 Rosenbergova škála sebehodnocení.....	55
8.3 Sběr dat.....	56
8.4 Etické aspekty výzkumu	56
8.5 Vyhodnocení dat	56
9 VÝSLEDKY VÝZKUMU	59
9.1 Výsledky deskriptivní statistiky.....	59
9.2 Výsledky pro základní cíle.....	61
9.2.1 Výsledky pro cíl 1 (Vztah autenticity a spokojenosti ve vztahu).....	61
9.2.2 Výsledky pro cíl 2 (Vztah autenticity a spokojenosti ve vztahu v rámci párů)	63
9.2.3 Výsledky pro cíl 3 (Vztahová autenticita mužů a žen)	63
9.2.4 Výsledky pro cíl 4 (Vztah autenticity a sebeúcty)	64
9.3 Výsledky pro doplňkové cíle	66
9.3.1 Výsledky pro cíl 5 (Souvislosti sledovaných proměnných v rámci párů)	66
9.3.2 Výsledky pro cíl 6 (Rozdíl subjektivní a partnerem vnímané autenticity)	67
9.3.3 Výsledky pro cíl 7 (Vztah výsledků metody AIRS-SF Self a subškály Vztahová orientace dotazníku AI-3)	68
9.3.4 Výsledky pro cíl 8 (Vztah dispoziční a vztahové autenticity)	68
9.3.5 Výsledky pro cíl 9 (Vnitřní konzistence metod).....	68
9.4 K platnosti hypotéz	71
10 DISKUZE	72
11 ZÁVĚR.....	77

12 SOUHRN	78
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A LITERATURY	81
SEZNAM PŘÍLOH	
Příloha 1: Abstrakty	
▪ Abstrakt v českém jazyce	
▪ Abstrakt v anglickém jazyce	
Příloha 2: Úvod k dotazníku a informovaný souhlas	
Příloha 3: Stratifikační dotazník	
Příloha 4: Dotazník charakteristik partnerského vztahu	
Příloha 5: Český překlad metody Authenticity Inventory 3	
Příloha 6: Český překlad metody AIRS-SF Self Version	
Příloha 7: Český překlad metody AIRS-SF Perceived-Partner Version	
Příloha 8: Český překlad metody Investment Model Scale	
Příloha 9: Ukázka kvalitativní analýzy překladu metod (položka č. 17 z metody AI-3)	
Příloha 10: Ukázka výchozí matice dat	

Jsme neustále zváni k tomu, kým jsme.
Henry David Thoreau

ÚVOD

Partnerské vztahy jsou oblastí, v rámci které si svou zkušenost prožívá během života mnoho lidí. Partnerské vztahy jsou jedním ze zdrojů nejsilnějších jak pozitivních, tak negativních emocí, a i proto se mnoho psychologů a vědců snaží najít aspekty, které ve vztahu napomáhají k udržení stabilního pocitu spokojenosti. Studie z posledních let naznačují, že jedním z faktorů podporujících spokojenost v partnerském vztahu, by mohla být autenticita jedince.

Autenticitu jedince vymezujeme jako jeho pravost, původnost a otevřenost. Jako ochotu být upřímný sám k sobě, zahlédnout vlastní podstatu a vlastní jedinečné bytí v jeho syrovosti. Jako vůli sloupnout z tváře masku nanesenou společenskými očekáváními a představami. Na autenticitu člověka je možné nahlížet jako na dispoziční (globální), projevující se v mnoha sférách života a vztahovou, specifickou pro jednání v rámci partnerského vztahu.

Autenticita bývá taktéž dávána do souvislosti se sebeúctou, kterou definujeme jako hodnocení, pocity a zaujetí určitého postoje vůči vlastní osobě na kontinuu od pozitivního k negativnímu pólu. Je možné předpokládat, že důvěra sám v sebe a kladné sebepojetí povede ke spontánnější sebe-prezentaci, stejně jako nedůvěra ve vlastní osobu může vést k tendenci snažit se být někým jiným, než sám sebou a jevit se díky tomu v lepším světle.

Předmětem našeho výzkumu je, zda autenticita významně přispívá ke kvalitě partnerských vztahů. Hlavní otázkou, jež si pokládáme je, zda je možné zvýšit kvalitu a spokojenost v partnerských vztazích prostřednictvím absolutní upřímnosti. Absolutní upřímnost zahrnuje také nepříjemná témata a informace, které by si člověk často rád nechal jen sám pro sebe. S naprostou otevřeností může přicházet i strach z neporozumění a odmítnutí, což může být důvodem k odklonění se od čistě autentické sebe-prezentace. Ptáme se ale, mohly by benefity autentického chování v rámci partnerského vztahu převážit nad potenciálními riziky, které s sebou autenticita přináší? Vedle toho si pokládáme doplňující otázku, zda úroveň autenticity souvisí s mírou sebeúcty. V této práci se věnujeme zmapování provedených výzkumů v této oblasti a aplikujeme dosavadní poznání na výzkum provedený na české populaci.

TEORETICKÁ ČÁST

1 AUTENTICITA

1.1 Vymezení pojmu autenticita

Otázky týkající se autenticity se objevují v rozmanitých oblastech napříč literaturou, filmovou tvorbou, divadelním uměním, médií, či filozofií a psychologií. V naší práci se zabýváme především psychologickou autenticitou, která se místy prolíná s filozofickým pojetím autenticity, ze kterého dnes psychologie v případě otázek po autenticitě často vychází. Obecně bývá ale autenticita jako taková definována poměrně vágně, pravděpodobně zejména pro její obtížnou uchopitelnost. I díky tomu je někdy autenticita definována tím, co autenticitou není, v termínech sebe-zakrývání, falešného chování či neautentického života.

Termín autenticita má kořeny v řečtině a latině. Řecký výraz **authentés**, znamená v doslovném překladu vlastní rukou konající, latinský ekvivalent **authenticus** je vykládán jako hodnověrný, původní (Holub & Lyer, 1978; Rejzek, 2012). Dnes bývá pojem **autentický** vymežován jako původní, hodnověrný či pravý (Petráčková & Kraus, 1995). **Autenticitu osobnosti** pak rozumíme jako „*pocit pravosti, hodnověrnosti vlastního života*“ (Hartl & Hartlová, 2015, 63), či jako pravost, původnost a opravdovost projevu jedince a jako vyjádření úrovně, do jaké je jedinec subjektivně „sám sebou“ (Vymětal, 2001).

1.2 Pohledy na koncept autenticity napříč filozofií

Kořeny myšlení o autenticitě, pravdě a o tom, co je skutečné, sahají až do Starověkého Řecka. **Sókratés** se zabýval „pravým bytím“ a duši člověka považoval za nositelku vnitřního určení člověka, která disponuje funkcí rozpoznat pravdu a dobro od zla (Patočka, 1990). Za největší lidskou iluzi považoval zaměření se na fyzické tělo a víru v to, že prostřednictvím největších slastí a největších bolestí jsme nejbližší pravdě, skutečnosti a životu samotnému (Platón, 2005). Na myšlenku o duši jako nositelce bytostného určení člověka, která je schopná rozpoznat dobro a pravdu navázal **Platón** svým učením o idejích. Ideje vnímá jako nepomíjivé pravzory a nositele pravdy, které je možné rozpoznat pouze

duší, nikoli tělesnými smysly. Vjemy získané fyzickou zkušeností chápe jako poznání stínu, pomíjivého obtisku původní a jediné bytostné ideje (Storig, 2007). Podstatou člověka byla tedy podle Platóna duše, prostřednictvím které se dostává k idejím. Úkolem jedince je v tomto pojetí obnovovat prostřednictvím filozofování a moudrosti svou duševní podstatu, díky čemuž se člověk spojuje s idejemi a s tím, co je opravdové, pravdivé a věčné. S Platónovými myšlenkami se částečně protíná filozofie jeho žáka **Aristotela**, který duši vnímal jako univerzální oživující základ všech bytostí a jako prostředek k rozumovému poznání, skrze které vidíme pravdu. Na rozdíl od Platóna ji však nevnímal jako samostatnou entitu, která by mohla existovat mimo fyzické tělo (Helus, 2011).

S příchodem **Reného Descarta** a jeho výrokem „Myslím, tedy jsem.“ došlo k prvnímu zpochybnění Sókratových, Platónových a Aristotelových myšlenek o tom, že pravdu a to, co je skutečné a autentické, poznáváme pouze duší. Na jedné straně Descartes mluví o duši, čímž navazuje na platonsko-aristotelickou tradici, ale zároveň duši označuje jako dějiště kritického, zkoumajícího a pochybujícího myšlení, které je základem k poznání pravdy (Helus, 2011). Descartes odmítl představu, že všechny poznatky pocházejí ve svém základu ze smyslového vnímání. Navrhuje, že nejdříve by se měl člověk o věcech naučit uvažovat rozumem a případně až poté se s určitou nedůvěrou spoléhat na smyslové vnímání (Grosholz, 2003).

Jean-Jacques Rousseau se domníval, že lidé jsou autentičtí ve chvíli, když jsou blízko své přirozenosti. Ta je podle něj přítomna spíše v komunitách než v institucionalizované společnosti (Zukin, 2008). Přirozenost vnímá Rousseau (1989) jako návrat do počátečního přirozeného stavu, ve kterém je jedinec soběstačný, svobodný, osamocený a směr je mu udáván dvěma nejpůvodnějšími vášněmi, jimiž jsou láska a soucit. Jeho směřování pak vychází ze zachování svého blahobytu a ze zájmu o druhé, cítící bytosti. Rozum, kterému přirozenost předchází, nás v jeho pojetí od přirozenosti a původnosti odcizuje.

Negativní vliv na naši přirozenost spatřuje Rousseau (1989) také ve společnosti a v osvojování si společenských norem. Ty podle něj mohou kazit původní přirozenost, která je po narození nepopsaným listem, a také narušovat vrozenou morálku určenou primárně láskou a soucitem. To vyjadřuje následujícími slovy:

Podobně jako sochu Glaukovu znetvořil čas, moře a bouřky tak, že se podobala více dravému zvířeti než bohu, byla i lidská duše poškozena v lůně společnosti tisícerými a

stále se opakujícími příčinami, tím, že přijala množství znalostí a omylů, že změnami těla i stálými otřesy vášní změnila, abychom tak řekli svůj vzhled tolik, že ji téměř nemůžeme poznat (77).

David Hume předpokládal, že autenticita může být nejlépe pochopena prostřednictvím vztahů s druhými lidmi. Hume tvrdil, že self je tvořeno prostřednictvím sociálních interakcí s druhými lidmi, a proto je vhodné se i na autenticitu dívat v jejich kontextu. Hume rozlišoval umělé a přirozené ctnosti. Umělé ctnosti závisejí na společenských konvencích, kdežto přirozené ctnosti jsou odrazem chování, které by se vyskytovalo bez ohledu na sociální normy a konvence. Přirozené ctnosti jsou tedy v určitém smyslu vymezením autentického fungování (Wilson, 2003).

Otec existenciální filozofie, **Søren Kierkegaard**, tvrdil, že autentické fungování se odráží v subjektivních volbách, které zahrnují „základní vědění“ lidí, čímž jsou znalosti, které se týkají nejhlubších významů jejich vlastní existence. Objektivní jistota tohoto základního vědění však není nikdy konečná ani úplná a proto je tato pravda vždy jen určitým odhadem (Westphal, 2003). Pravda se v jeho pohledu musí vždy stát subjektivní, musí se stát součástí žité existence. To ilustrují slova, které si Kierkegaard zapsal do svého deníku: „*Jde o to pochopit sám sebe, uvědomit si, co Bůh opravdu chce, abych dělal. Jde o to, najít pravdu, která je pravdivá pro mě, najít ideu, pro kterou jsem ochoten žít a zemřít.*“ (Kierkegaard, 2003 in Malaníková, 2014, 22).

Kierkegaard mimo jiné také upozorňoval na tendenci kulturních institucí produkovat tzv. pseudo-jednotlivce (příkladem mohou být stereotypní členové davu). V této perspektivě pak vnímá dav jako „nepravdu“, kdežto subjektivita je pravdou (Kierkegaard, 2004). Z tohoto pohledu není možné dosáhnout autentického fungování prostřednictvím učení a osvojení si vnějších sociálních norem. Proto je nezbytné, aby jedinec převzal vlastní svobodu a zodpovědnost za svůj život do svých rukou a žil v pravdě a svobodě. Je nesporně snazší žít jako součást davu, nežli z něj vystoupit a zvolit sám sebe jako cestu, ve které se člověk staví tváří tvář svým existenciálním obavám. Na jedné straně může člověk prožívat radost ze svobody, a na straně druhé se budou vynořovat pocity spojené s tíhou zodpovědnosti, viny, úzkosti či samoty, se kterými se musí zákonitě konfrontovat. Díky obrácení se do sebe ale jedinec získává více svobody, uvědomění sám sebe a naplnění vlastních možností, na rozdíl od zabývání se vnějšími nedůležitými věcmi, čímž se člověk sám uvěžňuje ve své nesvobodě (Olšovský, 2005).

Osobitým způsobem přispěl k významu autenticity také německý filozof **Friedrich Nietzsche**, jehož vliv je možné zahlédnout v existenciální filozofii a fenomenologii, a to zejména v práci Ludwiga Binswagera či Martina Heideggera. Jeho myšlenka „nadčlověka“ je výzvou k překonání současného lidství a k uskutečnění svého nejlepšího možného já. Nadčlověk je mimo jiné tvůrcem opravdových a autentických hodnot. Smysl a hodnotu má pouze to, co je člověku vlastní. Tím je každý prožitek, který vznikl z autenticity a opravdovosti, nikoli z očekávání vnějšího ocenění. Z Nietzscheova pohledu je nutné, aby jedinec detailně a kriticky prozkoumal život, sám si ověřil, co je v životě pravdou a byl v něm autentický i za cenu toho, že to nebude v souladu s tím, co se považuje za normální, správné či svaté (Nietzsche, 1995).

Edmund Husserl, zakladatel fenomenologie, přemýšlel o autenticitě jako o něčem původním, živém (Petříček, 1992). Fenomenologii definujeme jako metodu, jež se zabývá zkoumáním fenoménů tak, jak se člověku jeví ve vlastním vědomí samy o sobě, ve své ryzí formě, na rozdíl od zkoumání podstaty věcí. Jedná se o nazírání skutečností a jevům bez předpokladů a předchozích zkušeností (Patočka, 2015). V souvislosti s autenticitou uvažoval Husserl o vědě, která buduje svět ideálních předmětů a vztahů, které se dají dobře měřit. Tím se ale věda zákonitě vzdaluje jednak každodennímu životu, který každý den žijeme a také přirozené zkušenosti, ve které je třeba hledat pravdu. Východisko spatřuje v návratu k počátkům, na kterých začala věda stavět a zkoumat to, co je bezprostředně prožíváno a věci samy o sobě, nikoli jejich interpretace. Abychom věci poznali takové, jakými skutečně jsou, je třeba využít svobody, které se nám jako lidem dostalo a odložit předpoklady, pochyby a soudy, a nahlížet na věci jako na jednotlivé fenomény, prostřednictvím čehož se dostaneme k původní pravdě, k původnímu smyslu světa (Petříček, 1992).

Charles Taylor (2001) uvádí, že na autenticitu je možné nahlížet jako na morální ideál. Jedinec pak naplnění vlastního života dosahuje spojením se sebou samým, s vlastními ideály a vlastní přirozeností. V tomto ohledu se Taylor obrací k 18. století, které vnímá jako protkané ideou vrozené morálky a intuitivním smyslem pro to, co je správné a špatné. Opravdovou a plnohodnotnou bytostí je v jeho pojetí jedinec, který se spojil se svou intuicí, svými smysly a vnitřním hlasem a naslouchá svým morálním ideálům, namísto vnějšího diktátu toho, co je špatné a správné a nenechává se zlákat motivací spočívající v odměnách a trestech, ať už je autoritou Bůh, či jiná síla. Naopak

autoritou a zdrojem existence se stává jedinec sám sobě, hlas vnější je tedy nahrazen hlasem vnitřním. Taylor dále zmiňuje **Johanna Gottfrieda Herdera** jako autora myšlenky, že každý jedinec má svůj originální způsob, jak být člověkem. V tomto pojetí je pak autenticitou, žije-li člověk tento jedinečný způsob jeho života a ne jiný, imitující život někoho jiného. To vnímá Taylor (tamtéž) jako morální ideál, založený na věrnosti sám sobě, který popisuje následujícími slovy:

Být věrný sobě samému, znamená být věrný své originalitě, což je něco, co mohu artikulovat a objevit jen já sám. Tímto artikulováním definuji také sám sebe. V tom spočívá základ porozumění modernímu ideálu autenticity a cílům sebeuskutečnění a seberealizace, v jejichž smyslu je ideál obvykle formulován (34).

Na závěr krátkého filozofického průřezu napříč autenticitou uvedeme zajímavou poznámku k pojetí autenticity, kterou nabízí **Larmore** (2007). Ten upozorňuje na skutečnost, že mnohdy se lidé stávají lepšími verzemi sebe samých v případě, že v jistém smyslu napodobují někoho jiného. Naopak kdyby hledali hluboké prameny vlastní identity a opravdovosti, mohli by najít takové já, které rozhodně nebude ctnostnější nebo morálnější než to, které je kultivováno na základě nápodoby jiných lidí.

Podobné myšlenky je možné zahlédnout u **Kanta**, který se domníval, že autenticitu není možné vnímat jako morální ideál, neboť předpokládal, že bude-li člověk v úplné shodě se svým bytostným já, může se stát otrokem vrozené povahy, která může být například sobecká či zločinecká (Kosek, 2015).

Zde se však nabízí otázka, zda při nalezení zmiňovaných pramenů dle Larmora, nebo při shodě se svým já, které odkrývá „vrozenou povahu“ dle Kanta, člověk opravdu došel ke své přirozenosti a jestli tyto prameny a „vrozená povaha“ nejsou jen určitým nánosem společnosti na duši člověka nacházejícího se „na půli cesty“ k Rousseauově přirozenosti a čistotě nepopsaného listu.

1.3 Autenticita ve filozofii M. Heideggera a J. P. Sartra

Hledáme-li teoretické základy psychologického konceptu autenticity, můžeme se opřít především o fenomenologii a existenciální filozofii Martina Heideggera a Jeana-Paula Sartra. Ti jsou v oblasti existenciální filozofie považováni za prototypy pro definování autenticity. Oba zdůrazňují zodpovědnost za vlastní svobodu a za činy, které jedinec ve

svém svobodném bytí vykoná a to při současném vědomí časovosti a smrtelnosti vlastního bytí.

Martin Heidegger navázal na Husserlovu fenomenologii a propojil ji s existenciální filozofií. Fenomenologickou metodu spojil se zásadním z jeho témat - tázání se po smyslu bytí. Vnímá existenci jedince jako „hození“ do života, do světa, který nevytvořil a do podmínek, které nemá možnost kontrolovat. Zároveň je tato existence omezená konečností a smrtelností, což může vzbuzovat nepříjemné pocity. Vedle toho má ale jedinec v rukou neomezenou svobodu a zodpovědnost za svůj život a své konání. V ideálním případě tedy jedinec chápe smysl své existence a je si vědom zodpovědnosti za vlastní svobodu a činy, a zároveň si připouští svou předurčenost k smrti (Heidegger, 2008). V tomto kontextu nahlíží Heidegger na autenticitu jako na možnost volby způsobu života, přičemž se nabízí dvě základní cesty:

Bud' být existencí autentickou (eigentlich), tj. přijmout na sebe, vzít na sebe tíži své existence, přihlásit se k sobě a starosti, což znamená: interesovat se na svém bytí ryzím způsobem, anebo být naopak existencí neautentickou (uneigentlich), tj. utéci před zodpovědností za své bytí, prchnout před možností, jak být vskutku sebou samým a uchýlit se k tomu, jak žije každý, jak žije kdokoli (Petříček, 1992, 83-84).

V Heideggerově pojetí je jedním ze zásadních problémů bytí zmíněná časovost a smrtelnost, před jejímž zahrnutím a přijetím ve vlastním životě mnohdy lidé utíkají a která může být zdrojem neautentického bytí. Heidegger však vnímá přijetí časovosti a smrtelnosti vlastní existence jako bezpodmínečně nutnou pro možnost být na světě skutečně autenticky (Heidegger, 2008).

Taktéž **Jean-Paul Sartre** (2006) se věnoval otázkám bytí a konečnosti života a vnímal svobodu a zodpovědnost za své konání jako stěžejní v otázce bytí. Lidé jsou podle něj svými vlastními volbami. Být znamená volit, přestat volit znamená přestat být (Flynn, 2003).

V kontextu autenticity se Sartre věnoval také fenoménům, které v určitém smyslu negují či odporují bytí, přičemž autorem této negace je sám člověk, který neguje bytí, které žije a tím narušuje proudění vlastního autentického života. Příkladem může být ironie, kdy jedinec neguje to, co sám tvrdí, zmiňuje něco, aby to tím samým aktem popřel. Jako prototyp těchto fenoménů, které jsou v rozporu s daným bytím, využil postoje neupřímnosti, který bývá zaměňován se lží. Sartre popisuje lež jako fenomén, kdy jedinec tají pravdu a je si vědom, že koná neautenticky. Naopak neupřímnost je podle něj situací,

kdy člověk zastírá pravdu jednak okolí, ale také sobě. Neupřímnost vzniká na podkladě lži, kdy záměrem je také klamat okolí, ale při neupřímnosti dochází k situaci, kdy klamající jedinec začne zastírat pravdu i sám sobě a ztrácí kontakt s původní pravdou. Sartre tento jev doslovně popisuje tím, že „*vědomí infikuje neupřímností samo sebe*“ (89) a vnímá ho jako autonomní a trvalou formu psychické struktury, která může být běžným rysem života mnoha lidí (Sartre, 2006).

1.4 Autenticita v psychologii

V psychologii je autenticita vnímána jako stabilnější charakteristika a rys osobnosti (Vymětal, 2001). Vedle nahlížení na autenticitu jako na charakteristiku nebo také prožitek osobnosti klienta jí sledujeme také v rámci terapeutického vztahu u terapeuta. Ten může mít jednak expertní roli (např. v psychoanalýze), nebo také neexpertní, v rámci které má terapeut více prostoru být sám sebou a hranice mezi klientem a terapeutem nemusí být tak ostré, díky čemuž se celá situace má možnost stát autentičtějším setkáním dvou jedinců. V současné době se autenticita v rámci psychologie objevuje zejména v rámci dvou psychoterapeutických směrů. Jednak je součástí teoretické koncepce humanistické psychoterapie a také je jí věnována pozornost v rámci daseinsanalýzy.

V **humanistické psychologii** je autenticita, vedle empatie a akceptace, jedním ze základních pilířů na klienta orientovaného přístupu. Její hlavní představitelé, Carl Rogers (1973) a Abraham Maslow (1954), ji oba popisují jako klíčovou charakteristiku zdravého duševního života a fungujících vztahů. Autenticita je zde vyzdvihována jako podstatná charakteristika terapeuta. Díky jeho kongruenci, nepoužívání sociálních masek a nestavění se do profesionální role, se dostává klientovi nejlepšího prostoru pro růst a rozvoj (Rogers, 2014).

Klíčovým faktorem je autenticita také v **daseinsanalytickém terapeutickém přístupu** Ludwiga Binswanger a Medarda Bosse. Tam hraje ústřední roli jak v terapeutickém vztahu, tak ve vztahu jedince ke světu. Směr vychází ze zmíněné existenciální filozofie a fenomenologie Martina Heideggera, od něhož přístup přebíral i část terminologie. Základ slov daseins, da sein, který v doslovném překladu znamená bytí tu, pobyt, či jsoucnost, se odkazuje na jedinečnou aktuální zkušenost, která je

ve své ryzí podobě nutně přirozeně autentická. Metoda daseinsanalýzy je fenomenologická a v kontextu zmíněného bytí jde o podrobnou a pečlivou analýzu bytí lidské existence v tomto světě. Daseinsanalýza směřuje jedince k projevení a uchování bytostných skutečností, hodnot a zkušeností a k přijetí lidské svobody a zodpovědnosti za vlastní život. Primárním zdrojem poznání je zde vlastní autentická zkušenost a osobité nazírání a chápání světa, na základě čehož se jedinec snaží uchopit a uskutečnit vlastní existenci. Záměr daseinsanalýzy nespočívá ani tak v přizpůsobení se klienta okolnostem, jako spíše v podpoře naplnění vlastního jedinečného a neopakovatelného potenciálu a bytí, které vychází z pochopení svobody a zodpovědnosti za vlastní život. Podstatným tématem je zde taktéž bytí v rámci vztahů při udržení vědomí toho, kým skutečně člověk je. Otázka autentického spolubytí s druhými je akcentována v rámci daseinsanalytického psychoterapeutického výcviku vedeného v České republice, který probíhá skupinovou a komunitní formou (Čálek, 2005; Růžička, 2011; Andrllová, 2005; Heidegger, 2008).

Jak je již zmíněno v úvodu, v rámci současné vědecké psychologie autenticitě příliš pozornosti bohužel věnováno není (Vymětal, 2001). To dokazuje i poměrně malý výčet metod, které by autenticitu jako charakteristiku jednotlivce v nějakém ohledu zachycovaly.

1.5 Dělení autenticity

Jak ve filozofických, tak v psychologických pojetích autenticity se o ní dříve mluvilo především jako o určité charakteristice, která má co dočinění s různými fenomény, kterými jsou například svoboda, autonomie či morálka a jako o vlastnosti, které je příhodné dosáhnout. Prakticky se o ní ale neuvažovalo v tom smyslu, že by se nějakým způsobem dělila nebo že by obsahovala více komponent, které by ji určovaly. V posledních letech, kdy se autenticitě jako fenoménu v psychologii začalo věnovat více pozornosti, však přišly také přístupy, které autenticitu vnímají jednak jako **dispoziční** (globální) a jako **vztahovou**. V naší práci se věnujeme jak autenticitě dispoziční, tak konceptu autenticity v rámci vztahů.

1.5.1 Dispoziční autenticita

Goldman a Kernis (2002, 3) definují dispoziční autenticitu jako „*neomezené působení vlastního či jádrového já v každodenních situacích*“. Autentické fungování je podle nich charakterizováno sebedorozuměním, otevřeností k rozpoznání jejich ontologické reality (příkladem může být hodnocení vlastních žádoucích a nežádoucích vlastností), skutky a chováním v rámci mezilidských vztahů.

Podle Kernise a Goldmana (2002, 2006) je dispoziční autenticita tvořena čtyřmi samostatnými, ale propojenými komponentami, kterými jsou uvědomění, nezaujaté zpracovávání, chování a vztahová orientace.

Aspekt **Uvědomění** je míněn jako uvědomění si sám sebe a vyjadřuje schopnost a motivaci ke zvyšování úrovně svého vědomí, týkající se vlastních motivů, tužeb či pocitů. Chápeme ho jako ochotu nahlédnout sám do sebe, uvědomovat si jádro svých motivů, své sklony a skutečné charakteristiky, své každodenní preference i nejniternější přání, a také jako bdělost vůči svým slabinám i silným stránkám. Autoři také zmiňují fakt, že každý jedinec je tvořen množstvím polarit. Každý v sobě má obsaženou mužskou i ženskou, extrovertní i introvertní, impulzivní i klidnou dimenzi. Většinou v lidech jedna z dualit převažuje a určuje hlavní rysy jedince, zatímco druhá je prožívána vědomě, či nevědomě. Pokud je člověk autentický, má obecně blíže ke svým motivům a ke svému skutečnému, jádrovému já. To mu skýtá také větší možnost uvědomit si skutečnost, že má mnoho všestranných a potenciálně protichůdných aspektů, a má tak příležitost snažit se je integrovat do jednoho, celistvého já. Na rozdíl od přijetí pouze těch aspektů, o kterých se jedinec domnívá, že jsou v souladu s jeho konceptem ideálního vlastního já. Zároveň je podstatné, že aspekt uvědomění podporuje sebepojetí a přijetí sám sebe (tamtéž).

Druhou komponentou dispoziční autenticity je **Nezaujaté zpracování**, které vyjadřuje nezaujaté zpracování relevantních informací o sobě samém. To znamená objektivní přístup vzhledem k vlastním pozitivním i negativním aspektům, emocím, zkušenostem a prožitkům, informacím a osobním vědomostem. Zároveň se jedná o nepopírání, nepřehánění či nedeformování hodnotících informací na své konto z vnějších zdrojů. Jako přínos nezaujatého zpracování autoři vnímají skutečnost, že jedinec, který k sobě přistupuje objektivně, zná lépe své skutečné já. Tato znalost může být přínosná pro různé volby v oblasti chování, ať už se jedná o jejich krátkodobé, či dlouhodobé trvání.

Příkladem může být volba nevhodnějšího zaměstnání, či investování času do zájmu, který je člověku bytostně nejbližší. V opačném případě mohou být volby jedince nevědomě zkrusleny na základě nedostatečné objektivitě vůči sobě samotnému (tamtéž).

Třetí aspekt, **Chování**, vyjadřuje soulad mezi chováním jedince a jeho hodnotami, preferencemi, potřebami a názory. Opakem je falešné jednání, které může být motivováno ziskem, vyhnutím se trestu, či potřebou zavděčení se druhým lidem. Autentické chování je možné od neautentického odlišit prostřednictvím vědomých záměrů s jasným motivem, které odráží jádrové self. Neautentické chování je vedle toho charakteristické nevědomými motivy, které mohou být hnané touhou po uznání a úctě od druhých lidí, či dalšími nevědomými potřebami ega. Autoři zároveň uznávají existenci případů, kdy není možné jednat plně autenticky vzhledem k možným sociálním sankcím. Jako projev autenticity v těchto případech vnímají například zvýšenou citlivost vůči nutnosti přizpůsobení se (tamtéž).

Vztahová orientace bere v potaz skutečnost, že člověk je neoddelitelnou součástí mnoha vztahů a je-li jako jedinec autentický, tato autenticita by se měla zákonitě projevit i ve fungování jeho vztahů. Vztahová orientace je tedy chápána jako oceňování a usilování o otevřenost, upřímnost a pravdivost v blízkých vztazích (tamtéž). Odpovídá tedy zmíněnému, a v další podkapitole přiblíženému, samostatnému konceptu vztahové autenticity.

1.5.2 Vztahová autenticita

Vzhledem k rostoucí míře zájmu o otázky partnerských vztahů a o snahu nacházet faktory, které se vážou k partnerské spokojenosti a setrvávání v blízkých vztazích, vznikla vedle dispoziční autenticity také autenticita ve vztahu jako samostatný koncept a samostatně sledovaná proměnná.

Vztahovou autenticitu rozumíme jako vztahové schéma, v rámci kterého jsou podporovány a upřednostňovány výhody přesné a autentické výměny skutečných prožitků a myšlenek s intimním partnerem. Vedle toho je bráno na zřetel, že taková otevřenost nese riziko osobního nepohodlí, nepřijetí nebo nesouhlasu partnera a nestability vztahu. Motivací k aplikaci takového schématu v rámci partnerského vztahu je hlavně předpoklad,

že zisky plynoucí z upřímné sebe-prezentace převažují nad potencionálními riziky. Lidé, kteří jsou v rámci vztahu orientováni směrem k autentickému jednání, mají tendenci se vyhýbat falešné sebe-prezentaci ve vztahu, a také podporují otevřenost a upřímnost partnera. Naopak nízká orientace na autentické jednání v kontextu vztahů vede k neupřímné komunikaci, k falešné sebe-prezentaci či k upřednostňování takového jednání ze strany partnera (Lopez & Rice, 2006).

Lopez a Rice (2006) identifikovali v rámci partnerské autenticity dva faktory, kterými jsou nepřijatelnost lhaní a intimní riskování. Faktor **nepřijatelnost lhaní** je charakterizován ochotou jednat v kontextu vztahu falešně, **intimní riskování** můžeme popsat jako ochotu k intimnímu sebe-odhalení s rizikem možného nepochopení.

2 PARTNERSKÝ VZTAH

2.1 Vymezení pojmu partnerský vztah

V naší práci se zaměřujeme na soužití dvou osob, které označujeme jako partnerský vztah. Ten vymezujeme jako dlouhodobé sdílení života dvěma jedinci různého, nebo stejného pohlaví, které je provázáno emocionální vazbou, přitažlivostí, vědomím určité míry odpovědnosti a společnými zájmy (Geist, 2000; Hartl & Hartlová, 2015).

Mluvíme-li o partnerském vztahu, můžeme v něm definovat několik typů partnerských dvojic. Jsou jimi dvojice lidí, kteří spolu „chodí“, dvojice, které spolu žijí, manželské páry a rodičovské páry. **Dvojice lidí, kteří spolu „chodí“** jsou charakteristické citovým vztahem, společným trávením volného času, sexualitou či sdílením zážitků. Stabilita vztahu je vyjádřena především projevem citové a tělesné intimity, ale nejsou zde většinou sdíleny ekonomické otázky či krizové situace. Závazek v tomto typu vztahu bývá projevován vyjádřením očekávání, že vztah bude pokračovat dalšími fázemi. Takový vzorec vztahu je typický zejména pro partnerské vztahy dospívajících a mladých dospělých, ale může být uplatňován i v dospělosti. **Dvojice, které spolu žijí**, jsou spojeny mimo citové a tělesné intimity také delším soužitím a společným bydlením. Záměr obou jedinců z páru spolu bydlet vyjadřuje také značnou míru angažovanosti ve vztahu, neboť zřízení společného bydlení může být obtížnější, než uzavření sňatku a stejně tak vystoupení ze vztahu může být po takovém kroku komplikovanější. Díky společnému bydlení vyvstávají i další otázky praktického života (např. zajištění bytu či ekonomické záležitosti). **Manželské páry** odpovídají po praktické stránce dvojicím, které spolu žijí, ale rozhodly se pro uzavření sňatku, jako vnější deklaraci svazku. **Rodičovské páry** jsou v jistém smyslu poslední možnou instancí partnerského soužití (vynecháme-li následné fáze po odchodu dětí z domova). Vztah rodiče a dítěte bývá považován za nejsilnější vztah vůbec, a i proto se ze společného rodičovství stává jeden z nejsilnějších faktorů držící partnerský vztah pohromadě. Narození dítěte je zásadní událostí ve vývoji partnerského vztahu. Ta může přinést jak pocit naplnění a smyslu, tak i tlak, vznikající z příchodu třetí bytosti a nutnosti upozadit vlastní potřeby. Tento tlak může být náročné pro pár ustát (Gjuričová & Kubička, 2003). V souvislosti se záměry naší práce jsou relevantní především tři první zmíněné typy párů, což rozvádíme dále v empirické části.

2.2 Vznik a fáze partnerského vztahu

Partnerský vztah, respektive přitažlivost ke konkrétní osobě, vniká na základě různých strategií. Zde zmíníme základní z nich.

Langmeier a Krejčířová (2006) zmiňují princip podobnosti a princip doplňování. **Princip volby partnera na základě podobnosti** názvem napovídá, že lidé jsou přirozeně vedeni k hledání protějšku, který s nimi sdílí životní hodnoty, prožíval a prožívá v životě podobné věci a který má přibližně stejný stupeň osobní zralosti. Vedle toho **princip doplňující volby** nebo také komplementárního výběru referuje o tendenci preferovat protějšek, který do určité míry doplňuje osobnost jedince opačnými charakteristikami. I u tohoto principu jsou ale pro stabilitu a trvání vztahu podstatné společné základní hodnoty a podobné stěžejní cíle. Hargašová a Novák (2007) popisují **duplikační teorii**, která vychází z rodičovského či sourozeneckého vztahu. **Rodičovský duplikační princip** vychází z psychoanalýzy a předpokládá, že jedinec v reakci na nutnost vzdání se rodiče opačného pohlaví jako sexuálního partnera, hledá protějšek, který mu svými charakteristikami odpovídá. **Sourozenecký duplikační princip** je založen na předpokladu, že v dospělosti opakujeme schémata, která máme zažitá z dětství se svým sourozencem. To znamená, že je-li například v sourozeneckém vztahu starší bratr a mladší sestra, má muž podle této teorie tendenci vybírat si mladší sestru staršího bratra a podobně.

Existuje řada vymezení jednotlivých fází vztahu. My zmíníme etapy vztahu podle Matějkové (2007), která vymezuje tři základní období, jimiž jsou zamilovanost, láska a přátelská láska.

Zamilovanost je obdobím dvou až tří let vztahu od jeho vzniku. Není však výjimkou, trvá-li jen několik měsíců. V počátku této fáze dochází k navázání vztahu, poznávání se, intenzivnímu vyprávění o sobě, o svých pocitech a touhách. Období je charakteristické pocitem štěstí, vycházejících z možnosti být s partnerem, pocitem okouzlení a silnou sexuální přitažlivostí. Svou roli zde hrají biochemické procesy – jednak se vylučuje větší množství serotoninu (tzv. hormon štěstí) než obvykle, a také fenylethylaminu („droga zamilovaných“). To vede k pocitům povznesení, ke snížené kritičnosti a prožívání skutečností pozitivněji, než za běžného stavu. V pozdějších měsících fáze zamilovanosti si jedinec začíná všimnout rozdílů mezi ním a partnerem, ale stále je vnímá povětšinou jako

milé. Stejně tak se vyskytují první nepochopení týkající se životních očekávání a plánů. Vztah se stává racionálnější a přechází do období lásky.

Fáze lásky, která bývá časově vymezována od třetího roku partnerství dále. Je obdobím, kdy vztah není ani tak sycen pocity štěstí, založených na vylučovaných hormonech, jako spíše na oboustranných pocitech přijetí, bezpečí, pocitu nalezení stabilního přístavu v partnerovi a možnosti s ním sdílet své radosti a starosti. Dále je charakterizován odpovědností, úctou k sobě i k partnerovi, péčí o druhého a důvěrnou znalostí partnera. Tato fáze se také příznačně označuje jako tišší. To zejména pro její klid, tendenci partnerů si méně povídat a sníženou potřebu partnera ohromit svou osobností. Sexuální život je méně bouřlivý a je prožíván více prostřednictvím citů. U nezralých partnerů se může stát, že si tuto fázi vyloží jako ochladnutí „lásky“ a vydají se hledat nový, „méně nudný“ vztah. Naopak pro páry, které období vnímají jako jednu z fází vztahu a neočekávají, že partner je tu pro ně, aby je celoživotně ohromoval a bavil, se může stát tato fáze obdobím, ve kterém se kvality vztahu ještě prohloubí.

Poslední fází je **přátelská láska**, jež vystihuje anglický termín „caring“ a přichází přibližně po 20 letech partnerství. Hlavními atributy tohoto období jsou důvěra, starostlivost jeden o druhého, porozumění, bezpečí, oddanost a přítomnost klidného a trvalého citu.

2.3 Partnerství a láska

V partnerství bývá láska vnímána jako bezpodmínečná součást vztahu. Lásku mnoho lidí v nějaké formě prožívá, ale je obtížné definovat, co jí konkrétně je. Lidé jsou obvykle schopni sdělit, zda k partnerovi lásku cítí, nebo ne, ale málokdy ji umí popsat konkrétními termíny. Zdá se, že pojem a fenomén lásky je do jisté míry stejně tak neuchopitelný a metafyzický jako například duše a život. Chceme-li se ale láskou zabývat, můžeme ji opisovat jevy a termíny, které láska obsahuje a také naopak skutečnostmi, které jsou vnímány jako s láskou nesouvisející, či jí přímo škodící. V pozitivním smyslu bývá láska v partnerství charakterizována mnoha aspekty. Jsou jimi zejména uznání hodnotového systému partnera, přítomnost empatie, respektu ke svobodě a potřebám druhého, možnost se o partnera opřít a spolehnout, a také něha, sympatie či starostlivost (Cibulec, 1974; Willi, 2006). Vedle toho můžeme lásku vymezit i jako to, čím není, a to zejména v termínech žárlivosti, touhy druhého vlastnit, strachu ze samoty, na kterém je pak

vztah postaven či lásky tzv. sentimentálně-romantické, jež je specifická citovým opojením a sníženou kritičností vůči sobě, partnerovi i okolnostem (Cibulec, 1974; Novák, 2006).

Maslow (1968) fenomén lásky rozdělil na dva typy podle přístupu a motivů jedince v lásce setrávat na tzv. B-lásku (od anglického termínu being) a D-lásku (od anglického termínu deficiency). **B-láska** je charakterizována jako nesobecká, dávající, nevyžadující a v jistém smyslu bezpodmínečná. Je prožívána vědomě, jako něco cenného, něco navíc. Na rozdíl od **D-lásky**, jež vychází z vlastního nedostatku lásky, je sobecká a zaměřená na to, čeho a jaké množství se člověku dostává od partnera. V jistém smyslu je podmíněná.

Láska také bývá označována řeckými výrazy Éros, Philos a Agapé, které jsou vnímány jako odlišné typy lásky. **Éros** je charakteristická především vášní a touhou po blízkosti druhého člověka. Často je ale také vnímána jako „vlastnická“ láska. Může však přerůst i v hlubší a konstruktivnější cit. **Philos** je formou přátelské lásky, která umožňuje setrvání ve vztahu i po opadnutí primární vášně. Je specifická vytvářením kompromisů, uvažováním o potřebách druhého a spoluprací. Poslední typ, **Agapé**, v určité míře existuje v obou zmíněných typech lásky, ale oba je také přesahuje. Jedná se o odstoupení od vlastního sobectví a myšlení na vlastní prospěch a usilování o nejvyšší dobro a spokojenost druhého s největší upřímností (Praško, 2005).

Přínosem v konceptualizaci lásky je taktéž **Triangulární teorie lásky** Roberta Sternberga, která se zaobírá jak povahou lásky, tak láskou v různých druzích vztahů. Sternberg popisuje tři hlavní dimenze lásky a z nich vycházející typy lásky na základě toho, jak se jednotlivé dimenze projevují v daném partnerském vztahu. Těmito dimenzemi jsou **intimita**, specifická pocity propojenosti a blízkosti, **vášeň**, která zahrnuje pohnutky vedoucí k fyzické přitažlivosti a sexuálnímu chování a **rozhodnutí/oddanost**, definovaná jako vůle a touha v daném vztahu setrvat. Teorie bývá znázorněna trojúhelníkem, jehož vrcholy symbolizují jednotlivé dimenze a jejich propojení jednotlivé typy lásky (obr. č. 1). Síla jednotlivých dimenzí se v průběhu vztahu obvykle mění. Ve většině vztahů zpočátku rychle stoupá vášeň a později pomalu klesá, intimita stoupá pozvolna a později má také tendenci klesat a oddanost narůstá pomalu s časem a u spokojených vztahů většinou zůstává na stabilní, vysoké úrovni (Sternberg, 1986; Výrost & Slaměník, 2008).

Obr. č. 1: Schéma Sternbergovy Triangulární teorie lásky

V souvislosti s láskou zmíníme také **zamilovanost**, která bývá považována za součást mnoha partnerských vztahů, zejména v jejich začátku a někdy se s láskou chybně zaměňuje. Zamilovanost má řadu fyziologických paralelních procesů a bývá také proto někdy vnímána jako určité chemické poblouznění. Zamilovanost můžeme rozdělit na tři základní fáze, kterými jsou „fáze náhlého vzplanutí“, dále „období rozkoše, nekritického obdivu a přílišné tolerance“ a třetí fází je „doznívání“. **Fáze náhlého vzplanutí** je charakteristická intenzivním myšlením na dotyčného jedince a touhou s ním sdílet velké množství času. Zároveň je zde typická tendence předstírat své dobré vlastnosti, zveličovat vlastnosti, které člověk vnímá jako žádoucí, či zastírat ty nežádoucí. V **období rozkoše, nekritického obdivu a přílišné tolerance** se snižuje intenzita prožívaných emocí. Období je příznačné intimnějším sblížením a pocitem emoční blízkosti, která bývá zaměňována s láskou. Po nějaké době většinou pozvolna přejde do **fáze doznívání**, ve které může dojít k tzv. „vystřízlivění z opilosti zamilování“. Doznívání je dobou, kdy partneři racionálně hodnotí možnosti, přínosy a úskalí vztahu, a na základě toho v něm setrvávají a staví dál na pevnějších základech, nebo vztah opouští (Cibulec, 1974).

3 SPOKOJENOST

Vzhledem k zaměření naší práce na spokojenost v rámci vztahů, přiblížíme v krátkosti spokojenost jako samostatný koncept, ze kterého spokojenost v partnerských vztazích vychází.

3.1 Vymezení pojmu spokojenost

Mluvíme-li o spokojenosti, vždy je třeba ji vztáhnout ke konkrétní situaci, prostředí, nebo nastavení, kterého se spokojenost týká a ze kterého vychází. Pro definici spokojenosti, jako vyššího pojmu spokojenosti v partnerských vztazích, o kterém pojednáváme dále, si vypomůžeme spojením **životní spokojenosti**, která bývá zejména v zahraniční literatuře s konceptem spokojenosti přímo provázána a někdy považována za identický fenomén. V anglických termínech bývá spokojenost, případně životní spokojenost popisována nejčastěji jako „**life satisfaction**“, „**happiness**“, či „**well-being**“.

Lyubomirsky (2008), která užívá jak pojmu happiness, tak termínu well-being, definuje spokojenost jako prožívání pohody a radosti, přičemž v pozadí stojí pocitování užitečnosti, smysluplnosti a krásy vlastního života. Veenhoven (1996, 6) vnímá spokojenost (life satisfaction) jako „*míru, do které jedinec pozitivně hodnotí celkovou kvalitu svého života jako celku. Jinými slovy, nakolik má člověk rád život, který vede.*“ Zároveň spokojenost vnímá jako celkové zhodnocení života, který má dle něj čtyři dílčí oblasti, kterých se celková spokojenost dotýká a které tvoří samostatné koncepty, co se spokojenosti týče. Jsou jimi globální životní spokojenost, spokojenost s bydlením, spokojenost s financemi a spokojenost se sociálními vztahy, která je klíčová pro naši práci.

3.2 Determinanty (životní) spokojenosti

Existují různé vnější faktory, které činí člověka spokojeným. Zdá se ale, že základ životní spokojenosti spočívá především ve vlastním postoji vůči životu a v nakládání s tím, co člověku do života přichází. Lyubomirsky (2008) popisuje několik základních vzorců chování a myšlení, které bývají vlastní nejspokojenějším participantům výzkumů

sledujících míru subjektivní spokojenosti. Spokojení lidé jsou podle ní charakterističtí zejména následujícím:

- Věnují dostatečné množství času a péče rodině a přátelům, a užívají si času s nimi stráveného.
- Umí vyjádřit vděčnost za vše, čeho se jim dostává.
- Snaží se žít v přítomnosti a „vychutnávají“ si život.
- Bývají hluboce oddáni svým cílům a morálním hodnotám.
- Bývají pozitivní při představování si budoucnosti.
- Bývají prvními, kteří podávají pomocnou ruku kolemjdoucímu či spolupracovníkovi.
- Bývají zvyklí vykonávat pravidelnou fyzickou aktivitu.
- Když prožívají emočně náročné situace, stres, krize, či tragédie, mají tendenci se k nim stavět čelem a nakládat s nimi konstruktivně.

4 SPOKOJENOST V PARTNERSKÝCH VZTAZÍCH

4.1 Vymezení spojení spokojenost v partnerském vztahu

Partnerské vztahy jsou důležité pro fungování čtyř základních behaviorálních systémů, které mohou poté ovlivňovat jak globální spokojenost, tak spokojenost v rámci partnerského vztahu. Jsou jimi vztahová vazba, afiliace, péče a sexuální chování (Furman & Fechner, 1994 in Furman, 2002). Pro udržování partnerského vztahu, potažmo spokojenosti v něm, je třeba přítomnosti lásky, vzájemné péče, blízkosti, společného soužití, touhy, a pro ukotvení a zrání vztahu také dostatku svobody a zodpovědnosti partnerů. Z vnějšího pohledu je možné kvalitu a spokojenost v partnerském vztahu pozorovat podle míry pozitivního a negativního chování mezi partnery, a také kvalitou komunikace, a to zejména způsobem řešení problémů a konfliktů (Praško, 2005). Rusbult, Martz a Agnew (1998) vnímají spokojenost v partnerském vztahu jako úroveň, do které partneři vzájemně naplňují své nejpodstatnější potřeby. Pro potřeby naší práce definujeme spokojenost v partnerském vztahu jako subjektivně prožívanou míru spokojenosti, která vychází z uspokojení potřeb a naplnění vlastních možností v rámci partnerského vztahu.

Obecně platí, že kvalita a spokojenost v partnerském vztahu je vyšší v případě, že si jedinec před tímto vztahem již prošel fází hledání přátel stejného i opačného pohlaví, mezilidských konfliktů a případně ztráty některých přátel. Díky tomu okusil jedinečnost společného sdílení aktivit, a také měl možnost zažít sdílení svých radostí, starostí, tužeb, citů a vzájemného porozumění, stejně jako citových zmatků. Je pravděpodobné, že s takovými prožitky člověk lépe pochopí unikátnost a křehkost každého lidského vztahu. Partnerský vztah má pak větší naději na trvání, vstoupí-li do něj relativně stabilní a zralí jedinci, s ujasněnými hodnotami (Langmeier & Krejčířová, 2006).

4.2 Determinanty spokojenosti v partnerském vztahu

V rámci partnerského vztahu existují rozmanité oblasti a skutečnosti, které mohou vztah ovlivňovat, a to pozitivně i negativně. Tyto fenomény se projevují buďto v intrapersonální rovině, jako záležitost každého z účastníků partnerského vztahu, nebo v interpersonální rovině, pro kterou je charakteristická účast obou jedinců vztahu na jejich

formování. Napříč texty, jež se věnují partnerským vztahům, se zmiňuje mnoho jevů, které určitým způsobem působí na kvalitu a spokojenost partnerského vztahu. Zde zmíníme některé z nich. Zmiňujeme především obecné oblasti, týkající se spíše psychické sféry partnerského života. Existuje také řada praktických záležitostí, týkajících se ekonomických otázek, společného bydlení, dělby práce v domácnosti a podobně. Pro naši práci však vnímáme jako relevantní především zmíněná témata. Autentické fungování ve vztahu, které je hlavním předmětem naší práce, je možné zahlédnout jako určitou komponentu mnoha ze zmíněných determinant. Mnoho z nich se do jisté míry vzájemně překrývá a souvisí spolu. Například, je-li člověk schopný tolerovat odlišnosti svého partnera, obsahuje to zákonitě určitou míru svobody být sám sebou, kterou partnerovi jedinec dává. Jsou to ale zároveň samostatné fenomény, které je v rámci partnerského vztahu možné vymezit.

4.2.1 Komunikace

Funkční komunikace v páru je jedním z klíčových úspěchů spokojeného partnerského vztahu a v jistém smyslu zastřešuje všechny ostatní determinanty spokojenosti vztahu, proto ji uvádíme na prvním místě. Jako zásadní ji vnímáme proto, že disponuje-li pár dobrou a funkční komunikací, nabízí se mnohem větší potenciál na zvládnutí situací, které by se mohly zdát neřešitelné či nepřijatelné, ať už se týkají společných plánů, představ o společném bydlení či například nevěry. Díky zvládnuté komunikaci mezi partnery, která je především otevřená, vstřícná, jasná a přehledná, je možné poměrně rychle řešit jak záležitosti všedního dne, tak rozmanité události, které vztah hluboce zasáhnou. Při nefunkční komunikaci se mohou z drobných záležitostí stát neřešitelné a vleklé problémy, které si poté nese každý partner sám v sobě. V neposlední řadě je fungující komunikace, sdílení prožitků a konstruktivní reflexe mezi partnery možným zdrojem osobnostního růstu obou z partnerů (Praško, 2005).

Jako podstatnou součást funkční komunikace považuje Praško (2005) **asertivitu**. Tu definuje v termínech upřímného, poctivého a citlivého vyjadřování svých postojů, dojmů a potřeb, při zachování úcty jak vlastní, tak úcty vůči partnerovi. Hlavními benefity takové komunikace je především zvyšování pozitivní výměny mezi partnery, která podporuje bezpečí vztahu a hodnotu a sebevědomí obou z partnerů, dále možnost vzájemného pochopení se, zvyšování svobody při zachování důvěry, zlepšování schopnosti

přijímat kritiku a také konstruktivně kritizovat, a v neposlední řadě schopnost vytvářet kompromisy.

Kratochvíl (2009) vymezuje jako další z podstatných součástí zdravé partnerské komunikace **autenticitu**, v rámci které si partneři sdělují věci otevřeně, bez zamlčování či předstírání skutečných pocitů a myšlenek.

Vedle asertivity jako produktivního způsobu komunikace zmiňuje Praško (2005) řadu způsobů chování v komunikaci, které spokojenosti ve vztahu mohou škodit. **Neproductivními a nekonstruktivními fenomény v komunikaci** jsou podle něj zejména tzv. čtení myšlenek, přerušování a skákání do řeči, manipulace, nedostatečná reakce na sdělované informace a nedostatek zpětné vazby, neverbální odmítání, vyjadřování pocitů oklikou, neupřímnost, nejasnost a nekonkrétnost sdělovaných informací, přehánění, značkování, zevšeobecňování, připisování úmyslu, překrucování skutečnosti, nesoulad verbálního a neverbálního projevu, unikání od tématu a přehnané emoční reakce. Dále popíšeme některé ze zmíněných jevů v komunikaci, které považujeme dle názvu jako méně jasné.

Čtením myšlenek je myšleno čtení skrytých myšlenek a záměrů tam, kde žádné nejsou. Vychází především z vlastních pocitů, týkajících se očekávání partnerova vztahu k dotyčnému člověku. V krajním případě dochází k diskvalifikaci pozitivního, při které jsou partnerovy pochvaly a ocenění čteny na základě vlastního filtru negativně.

Neverbální odmítání mívá řadu projevů, které dávají najevo nezájem, nespokojenost či nesouhlas neslovními způsoby. Tyto projevy vycházejí z pohybů, mimiky, postoje či tónu hlasu. Příkladem je dívání se mimo partnera při komunikaci, dělání grimas, ošívání se či sledování hodinek.

Při **vyjadřování pocitů oklikou**, během kterého jsou tzv. filtrovány nepříjemné pocity, nesděljuje partner přímo to, co má na mysli, ale mluví o problému tak, „aby to partnerovi došlo“, nebo kritizuje náhradní nepodstatný problém, kterým může vypouštět vlastní napětí, vycházející z konfliktu, který s partnerem nesdílí.

Neupřímností je myšleno zastírání pravých myšlenek, pocitů a potřeb, které souhlasí s Kratochvílovou podmínkou autenticity, coby zdrojem funkční komunikace.

Značkování vyjadřuje „cejchování“ partnera různými označeními s negativní konotací, které je určitým nahrazením vyjádření momentálního vlastního pocitu z jeho chování. V takové situaci je redukována rozmanitost druhého a na základě jednoho aktu, je partnerovi přiřknuto označení (např. „lenoch“, „blbec“). To ho může jednak ranit a

v dlouhodobém horizontu negativně ovlivňovat vztah, jelikož takové chování vede často k odvetě, která rozpoutává kolotoč obdobných označení a ironických přirovnání.

Poslední nekonstruktivní fenomén v komunikaci, který přiblížíme, je **připisování úmyslu**, k němuž dochází především během konfliktů. Partnerovi jsou v rámci něj připisovány úmysly, které jsou často amorální, může pro ně být nedostatek důkazů a nemusí být založeny na skutečnosti, nebo nemusí mít dané chování s připsaným úmyslem nic společného.

4.2.2 Autenticita

Autenticita nebývá v publikacích o partnerských vztazích, jejich fungování a spokojenosti často zmiňována. Pokud ano, týká se často jen krátké zmínky vztahující se ke způsobu komunikace (např. Kratochvíl, 2009; Praško, 2005) a nebývá jí věnováno více pozornosti. Výzkumy z posledních let však naznačují, že mezi spokojeností ve vztahu a autenticitou partnerů existuje významná spojitost (např. Brunel et al., 2010; Lopez & Rice, 2006). Jedná se zde především o vztahovou autenticitu, která je charakteristická ochotou k otevřenému projevu a sdílení v rámci vztahu přesných a záměrně nezkrácených prožitků a pocitů. A to i za situace, že by partner mohl s nějakými skutečnostmi či pocity nesouhlasit, nebo je nepřijímat (Lopez & Rice, 2006). Goldman a Kernis (2002) doplňují, že mluvíme-li o vztahové autenticitě, jde o aktivní proces sebepoznání a o rozvoj vzájemné intimity a důvěry, ve které mají partneři možnost vidět jak pozitivní, tak negativní vlastnosti partnera. Brunel et al. (2010) taktéž dokládá souvislost mezi dispoziční autenticitou a lepším hodnocením partnerského vztahu. Můžeme tedy říci, že autenticita, jak vztahová, tak dispoziční, hraje dle dosavadních výzkumů ve spokojenosti partnerských vztahů svou roli.

S autenticitou souvisí také tzv. emocionální otevřenost, jež je projevována otevřeným sdílením emocí. Tím je pak možné předcházet řadě nepochopení, které vyplývají z nedostatečné komunikace a nedostatečného sdílení vlastních emocí. Partner pak může nějaký vnější projev daného emočního stavu přisuzovat jiné skutečnosti, než ze které skutečně vychází a dochází k tvorbě zbytečných fantazií (Matějková, 2007).

4.2.3 Hodnoty a životní styl

Protínají-li se základní hodnoty a životní styl partnerů, je to velmi dobrý základ ke spokojenosti ve vztahu. Jedinec má jednak možnost sdílet s partnerem své názory a postoje vůči světu a setkává se s pochopením. Podobným životním stylem je také pár ušetřen řešení situací, které vycházejí z rozdílného způsobu života. Rozdílné hodnoty a životní styl nejsou nutně prediktorem neúspěšného vztahu, ale je poté třeba o této skutečnosti přemýšlet a brát ji v potaz během celého života. Stěžejní životní hodnoty často není možné popsat pár větami a odráží se spíše ve způsobu života, proto jsou tyto oblasti objevovány zejména po zřízení společného bydlení. V rámci něj mají jedinci prostor poznat všechny návyky partnera a pocítit, nakolik souzní s jejich způsobem života (Matějková, 2007).

4.2.4 Nevěra

Nevěra není charakteristikou vztahu, ale mimopartnerský vztah, ať už je založen primárně na citové blízkosti nebo na fyzické přitažlivosti, potká během života vztahu poměrně velké procento partnerských dvojic. V České republice připouští svou nevěru během manželství přibližně dvě třetiny mužů a polovina žen. Nevěra může být jak zdrojem nespokojenosti ve vztahu a v krajním případě příčinou jeho ukončení, tak i naopak zdrojem dalšího růstu ve vztahu (Novák, 2006). Proto považujeme za podstatné ji zmínit jako jeden z možných činitelů, ovlivňujících spokojenost v partnerském vztahu.

Nevěra bývá někdy dělena na sexuální a emoční. Některé výzkumy (např. Bendixen et al., 2015; Sagarin et al., 2012) ukazují v souvislosti s těmito typy a také obecně s nevěrou rozdíly ve vnímání nevěry žen a mužů. Celkově vnímají a přijímají nevěru hůře muži, než ženy a to bez ohledu na to, zda se jedná o sexuální či emoční nevěru. Zaměříme-li se ale pouze na tyto dva zmíněné typy nevěry, existuje ve vnímání mezi ženami a muži rozdíl. Muže častěji znepokojuje více sexuální než emoční nevěra jejich partnerek, naopak ženy vnímají jako závažnější emoční nevěru partnera. Tento fenomén bývá vysvětlován evoluční teorií, která naznačuje, že primárním zdrojem mužského vnímání závažnosti sexuální nevěry je nejistota otcovství. Naopak u žen je mateřství jisté a jejich potřebou je spíše mít vedle sebe citově angažovaného partnera a proto jsou znepokojeny emoční nevěrou, nežli sexuální (Buss, Larsen, Westen, & Semmelroth, 1992).

Nevěra je v terapii obecně považována za situaci, kterou je při ochotě obou jedinců v páru možné konstruktivně řešit. Při obnovení důvěry může být i zdrojem dalšího růstu vztahu. To platí zejména při hledání příčin nastalé nevěry a snahy se těmito příčinami ve prospěch páru zabývat. Naopak upnutí se na samotný fakt a neschopnost či neochota opustit zacyklený kruh lítosti, podrobností a pocitu zhroucení všeho dosud vybudovaného, může přinést buď rozpad vztahu, nebo přijetí role chronicky žárlivého partnera. Můžeme tedy v určitém smyslu říci, že faktorem ovlivňujícím spokojenost ve vztahu není ani tak nevěra jako taková (jedná-li se o nárazový či dlouhodobější ukončený mimopartnerský poměr), jako spíše ochota a vůle o ní mluvit a na vztahu dále pracovat (Novák, 2006).

4.2.5 Přátelství

Přátelský vztah mezi partnery je považován za velmi důležitý a přispívající prvek ke spokojenosti v partnerském vztahu. Přátelství mezi partnery může znít trochu samozřejmě, ale nemusí to tak úplně být. Mnohdy se stává, že partner po určité době vyhledává přátele, aby si „odpočinul“ od partnerského vztahu, nebo aby měl možnost sdílet něco, co mu není v partnerském vztahu umožněno sdělovat. Z tohoto pohledu je přátelství a sdílení života primárně s partnerem nezbytnou součástí spokojenosti vztahu. Přátelství mezi partnery je charakteristické naprostou důvěrou a autenticitou ve vztahu, vycházející z důkladného vzájemného poznání a respektu jeden k druhému. V ní je možné sdělovat jak radosti a starosti spojené s partnerstvím, tak i sdílet informace týkající se pracovní a společenské sféry, a také okruhu přátel (Cibulec, 1974). Přátelství je v dlouhodobějších vztazích považováno vedle zodpovědnosti za nosnou součást vztahu po tom, co sexuální fascinace a vášně přestanou hrát jednu z ústředních rolí, jako tomu bývá na začátku vztahů (Matějková, 2007). To také odpovídá tzv. přátelské lásce ve Sternbergově teorii lásky (Sternberg, 1986).

4.2.6 Rozdíly mezi muži a ženami

Existuje řada postojů k možným rozdílnostem mezi muži a ženami. Jednak nalezneme autory, kteří vymezují jasné rozdíly mezi těmito dvěma pohlavími, existují ale také prameny, které sledují jednak rozdílnosti, zároveň však pozorují jistý průnik. První zmíněná skupina předpokládá, že ačkoli jsou muži a ženy stejného živočišného druhu, jejich charakteristiky, způsob života, přikládání významu jednotlivým věcem a potřeby se

mnohdy značně různí. Věnování pozornosti, či naopak opomíjení těchto rozdílů se určitou měrou může promítnout do spokojenosti partnerského vztahu (Kratochvíl, 2009; Poněšický, 2012). Vedle toho můžeme narazit na zdroje, které pojednávají o určitém principu opačného pohlaví v nevědomí každého jedince, který může dále ovlivňovat jednak prožívání vlastního ženství/mužství, a také vztahování se k jedincům opačného pohlaví a následně konkrétně k partnerovi (Jung, 1994).

Mluvíme-li o skupině zdrojů, věnujících se rozdílům mezi muži a ženami, můžeme zmínit Poněšického (2012) a Kratochvíla (2009). Poněšický (2012) vymezuje základní rozdíly mezi ženami a muži. Některé z nich uvádíme v následující tabulce č. 1. Jak ženy, tak muži mají něco, co nemá ten druhý, a to jak ve smyslu produktivním či pozitivním, tak ve smyslu neproduktivním či negativním. Úkolem obou je v partnerství být jednak v kontaktu se všemi svými stránkami a také se snažit respektovat, chápat a doplňovat stránky toho druhého.

Tab. č. 1: Rozdílné charakteristiky žen a mužů

Žena	Muž
Chaos	Pořádek
Příroda - přirozenost	Kulturace, civilizace
Analogické zpracování	Digitální inteligence
Syntetické myšlení	Analytické myšlení
Romantické pojetí člověka	Racionální pojetí člověka
Objekt touhy	Chtějící subjekt
Konzervativní, uchovávací	Radikální, agresivní
Oběť, masochismus	Pachatel, sadismus
Potřeba lásky, závislost, silná vztahovost	Potřeba nezávislosti, svobody a vyniknutí
Přijímání	Dobývání
Smrt, podsvětí	Život, světlo
Subjektivita	Objektivita
Emoce, city, empatie	Zásada, logika, pravda
Přizpůsobení se	Přizpůsobování světa sobě

Kratochvíl (2009) rozdíl mezi ženami a muži přibližuje na základě odlišných potřeb a uvádí s jistou humornou nadsázkou čtyři základní potřeby či očekávání od vztahu u každého z pohlaví.

Pro muže jsou jimi následující:

- „**Uvařeno, uklizeno**“ vyjadřuje mužské očekávání, že se mu dostane v partnerství (případně v manželství) uspokojení základních potřeb, kterými jsou především čistý a teplý domov a pravidelná a chutná strava.
- „**Sex, kdykoliv se mu zachce**“ odráží mužský předpoklad, že v partnerství (manželství) mu bude snadno dostupné uspokojování sexuálních potřeb.
- „**Obdiv stále**“ je vyjádřením mužské touhy a očekávání, že bude ženou neustále obdivován za všechny jeho kvality a to jak v ženiných myšlenkách, tak i verbálně.
- „**Nezatěžovat starostmi**“ je charakterizováno mužovým předpokladem, že toho po něm žena nebude příliš chtít a že nebude muset dělat věci, které se mu momentálně dělat nechtějí.

Ženy očekávají následující:

- „**Posedět a popovídat**“, což vyjadřuje hlavně potřebu s partnerem sdílet své zážitky a prožitky, vyjádřit pocity s nimi spojené a získávat zpět jeho kladnou odezvu.
- „**Duševní porozumění**“ jednak taktéž obsahuje možnost s partnerem sdílet své prožívání a pocity, ale zároveň žena očekává, že nejen že jim bude partner naslouchat, ale také pochopí, jak to žena myslí a cítí.
- „**Vycítit, co žena potřebuje**“ je vyjádřením touhy po tom, že žena nemusí nic říkat a muž je schopný vycítit a pochopit, jak jí je a co právě potřebuje.
- „**Vyjadřovat lásku celým životem**“ je shrnutím předchozích tří bodů a jejich zakomponováním do toku celého života. Je touhou po celoživotním projevení mužových citů vůči ženě.

Jak jsme již zmínili, existují také prameny, které naznačují existenci jak mužského tak ženského principu v každém jedinci. Jako stěžejní v této oblasti vnímáme práci Carla Gustava Junga, který vymezil archetypální ženský princip **Anima** v mužském nevědomí a archetypální mužský princip, nazvaný **Animus** v nevědomí žen. Anima v sobě zahrnuje nakumulovanou zkušenost a obraz ženských předků a feminní psychologické tendence, jimiž jsou například emocionalita, vztah k nevědomí či cit pro přírodu. Vedle toho Animus disponuje zkušeností a obrazem mužských předků, a taktéž naopak maskulinními psychologickými charakteristikami, kterými jsou například racionalita či zaměření se na

vědomí (Jung, 1994; Jung, von Franz, Henderson, Jacobi, & Jaffé, 2017). Díky tomu je samotný život jak mužů, tak žen propojením ženství a mužství. V případě, že jsou-li tyto archetypy silné, je možné, že muž žije život své Animy, a žena život svého Anima. V této situaci je však upozaděn mužův mužský princip a ženin ženský princip, který jim byl pro tento život uložen. Ze zmíněného popisu je zjevné, že i zde se vymezují určité rozdílnosti, avšak existují zde jako principy, které jsou vlastní jak ženám, tak mužům. Rozdíl mezi pohlavími je v tom, zda se vyskytují v rámci vědomí, nebo nevědomí. V partnerském soužití pak spolu tedy nežijí jen („racionální“) muž a („emocionální“) žena. Do vztahu pak také vstupuje jak mužova („emocionální“) Anima, tak („racionální“) Animus ženy. (Ne)věnování pozornosti těmto skutečnostem se poté může promítat do způsobu komunikace páru, do řešení konfliktů a do řady dalších oblastí v partnerském vztahu ovlivňujících spokojenost v něm (Jung, 1995; Jung et al., 2017).

4.2.7 Sexuální život

Další oblastí, která hraje svou roli v subjektivním prožívání kvality a spokojenosti v partnerském vztahu je sexualita páru. Sexuální přitažlivost a aktivita v páru bývá největší na začátku vztahu. V tomto období také v jistém smyslu pomáhá spolu se silnými emocemi překlenout vzájemné odlišnosti partnerů. V pozdějších fázích vztahu se může jak tělesná přitažlivost, tak sexuální aktivita snižovat či kolísat. Jedná se ale o běžný jev, který nemusí být indikátorem kvality vztahu. Obecně je ale ideální, nehledě na frekvenci sexuálních aktivit, existuje-li v páru sexuální život sám o sobě. Tím myslíme, že se nestává nástrojem odměn či jeho odmítání nástrojem trestu a není obecně zahrnován do konfliktů a nepochopení. Stejně tak je důležité respektovat odlišné sexuální potřeby partnera. Má-li jeden z partnerů potřebu sexu nižší a druhý partner má tendenci sex vymáhat, může tím v partnerovi vzbuzovat silné negativní emoce, včetně odporu. Proto je vhodnější snažit se to přizpůsobit spíše jemu a nenaléhat (Matějková, 2007).

Také v sexualitě existují mezi ženami a muži mnohé rozdíly, které je třeba brát v partnerském vztahu v potaz. Muži bývají spíše vizuálně zaměřeni a stačí jim někdy jen fyzické podněty pro vzbuzení touhy, ženy jsou více orientovány na emoce a potřebují spíše vyjádření projevu náklonnosti partnera či partnerky. Jedná se však o obecné schéma, které není možné generalizovat (Pondělíčková-Mašlová, 1986).

4.2.8 Svoboda

Svoboda je jedním ze základních předpokladů spokojeného vztahu. Chybí-li svoboda ve vztahu a podléhá-li vztah ovládnutí, kontrolování či vnučování pravd, není prostoru na lásku. Svoboda v partnerském vztahu znamená především porozumění skutečnosti, že každý člověk je na světě primárně sám za sebe. Že každý člověk má své vlastní potřeby, cíle, touhy a pocity, a nepřichází do života jiné osoby proto, aby pouze uspokojoval její potřeby, tím spíše ne na úkor své přirozenosti. Svoboda ve vztahu taktéž zahrnuje respekt vůči individualitě a nároku na vlastní čas a prostor partnera. Součástí svobody v partnerství je také pochopení toho, že jsou-li lidé ve vztahu, jsou odlišní a nejsou součástí jeden druhého. Zůstávají samostatnými jednotkami, samostatnými světy, které mohou protnout, ale nemohou být jedním a tím samým. Protínají-li se ve většině oblastí, je to ideální stav. Průnik je prožíván příjemně, jako určitá míra souznění. Na druhou stranu, je to právě odlišnost, díky které jsou lidé schopni prožívat lásku a je vhodné ji proto uchovávat a respektovat. Ponechávají-li si partneři ve vztahu svobodu být tím, kým skutečně jsou, je to vzájemným projevem úcty a respektu k druhému a pozitivním činitelem ve vztahové spokojenosti. Při ponechání druhému možnosti být tím, čím je, má zde svou úlohu empatie, která umožňuje vcítit se do partnera, pochopit co prožívá a dívat se na situaci pohledem toho, co je důležité pro něj, nikoli pro nás samotné. Tím dáváme hodnotu jeho prožitkům nehledě na to, zda jsou nám blízké, či nikoli, zda s námi souzní, či nikoli a díky tomu se on cítí přijímán (Praško, 2005).

V souvislosti se svobodou v partnerském vztahu se logicky nabízí téma **závislosti**, která je její opačnou polaritou. V případě závislosti v partnerském vztahu není prostor pro respekt vzájemných odlišností a tyto odlišnosti jsou často vnímány jako nedostatek lásky a ohrožení vztahu. To vede k tendenci určit, kdo „má pravdu“, což může rozdíly mezi partnery paradoxně ještě vyostřit. Naopak bezpečí je v závislých vztazích prožíváno především v situacích naprostého souznění, co se názoru a nálad týká, což může být ve vztazích někdy poměrně náročným požadavkem (Praško, 2005). Závislost v partnerském vztahu je charakteristická taktéž nároky na důkazy lásky a na neustálou přítomnost a blízkost partnera, což může značně zasahovat do svobody druhého z páru (Novák, 2006).

4.2.9 Tolerance

Toleranci vykládáme jako postoj jedince nezaujatě přijímat a respektovat myšlení, chování a hodnoty druhých lidí (Reber & Reber, 2001). Schopnost a ochota tolerovat druhé vychází jednak z osobnosti jedince, z jeho výchovy a v neposlední řadě z životní zkušenosti. Nehraje zde roli ani tak množství zkušeností a vztahů během života, jako spíše ochota připustit si během těchto zkušeností a vztahů i svůj podíl nedokonalosti a morální nedostatečnosti. Na základě toho se člověk učí být pokornější a disponuje větší ochotou tolerovat druhé. Vedle tolerance partnera je pak ale stejně tak nezbytné zachovat respekt vůči sobě (Matějková, 2007; Venglářová, 2008).

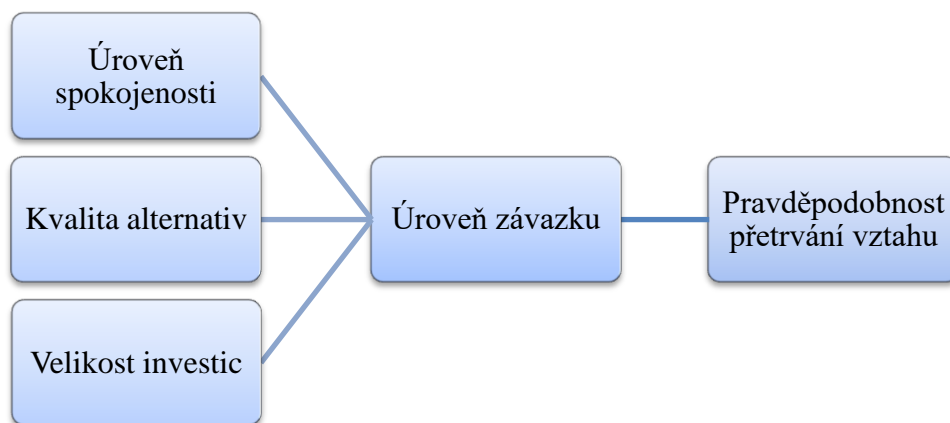
V partnerském vztahu se může míra tolerance v jeho průběhu měnit. Zjevné to může být u zejména partnerských vztahů vzniklých na základě komplementárního výběru. Odlišné vlastnosti jsou v nich na začátku vztahu oceňovány a samy o sobě mohou být zdrojem vzniku vztahu. Později se však může stát, že právě tyto vlastnosti, někdy umocněné i osobnostním růstem a jejich posílením, se stávají nežádoucími, a to vzájemně ze stran obou partnerů. Avšak i v partnerstvích, vzniklých na základě jiných principů se vždy vyskytují rysy a charakteristiky, které se jednomu z partnerů nemusí líbit, ale zároveň jsou v jistém smyslu součástí partnera. Je možné o takových věcech komunikovat, upozornit na ně partnera, vyjádřit mu, co to v člověku vzbuzuje, ale tím končí právo jednoho partnera a začíná svoboda druhého. V této chvíli je ideální, jsou-li partneři schopní, nebo jsou-li otevření tomu, snažit se uznat svobodu partnera a tolerovat ho takovým, jaký je a nesnažit se ho převychovat a napravit vlastní netolerancí (Matějková, 2007).

4.2.10 Závazek a společné plány

Z pohledu dlouhodobé budoucnosti je pro vztah podstatný závazek a společné plány. **Společné plány** dávají partnerům vidinu perspektivní budoucnosti vztahu a pocit naplnění z jejího očekávání. Tendence partnerů plánovat společnou budoucnost může vypovídat o spokojenosti v tomto vztahu a o vůli v něm setrvat (Matějková, 2007). Vedle toho **závazek** je definován jako záměr setrvat ve vztahu. Jedinec je orientován na dlouhodobou budoucnost vztahu a pocítuje k partnerovi silnou vztahovou vazbu (Rusbult, 1980). Na druhou stranu, ve prospěch spokojenosti je nutné, aby tato vazba nevycházela ze

závislosti. Praško (2005) uvádí, že největším uměním partnerského vztahu je rovnováha mezi svobodou a závazku v něm.

Caryl Rusbult (1980) vnímá závazek pro partnerský vztah jako zásadní a je součástí jejího investičního modelu. Autorka vychází z principů teorie vzájemné závislosti (Kelley & Thibaut, 1978) a využívá konstrukcí vzájemné závislosti k analýze tendence setrvat ve vztahu. Rusbult užívá namísto termínu závislosti pojem závazek (commitment). V rámci investičního modelu autorka předpokládá, že míra závazku je výslednicí úrovně tří komponent závazku, kterými jsou spokojenost, kvalita alternativ a míra investic do vztahu (Obr. č. 2).

Obr. č. 2: Schéma investičního modelu

Úroveň spokojenosti vypovídá o poměru pozitivních ku negativním pocitům prožívaným v rámci vztahu a je ovlivňována skutečností, do jaké míry partner uspokojuje nejdůležitější potřeby jedince. **Kvalita alternativ** vypovídá o možných dostupných vztazích, vyjma aktuálního a zachycuje, nakolik jsou tyto alternativní vztahy pro člověka lákavé a nakolik by byly schopné naplnit potřeby, které jsou naplňovány v rámci aktuálního partnerského vztahu. **Velikost investic** vyjadřuje množství zdrojů a investic, které jedinec do vztahu vložil a které by mohly být potenciálně ztraceny, kdyby vztah skončil. Úroveň závazku je tedy v tomto pojetí určitým měřítkem toho, do jaké míry je jedinec ve vztahu spokojený, kolik energie a prostředků do vztahu vkládá a nakolik je jeho vztah unikátní a nenahraditelný, co se týče uspokojení vlastních potřeb napříč rozmanitými oblastmi (Rusbult, 1980).

4.2.11 Žárlivost

Žárlivost je specifickou formou úzkosti, která pramení ze strachu ztráty partnera či milovaného člověka a ve své krajní neodůvodněné a nepřiměřené formě může ohrozit existenci vztahu (Novák, 2009). Někdy se lidé mylně domnívají, že žárlivost je důkazem lásky. Na podporu argumentu, že to tak není, můžeme konstatovat, že mezi emocemi, doprovázejícími žárlivost se vyskytuje i pocit nenávisti, který nemá s citem lásky nic společného (Novák, 2006). Na druhou stranu, existuje tzv. zdravá žárlivost, která bývá popisována odůvodněností a přáním být nejdůležitějším člověkem v životě partnera (Poněšický, 2012). V tomto smyslu je pro spokojenost partnerského vztahu zásadní, zda se v něm žárlivost objevuje, či nikoli, případně, zda je k ní důvod, nebo ne.

Četnost žárlivosti mezi muži a ženami bývá přibližně stejná, liší se částečně motivace. Žárlivost žen, projevovaná tendencí vlastnit a kontrolovat, vychází většinou z tendence vztah udržet. Vedle toho mužská žárlivost bývá podnícena touhou být jediným, zjednat si u partnerky věrnost, poslušnost a obdiv jen směrem ke své osobě. Druhým motivem, který je u jedinců obou pohlaví totožný, mohou být vlastní sexuální fantazie, které jedinec projikuje do druhého, a na základě toho je automaticky připisuje i partnerovi (Poněšický, 2012). V krajním případě se žárlivost projevuje jako forma bludu. Zde mluvíme o emulačním, nebo také žárliveckém bludu, který je charakteristický nevývratnou domnělou představou o partnerově nevěře (Orel, 2016). Zde už je ale řeč o typu psychopatologie ve vztahu, která je, co se týče spokojenosti ve vztahu, spíše na opačném pólu kontinua spokojenost – nespokojenost.

5 SEBEÚCTA

5.1 Vymezení pojmu sebeúcta

Sebeúcta, v angličtině **self-esteem**, bývá překládána také jako **sebehodnocení** (Blatný, 1994), či **sebeocenění** (Křivohlavý, 2009). Jako první užil pojem self-esteem **William James** (1890) v jeho práci *Principy psychologie*. O sebeúctě se zde zmiňuje jako o výslednici vlastních úspěchů ku vlastním nárokům. V tomto smyslu se o možném zvýšení míry sebeúcty vyjadřuje tak, že je možné jej dosáhnout buď zvýšením úspěchu, nebo také snížením vlastních aspirací a rozlišením ideálního já od skutečného já.

Termín **sebeúcta** definujeme jako úroveň, jak jedinec hodnotí, respektive oceňuje sám sebe (Reber & Reber, 2001). Podle Fromma je sebeúcta součástí lásky k sobě (sebelásky). Sebeúcta je v tomto případě tvořena sebedůvěrou a důvěrou ve správnost a smysl vlastních citů a názorů (Fromm, 1996). Na sebeúctu je taktéž možné nahlížet jako na jeden z indikátorů duševního zdraví. Nolen-Hoeksema, Fredrickson, Loftus a Wagenaar (2012) popisují tři základní ukazatele duševního zdraví jedince, kterými jsou vedle sebeúcty také přiměřené vnímání reality a schopnost ovládat své chování. Zdravá sebeúcta je zde vnímána jako přiměřené uvědomění vlastní hodnoty, schopnost produktivně reagovat v různých společenských situacích a disponování schopností nepodřizovat se názorům skupiny v případě jejich nesdílení.

Sebeúcta je všudypřítomnou součástí psychiky jedince a je implicitní součástí každého pocitu a každé emoční reakce. Její nevědomá povaha je faktorem ovlivňujícím v jistém směru proces myšlení, chování, emocí, hodnot, cílů a tužeb. Aby člověk poznal své skutečné já, musí být zákonitě v kontaktu s tím, jak sám sebe hodnotí a s tím, jakým způsobem to v jeho případě ovlivňuje zmíněné psychické procesy (Branden, 2011).

V kontextu sebeúcty se také někdy mluví jednak o **globální sebeúctě** a **specifické** (akademické) **sebeúctě**. Globální sebeúcta vyjadřuje globální vztah k sobě, vedle toho specifická sebeúcta bývá vztažena ke školní/akademické úspěšnosti, ze které specifická sebeúcta vychází (Rosenberg, Schooler, Schoenbach, & Rosenberg, 1995). V naší práci se zabýváme pouze konceptem globální sebeúcty.

5.2 Zdroje a formování sebeúcty

Sebeúcta je formována na základě **sebeпоjetí**, které vychází jednak z vlastní zkušenosti a vlastního sebepoznání, a také z vnímání jedince okolím. Sebeúcta tedy může být ve značné míře ovlivněna sociálními interakcemi a zkušeností s vnějším oceňováním, nebo naopak kritikou vlastní osoby (Zacharová & Šimíčková-Čížková, 2011). Sebeпоjetí je celkovým obrazem, který si o sobě člověk utváří. Jeho součástmi jsou schopnosti, fyzický vzhled, temperament, postoje a přesvědčení. Sebeúcta je v jistém smyslu obecnější. Zdravou sebeúctou je míněn pozitivní pohled na sebe samé, schvalování sama sebe, ale neodráží specificky jednotlivé oblasti sebeпоjetí (Plummer, 2010).

Cakirpaloglu (2012) shrnuje tři základní činitele, které sebeúctu ovlivňují. Jsou jimi zmíněná úspěšnost a to zejména v kontextu vysokých cílů, vnější hodnocení vlastní osoby a současné působení vnějšího hodnocení a prožívání vlastních úspěchů či neúspěchů.

Míru sebeúcty můžeme vnímat jako výslednici několika vzájemně se ovlivňujících oblastí. Těmi jsou zejména sebepoznání a porozumění vlastnímu já, sebeпrijetí, včetně přijetí jak svých silných, tak slabých stránek, sebeúvěra, schopnost přiměřeného sebevyjádření, sebevědomí, sebeuvědomění, zahrnující schopnost věnovat pozornost aktuální situaci a upozadit minulost a budoucnost, a v neposlední řadě porozumění sám sobě jako součásti mezilidských vztahů (Plummer, 2010).

5.3 Sebeúcta v kontextu autenticity

V kontextu autenticity lze předpokládat, že přijetí sám sebe a důvěra ve vlastní schopnosti povede k otevřenější a spontánnější manifestaci sama sebe. Naopak by se dalo očekávat, že lidé s nižší úrovní sebeúcty by se mohli snažit být někým jiným, lepším a užívat neautentické jednání s cílem si sami sebe více vážit nebo vypadat lépe před druhými.

Obecně bývá vysoká míra sebeúcty hodnocena kladně. Některé studie (např. Baumeister, Campbell, Krueger, & Vohs, 2003) však ukazují, že je to poměrně zjednodušený závěr a že jsou další proměnné, které do interakce vstupují a sebeúctu moderují. To se týká také sebeúcty v souvislosti s autenticitou. Kernis (2003) naznačuje, že vysoká míra sebeúcty sama o sobě nemusí být pozitivním aspektem. Do oblasti teorie

sebeúcty vnáší spojení **optimální sebeúcta** (optimal self-esteem), která je charakteristická vysokou mírou sebeúcty za současné existence kvalit, kterými jsou přirozenost, autenticita a stabilita. Vedle toho vysokou míru sebeúcty jako takovou, bez zmíněných atributů, označuje za křehkou, nestabilní, do určité míry podmíněnou a nemusí odpovídat implicitním pocitům sebehodnocení. Jako příklad takové struktury sebevědomí můžeme uvést narcistickou poruchu osobnosti, u které může být zdánlivé sebevědomí manifestací velmi nízkého skutečného sebehodnocení, které nemusí být v této situaci prožíváno vědomě. V této souvislosti je zřejmé, že autenticita jak ve vztahu k sobě, tak ve vztahu ke světu, je nespornou součástí stabilního vysokého sebehodnocení.

Vedle toho, že autenticita hraje svou roli ve stabilitě sebeúcty, se ukázalo, že míra autenticity souvisí s úrovní sebeúcty. Rozmanité výzkumy (např. Harter, Marold, Whitesell, & Cobbs, 1996; Goldman & Kernis, 2002; Wang, 2015; Wickham, Reed, & Williamson; 2015) naznačily, že vyšší míra autenticity se vztahuje k vyšším hodnotám sebeúcty. Výsledek korelace autenticity a sebeúcty se ve většině výzkumů pohybuje okolo 0.30.

6 PROVEDENÉ VÝZKUMY

Ačkoli výzkum zaměřený na sledování vztahu mezi autenticitou a spokojeností v partnerských vztazích nesahá do daleké historie, v současné době se této oblasti věnuje pozornost především ve Spojených státech amerických (např. Brunel et al., 2010; Lopez & Rice, 2006; Wickham, 2013). Výzkumy zaměřené na tuto problematiku v České republice nám nejsou známy, avšak na Slovensku byla provedena studie sledující autenticitu v partnerských vztazích v souvislosti s dalšími proměnnými včetně spokojenosti ve vztahu poměrně nedávno (Nábělková & Balážová, 2015). Výsledky provedených výzkumů naznačují, že existuje signifikantní vztah mezi autenticitou, ať už vztahovou či dispoziční a spokojeností v partnerských vztazích a jejich fungováním (např. Brunell et al., 2010; Lopez & Rice, 2006; Wickham, 2013). Stejně tak se ukazuje, že míra autenticity koreluje s úrovní sebeúcty (např. Goldman & Kernis, 2002; Wang, 2015).

V této kapitole zmíníme některé z provedených výzkumů. Míru popisu detailů jednotlivých studií volíme dle relevantnosti vzhledem k našemu výzkumu.

Jeden z nejpodstatnějších výzkumů v oblasti vztahu autenticity a spokojenosti v partnerském vztahu provedli **Lopez a Rice** (2006), v rámci kterého zkonstruovali sebehodnotící škálu Authenticity in Relationship Scale (AIRS) pro měření autenticity v rámci partnerského vztahu. Tuto metodu využíváme v praktické části práce pro zachycení úrovně vztahové autenticity, proto se věnujeme metodě a výstupům tohoto výzkumu blíže. Záměrem studie bylo odpovědět na otázky, zda je *autenticita jednodimenzionálním nebo vícedimenzionálním konstruktem*, jestli je *partnerská autenticita spojena se spokojeností v partnerském vztahu*, a zda by mohly být *skóry v dotazníku prediktorem vztahové spokojenosti*. Dále se autoři ptali, zda existují *rozdíly mezi muži a ženami ve schopnosti chovat se v partnerském vztahu autenticky*, či jestli je *míra autenticity spojena s dalšími partnerskými a osobnostními charakteristikami*, kterými jsou například sebeúcta (self-esteem) či sebe-ukrývání (self-concealment). Předběžně bylo vytvořeno 37 položek, které měly zacílit na rozličné složky vztahové autenticity. Tu autoři chápou jako schéma vztahu, ve kterém jsou upřednostňovány výhody vzájemné přesné výměny skutečných zážitků i přes hrozbu partnerova nesouhlasu, osobního neklidu nebo nestability vztahu. Výhody plynoucí z upřímného sebe-prezentování převažují podle jejich teorie nad potenciálním rizikem. Dotazník byl předložen dvěma nezávislým vzorkům

vysokoškolských studentů žijících v době studie v partnerském heterosexuálním vztahu (N=487; 313 žen a 174 mužů). Na základě výsledků autoři identifikovali pomocí faktorové analýzy dva faktory partnerské autenticity, kterými jsou nepřijatelnost lhaní (Unacceptability of Deception; UOD; $\alpha = 0.88$) a intimní riskování (Intimate Risk Taking; IRT; $\alpha = 0.85$), které byly zastoupeny v datech obou vzorků. *Nepřijatelnost lhaní* vyjadřuje ochotu jednat v kontextu vztahu falešně. Příkladem může být položka „O svém/své partnerovi/ce bych si raději myslel/a to nejlepší, nežli o něm/ní znal/a celou pravdu.“. Faktor *Intimní riskování* je chápán jako intimní sebeodhalení s rizikem možného nepochopení. Ukázkovou položkou může být „S partnerem/kou sdílím své nejhlubší myšlenky, i když je zde možnost, že jim nepochopím.“. Vedle autenticity byla sledována míra sebeúcty, depresivity, sebe-ukrývání, štěpení, nejistoty ve vztahové vazbě a spokojenosti v aktuálním partnerském vztahu. Test-retest byl provedený po 3 měsících od nezávislého souboru 121 participantů ze stejných tříd, ze kterých byl vybrán první vzorek. Cronbachův koeficient alfa byl roven 0.90 pro obě subškály. Dále re-test prokázal, že skóre pro jednotlivé subškály prokázalo dobrou reliabilitu a test-retestovou stabilitu. Stejně tak výsledky korelovaly se skóry v měřeních, která byla užita pro ověření konstruktové validity. Na základě výsledků studie byla vytvořena 24-položková škála, z níž sytí 13 položek faktor UOD (Cronbachova $\alpha = 0,87$) a 11 položek faktor IRT (Cronbachova $\alpha = 0,86$). Z dat vyplynulo, že obě subškály vykazují signifikantní pozitivní korelaci se spokojeností v partnerském vztahu (UOD $r_s = 0.33$; IRT $r_s = 0.56$), čímž potvrdili jednu z domněnek, že jejich metoda by mohla být použita jako prediktor spokojenosti v partnerském vztahu. Dále zjistili, že skóre žen byly signifikantně vyšší než skóre mužů v obou subškálách, zdá se tedy, že na základě jejich výsledků ženy disponují větší ochotou se v rámci vztahu chovat autenticky. Z dalších zjištění vyplynulo, že obě škály byly spojeny se sebe-zakrýváním a že neautentické chování v partnerském vztahu je spojeno s nejistou vztahovou vazbou. Mimo to bylo prokázáno, že mezi různými etnickými skupinami nebyl ve skórech významný rozdíl.

Další výzkumy, které se věnovaly autenticitě v kontextu spokojenosti ve vztazích, provedli **Kernis a Goldman**, kteří jsou autory metody Authenticity Inventory-3 (AI-3), již užíváme ve výzkumu pro měření dispoziční autenticity. Kernis a Goldman (2006) uvádějí na základě nepublikovaných předchozích studií, že vyšší hodnoty aspektu vztahová orientace jejich metody AI-3 mají souvislost s vyššími hodnotami bezpečných stylů připoutání a že lidé s vyššími hodnotami aspektu vztahová orientace obecně vytvářejí

zdravější a spokojenější vztahy. Jiný jejich výzkum (Goldman & Kernis, 2002) taktéž ukázal, že úroveň dispoziční autenticity pozitivně koreluje s úrovní sebeúcty (0.33) a se životní spokojeností (0.40).

Výzkumný tým **Brunellové** (2010) sledoval míru *dispoziční autenticity v kontextu partnerských vztahů*. Vzorek studie čítal 62 heterosexuálních párů, celkem tedy 124 studentů (věkový průměr byl 19.47 let). V rámci studie bylo využito metody Authenticity Inventory-3 pro měření úrovně dispoziční autenticity a baterie metod pro sledování vztahových aspektů a osobní pohody. Výsledky naznačily, že autenticita je pozitivním faktorem v rámci partnerských vztahů. Muži i ženy s vyšší dispoziční autenticitou se podle výsledků obecně chovají v partnerském soužití důvěrněji a konstruktivněji a jejich vztahy bývají spokojenější. Výsledky také ukázaly souvislosti mezi jednotlivými proměnnými v rámci jednotlivých vztahů. Například dispoziční autenticita mužů i žen je pozitivně spojena s jejich fungováním v rámci vztahů. Dále se ukázalo, že autenticita mužů je prediktorem fungování žen v rámci vztahů a v neposlední řadě byla sledována pozitivní korelace mezi úrovní dispoziční autenticity a osobní pohodou.

Wickham (2013) zkoumal v jeho studii *vztahovou autenticitu* a to jak vlastní, tak *vnímanou u partnera*. Výběrový vzorek čítal 72 heterosexuálních partnerských dvojic. Vztahovou autenticitu dával Wickham do souvislosti mimo jiné se *spokojeností ve vztahu*. Tu sledoval prostřednictvím subškál Spokojenost a Závazek z metody Investment Model Scale. Výzkum prokázal souvislost vztahové autenticity se spokojeností ve vztahu a taktéž, že vedle vlastní vztahové autenticity má vliv na spokojenost, důvěru a další charakteristiky partnerského vztahu také vztahová autenticita vnímaná u partnera. Taktéž pozdější studie Wickhama, Reeda a Williamsona (2015), která sledovala psychometrické charakteristiky zkrácené verze dotazníku Authenticity in Relationships Scale, mimo jiné prokázala, že vztahová autenticita je prediktorem spokojenosti a závazku v partnerském vztahu.

Nábělková a Balážová (2015) se v rámci své studie zaměřily na *vztahovou a dispoziční autenticitu* v souvislosti s dalšími *aspekty partnerského vztahu*. Vedle *spokojenosti ve vztahu* jimi byly *autonomie, intimita, vášeň, oddanost, sebehodnocení, míra vnímané propojenosti partnerů a investice do vztahů*. Výzkum dále sledoval, zda míra autenticity jednoho partnera souvisí s mírou autenticity druhého partnera a jestli hodnoty jednotlivých aspektů partnerského vztahu jednoho z partnerů souvisí s hodnotami

autenticity druhého z partnerů. Výběrový soubor čítal 189 studentů VŠ či jejich partnerů/partnerek. Z celkového souboru bylo 87 respondentů studenty bakalářského stupně psychologie. Výběrový soubor zahrnoval 51 heterosexuálních párů, 58 jedinců ve vztahu, kteří se do výzkumu zapojili samostatně a 29 respondentů, kteří v době výzkumu nebyli v partnerském vztahu. Průměrný věk probandů byl 21.7 let. Výsledky studie ukázaly statisticky významné pozitivní korelace mezi partnerskou autenticitou a sledovanými proměnnými. Zvláště výrazné byly pozitivní vztahy mezi partnerskou autenticitou a spokojeností ve vztahu (0.60 dle subškály Spokojenost z metody Investment Model Scale; 0.38 dle subškály Investice z téže metody) a partnerskou autenticitou a intimitou. Korelace mezi dispoziční autenticitou a proměnnými byla pozitivní, ale u některých proměnných značně nižší. To se týkalo zejména míry vnímané propojenosti partnerů a investic do vztahu. Jedinou proměnnou, jejíž korelace s dispoziční autenticitou byla vyšší, než její korelace se vztahovou autenticitou byla sebeúcta (0.37). Dále byla na základě 51 párů ve vzorku zjištěna statisticky významná souvislost mezi mírou autenticity žen a mírou autenticity mužů v páru a to jak u dispoziční (0.32), tak u vztahové (0.43) autenticity. U několika proměnných se ukázalo, že míra autenticity jednoho partnera souvisí s některými z aspektů partnerského vztahu druhého z partnerů. Statisticky významná souvislost se ukázala mezi partnerskou autenticitou žen a autonomií, spokojeností (0.27) a oddaností jejich partnerů a mezi partnerskou autenticitou mužů a autonomií, spokojeností (0.43), vnímanou propojeností partnerů a mírou vnímané intimity jejich žen. Provedený výzkum má své limity, kterými mohou být zejména specifická skupina zahrnutá ve výběrovém souboru a taktéž zařazení jedinců, kteří v době výzkumu v partnerském vztahu nebyli. I tak přinesl výzkum pro naši oblast první poznatky v této problematice a zdá se, že odpovídají závěrům studií ze Spojených států.

V neposlední řadě bychom rádi zmínili výzkumy, které nepracovaly přímo s konceptem autenticity, ale s konceptem **sebe-zakrývání** (self-concealment), který je autenticitě velmi blízký. S konceptem jako takovým v našem výzkumu nepracujeme, vnímáme ho však v oblasti výzkumů autenticity jako podstatný. V určitém smyslu se jedná o definici autenticity právě tím, čím autenticita není. Larson a Chastain (1990, 440) definují sebe-zakrývání jako „*predispozici aktivně druhým zakrývat informace o sobě, které jedinec vnímá jako zneklidňující nebo negativní*“. Potvrzením spojitosti těchto dvou charakteristik mohou být výzkumy (např. Brunell et al., 2010; Lopez & Rice, 2006), které prokázaly signifikantní negativní korelaci mezi autenticitou a sebe-zakrýváním. Proto v

krátkosti přibližujeme pro ucelení představy dvě studie, které se sebe-zakrývání v kontextu partnerských vztahů věnovaly.

V souvislosti se spokojeností v partnerských vztazích bylo sledováno sebe-zakrývání ve výzkumu **Uysala, Lina, Kneeho a Bushe** (2012), jejichž výsledky ukázaly signifikantní negativní korelaci mezi mírou sebe-zakrývání a spokojeností v partnerském vztahu. Na základě denních záznamů párů bylo také prokázáno, že dny, ve kterých jedinci referovali o vlastní vyšší míře sebe-zakrývání, byly spojené také s nižší spokojeností v partnerském vztahu. Stejně tak závěry výzkumu **Finkenauera, Kerkhofa, Righetiho a Branjeho** (2009) naznačily, že sebe-zakrývání u manželských párů snižuje v průběhu času kvalitu partnerského vztahu a že s vyšší úrovní sebe-zakrývání byla spojena vyšší frekvence konfliktů a nedostatek důvěry v rámci vztahu.

Navzdory poměrně omezeným možnostem, co se výzkumných metod zachycujících míru autenticity týče, se zdá, že existuje poměrně kvalitní základna výzkumu autenticity v kontextu partnerských vztahů. Prakticky všechny námi sledované výzkumy referují o prožívání větší subjektivní spokojenosti v upřímných, otevřených a autentických vztazích.

EMPIRICKÁ ČÁST

7 VÝZKUMNÝ PROBLÉM, CÍLE A HYPOTÉZY

V této části se zabýváme zkoumáním vztahu autenticity (dispoziční a vztahové) a subjektivně prožívané spokojenosti v rámci partnerského vztahu, který je hlavním předmětem našeho výzkumu. Na základě studií provedených v zahraničí předpokládáme, že mezi těmito proměnnými existuje souvislost. Vedlejší oblastí, na kterou cílíme, je autenticita v souvislosti s dalšími osobnostními charakteristikami. Pro náš výzkum jsme zvolili proměnnou sebeúctu. Na základě doložených předchozích výzkumů taktéž očekáváme pozitivní souvislost.

Výzkumným problémem je vztah autenticity (dispoziční a vztahové) a spokojenosti v partnerském vztahu. Dále sledujeme vztah autenticity a spokojenosti v partnerském vztahu v souvislosti s pohlavím a vztah mezi vztahovou autenticitou a spokojeností ve vztahu žen v souvislosti se vztahovou autenticitou a spokojeností ve vztahu mužů a naopak. V neposlední řadě pak dáváme autenticitu do spojitosti se sebeúctou a sledujeme, zda mezi těmito proměnnými existuje souvislost.

Základní cíle práce jsou následující:

1. Provéřit souvislost mezi mírou autenticity (vztahové, dispoziční) a spokojeností v partnerském vztahu. Vedle toho ověřit také souvislost míry autenticity vnímané u partnera se spokojeností ve vztahu. Zmíněné jednotlivé souvislosti prozkoumat zvlášť u žen a u mužů.
2. Provéřit, zda autenticita žen souvisí se spokojeností ve vztahu mužů a naopak.
3. Prozkoumat, zda existují rozdíly mezi muži a ženami v úrovni dispoziční a vztahové autenticity.
4. Provéřit souvislost mezi úrovní sebeúcty a mírou dispoziční a vztahové autenticity. A sledované vztahy prozkoumat zvlášť u žen a mužů.

S ohledem na širší zkoumané problematiky jsme taktéž formulovali 5 **doplňkových cílů**:

5. Prozkoumat, zda v míře autenticity a dalších sledovaných proměnných (spokojenost, závazek, sebeúcta) existuje mezi partnery souvislost.
6. Prozkoumat, zda existuje rozdíl mezi subjektivně vnímanou vztahovou autenticitou a vztahovou autenticitou vnímanou partnerem.
7. Posoudit, zda existuje statisticky signifikantní vztah mezi vztahovou a dispoziční autenticitou.
8. Provéřit, zda výsledky subškály Vztahová orientace metody AI-3 korelují s výsledky metody AIRS-SF Self.
9. Provéřit vnitřní konzistenci námi přeložených metod.

Na základě dosavadních teoretických poznatků, charakteru zkoumaných fenoménů a kvantitativní povaze výzkumu jsme zvolili formulování **osmi jednostranných hypotéz** pro základní cíle.

Hypotézy pro cíl 1:

H₁: Míra vztahové autenticity pozitivně koreluje s mírou spokojenosti v partnerském vztahu.

H₂: Míra dispoziční autenticity pozitivně koreluje s mírou spokojenosti v partnerském vztahu.

H₃: Míra vnímané vztahové autenticity partnera pozitivně koreluje se spokojeností v partnerském vztahu.

Hypotézy pro cíl 2:

H₄: Míra vztahové autenticity žen pozitivně koreluje se spokojeností ve vztahu mužů.

H₅: Míra vztahové autenticity mužů pozitivně koreluje se spokojeností ve vztahu žen.

Hypotéza pro cíl 3:

H₆: Ženy skórují v hodnotách vztahové autenticity signifikantně výše než muži.

Hypotézy pro cíl 4:

H₇: Míra vztahové autenticity pozitivně koreluje s úrovní sebeúcty.

H₈: Míra dispoziční autenticity pozitivně koreluje s úrovní sebeúcty.

8 VÝZKUMNÝ DESIGN

8.1 Základní a výběrový soubor

Základní soubor je tvořen českou dospělou bezdětnou populací v produktivním věku, žijící v heterosexuálním či homosexuálním partnerském vztahu trvajícím minimálně tři měsíce.

Výzkum byl proveden na výběrovém souboru vzniklém prostřednictvím kombinace metod příležitostného výběru, lavinového výběru (metody sněhové koule) a metody výběru souboru samovýběrem. Metoda příležitostného výběru a metoda výběru souboru samovýběrem byly zvoleny pro svou dostupnost a snadnou realizovatelnost (Ferjenčík, 2000). Tyto metody byly realizovány prostřednictvím vyvěšení odkazu na výzkum do několika skupin na sociální síti Facebook. Tyto skupiny byly vybírány na základě toho, že byly tematicky zaměřeny na partnerské vztahy nebo čítaly velké množství jedinců, umístění našeho výzkumu s nimi nebylo v rozporu a nejčastěji bylo správcem skupiny přímo odsouhlaseno. Metoda lavinového výběru byla vybrána vzhledem k možnosti jednotlivých párů informovat o výzkumu jiné páry, které by byly ochotny metody vyplnit. Metoda lavinového výběru může být někdy vzhledem k využívání zprostředkovaných kontaktů zdlouhavá (Ferjenčík, 2000). Vzhledem k tomu, že jsme používali on-line verzi dotazníku, kterou si mohli účastníci přeposlat, nebyl náš sběr respondentů touto komplikací metody sněhové koule ovlivněn a naopak se tato metoda zdála jako velmi praktická a rychlá.

Výběr respondentů byl omezen nutností být v době výzkumu minimálně 3 měsíce v partnerském vztahu, ochotou obou partnerů zapojit se do výzkumu, věkovou hranicí 18-60 let a bezdětností.

Do obdobných výzkumů byly doposud řazeny pouze heterosexuální páry. Vzhledem k lepší reprezentativnosti vzorku jsme se rozhodli zařadit do vzorku jak heterosexuální, tak homosexuální vztahy. Naš výzkum se netýká otázek homosexuality a její prevalence. Procento homosexuálních/bisexuálních jedinců ve společnosti není obecně známo a výzkumy které se touto otázkou zabývají, mohou být metodologicky sporné a vzhledem ke svému charakteru náročné na zmapování skutečné situace. Výzkumy ale obecně naznačují, že procento homosexuálních jedinců variuje od 1% do 19% (Janošová, 2000). Naším cílem je reflektovat otázky autenticity v rámci partnerských vztahů napříč

celým vzorkem, kterého se mohou týkat. Vzhledem ke skutečnosti, že ve společnosti existují vedle heterosexuálních párů i páry homosexuální, jsme se rozhodli naši studii cílit na celou populaci bezdětných partnerských vztahů v České republice, a to tedy včetně párů homosexuálních.

Do vzorku jsme zařadili pouze bezdětnou populaci. Příchod dětí do rodiny je jedním z největších a nejsilnějších milníků v životě rodiny obecně a může velmi změnit jak subjektivní prožívání životní spokojenosti, tak i pomyslný žebříček hodnot (Gjuričová & Kubička, 2003; Slezáčková, 2012). Proto se domníváme, že by naměřená data zachycující míru autenticity mohla být tímto faktem ovlivněna, a proto jsme se rozhodli tento výzkum cílit pouze na jedince bez dětí.

Minimální doba trvání partnerství 3 měsíce byla stanovena na základě skutečnosti, že první tři měsíce bývají považovány za období, ve kterém jedinec zjišťuje, zda s druhým chce žít, či nikoli a po uplynutí tohoto období se vztah začíná považovat za vážný a dochází k většímu emocionálnímu sblížení (Matějková, 2007).

8.2 Metody

Standardizované metody, vhodné pro měření jak dispoziční, tak vztahové autenticity a stejně tak adekvátní standardizované metody pro měření spokojenosti v nemanželském partnerském vztahu nejsou v českém jazyce k dispozici. Proto bylo, vyjma Rosenbergovy škály sebehodnocení, využito vlastních překladů metod z amerického prostředí, kde je dané problematice věnováno více pozornosti než u nás. Míra autenticity byla sledována dotazníky Authenticity in Relationships Scale - Short Form (AIRS-SF) a Authenticity Inventory 3 (AI-3). Pro sledování míry spokojenosti v partnerských vztazích byla využita metoda Investment Model Scale (IMS). Úroveň sebehodnocení byla posuzována prostřednictvím Rosenbergovy škály sebehodnocení.

K překladu metod AIRS-SF a IMS došlo za souhlasu jejich autorů. V případě metody AIRS-SF byl získán jak souhlas autora zkrácené verze, která byla ve výzkumu použita, tak souhlas autora původní verze Authenticity in Relationships Scale (AIRS). S autory metody AI-3 se nám nepodařilo navázat kontakt a tudíž je metoda přeložena bez jejich souhlasu.

Překlad z anglického jazyka do českého byl proveden šesti nezávislými osobami včetně tří profesionálních překladatelů. Na základě těchto překladů byla provedena

kvalitativní analýza každé položky, v rámci které byl vytvořen nejvhodnější překlad každé z položek. Ty byly poté opětovně přeloženy do angličtiny a nezávislou osobou porovnány s původními verzemi pro zachování významu výroků a v případě nesrovnalostí upraveny. V případě metody IMS bylo během překladu přihlédnuto také k již přeloženým verzím v našem prostředí (Jedrzejczykova, 2007; Weissmannová, 2009).

Pilotní studie byla provedena na sedmi participantech, se kterými byla prodiskutována také srozumitelnost jednotlivých položek.

Všechny použité metody jsou sebesposuzovacího charakteru a byly vyplněny v rámci on-line dotazníku.

8.2.1 Měření úrovně autenticity

Navzdory množství filozofických úvah věnujících se autenticitě a popularitě konceptu autenticity, existuje poměrně malé množství metod pro vědecké zkoumání jak dispoziční, tak vztahové autenticity. Prakticky všechny existující metody byly vytvořeny relativně nedávno, a tak mohou být některé z nich ještě nedostatečně podložené a praxí ověřené.

Jako nestěžejnější vnímáme metody Authenticity Inventory-3 Kernise a Goldmana (2006), dále Authenticity Scale (Wood, Linley, Maltby, Baliouis, & Joseph, 2008), Authenticity in Relationships Scale (Lopez & Rice, 2006), její zkrácenou verzi - Authenticity in Relationships Scale - Short Form (Wickham, Reed, & Williamson, 2015) a verzi AIRS, která je přeformulována, aby sledovala subjektivně vnímanou autenticitu partnera – AIRS Perceived Partner Version (Wickham, 2013). V rámci naší práce využíváme metody AI-3 a AIRS-SF. Metodu AIRS-SF aplikujeme jak ve verzi pro subjektivně vnímanou autenticitu, tak ve verzi pro vnímanou autenticitu partnera.

8.2.2 Authenticity in Relationships Scale - Short Form

Authenticity in Relationships Scale - Short Form je verzí původního dotazníku **Authenticity in Relationships Scale** z roku 2006, čítajícího 24 položek, jehož autory jsou Frederick G. Lopez a Kenneth G. Rice (2006). AIRS je sebehodnotící metodou sledující míru vlastní autenticity v partnerském vztahu. Zkrácenou verzi o 12 položkách zkonstruovali Wickham, Reed a Williamson (2015). Vedle zkrácené verze AIRS Wickham (2013) dále modifikoval dotazník pro možnost sledování subjektivního vnímání partnerovy

autenticity, který čítal původně 24 položek, stejně jako původní verze AIRS. Později byl modifikovaný dotazník pro sledování vnímání partnerovy autenticity také upraven na zkrácenou verzi o 12 položkách. V naší studii byly využity obě verze zkrácené formy AIRS, jak verze sebehodnotící, tak verze posuzující partnerovu autenticitu.

AIRS-SF sytí, stejně jako její původní verze AIRS, dva faktory - nepřijatelnost lhaní (Unacceptability of Deception; UOD) a intimní riskování (Intimate Risk Taking; IRT). **Nepřijatelnost lhaní** definujeme jako vůli jednat v kontextu vztahu falešně. Příkladem může být položka „Jsem o sobě ochoten/tna říci "neškodnou lež", pokud vím, že díky tomu zůstane partner/ka šťastný/á.“. Faktor **Intimní riskování** je popsán jako ochota k intimnímu sebeodhalení s rizikem možného nepochopení. Ukázkovou položkou může být „Můj život je pro mého/mojí partnera/ku "otevřenou knihou", ve které může číst.“. Prvních 6 položek odráží faktor IRT, položky 7-12 sytí faktor UOD v obou verzích dotazníku. Všechny položky vztahující se k faktoru UOD, tedy položky 7-12 jsou skórovány vzhledem k jejich negativní formulaci reverzně.

Cronbachova alfa se pohybuje v rozmezí od 0.85 do 0.92. Při porovnání vnitřní konzistence původní verze AIRS a AIRS-SF se ukázalo, že reliabilita AIRS-SF byla jen o 0.035 nižší, než hodnota původní verze AIRS.

Odpovědi jsou zaznamenávány prostřednictvím sedmibodové Likertovy škály zvolením výroku, který postoj respondenta vystihuje nejpřesněji.

8.2.3 Authenticity Inventory 3

Metoda Authenticity Inventory 3 o 45 položkách byla vyvinuta Kernisem a Goldmanem (2002, 2004, 2006), kteří vnímají autenticitu jako neomezené působení skutečného či jádrového „já“ v každodenní činnosti člověka. Zároveň autenticitu chápou jako vícedimenzionální konstrukt a v rámci své teorie vymezují čtyři samostatné, ale vzájemně propojené komponenty, které vytváří v rámci AI-3 čtyři subtesty. Jednotlivé subtesty zachycují míru autentického fungování jednotlivce v rámci specifických oblastí. Těmi jsou již zmíněné **Uvědomění** (Awareness; $\alpha = 0.79$; např. „Aktivně se snažím porozumět, které části mé osobnosti tvoří moji podstatu a mé skutečné já.“), **Nezaujaté zpracování** (Unbiased processing; $\alpha = 0.64$; „Raději ze sebe budu mít dobrý pocit, než abych objektivně hodnotil své limity a nedostatky.“), **Chování** (Behavior; $\alpha = 0.80$; „Často předstírám, že si něco užívám, ačkoli tomu tak ve skutečnosti není.“) a **Vztahová orientace** (Relational orientation; $\alpha = 0.78$; např. „Ve vztazích s mými blízkými má pro

mě moje otevřenost a upřímnost mimořádný význam.“). Metoda obsahuje 12 položek vztahující se k aspektu Uvědomění (1R¹, 3, 4, 6, 9, 14R, 20, 21, 29, 34R, 36R, 38), 10 položek k aspektu Nezaujaté zpracování (7R, 13R, 16R, 19R, 30R, 35R, 37R, 39R, 41R, 42R), 11 k Chování (2R, 8R, 10R, 11R, 25, 27R, 28, 31, 32, 33R, 45) a 12 položek sytí komponentu Vztahová orientace (5, 12, 15, 17R, 18, 22R, 23, 24, 26R, 40, 43, 44). Cronbachův koeficient alfa je pro celou škálu roven 0.90. Zaznamenávání odpovědí probíhá prostřednictvím Likertovy pětistupňové škály. Vzhledem k poslední subškále Vztahová orientace je podle autorů metoda vhodná nejen pro sledování dispoziční autenticity, ale taktéž pro sledování autenticity vztahové.

8.2.4 Investment Model Scale

Pro zachycení úrovně spokojenosti v rámci partnerského vztahu jsme zvolili škálu Investment Model Scale. Ta je metodou Rusbultové, Martze a Agnewa (1998), sledující mimo jiné míru spokojenosti a úroveň závazku v aktuálním partnerském vztahu. Škála je založena na investičním modelu Rusbultové (1980), podle kterého je spokojenost v partnerském vztahu výslednicí několika vzájemně se ovlivňujících pozitivních a negativních faktorů, které se v rámci něj vyskytují. Použití škály jsme zvolili na základě jejího užívání v obdobných zahraničních průzkumech (např. Wickham, 2013; Nábělková & Balážová, 2015; Wickham, Reed, & Williamson, 2015) pro sledování kvality partnerského vztahu, potažmo spokojenosti v něm. Škála se v nich ukázala jako vhodná metoda s uspokojivými psychometrickými ukazateli.

Škála čítá celkem 25 položek, rozdělených do čtyř subškál, které kopírují součásti investičního modelu, zmíněné v kapitole 4.2.10 Závazek a společné plány. Jsou jimi míra spokojenosti ve vztahu (SAT; Satisfaction Level), kvalita alternativních vztahů (ALV; Quality of Alternatives), velikost investic (INV; Investment Size) a úroveň závazku (COM; Commitment Level). Konstrukt **Úroveň spokojenosti** referuje o míře, do jaké jsou naplňovány nejdůležitější potřeby a o úrovni pozitivních prožitků, které jedinec ze vztahu čerpá. Konstrukt **Kvality alternativních vztahů** vymezuje alternativní vztah jako jakýkoli jiný vztah než ten, ve kterém jedinec aktuálně žije a potencionálně by mohl uspokojovat potřeby, které uspokojuje aktuální vztah (rodina, přátelé, jiný partner). Pociťují-li lidé, že mají dostupné kvalitní alternativní vztahy, úroveň závazku se snižuje a stejně tak, jsou-li

---

¹ R = reverzně skórované položky

jejich alternativní možnosti slabší, úroveň závazku v aktuálním partnerském vztahu je vyšší. **Velikost investic** znázorňuje hodnotu vložených zdrojů do vztahu a **Úroveň závazku** svědčí o tendenci setrvat, či nesetrvat v daném partnerském vztahu.

Subškály Spokojenost, Alternativy a Investice jsou tvořeny dvěma typy položek - „aspektovými“ (facet items) a „globálními“ (global items). Cílem aspektových položek je vytvořit respondentovi představu o tom, k čemu se vztahují globální položky a na základě toho zlepšit psychometrické ukazatele testu. V konečné analýze se užívají pouze globální položky. Studie Rusbultové mimo jiné prokázala, že aspektové položky dané škály vždy korelují s globálními položkami odpovídající škály více, než aspektové položky ostatních škál. Zároveň ukázala jako nezbytné aspektové položky začlenit. Studie, která sledovala vynechání těchto položek, naznačila, že vynechání položek může ohrozit reliabilitu metody. U aspektových položek je volena odpověď na 4-položkové Likertově škále s jednou zápornou možností a třemi kladnými a u globálních je v originální verzi odpověď volena na 9-položkové škále od zcela nesouhlasím po zcela souhlasím. Pro náš výzkum jsme zaznamenávání odpovědí na globální položky upravili na volbu v rámci 5-položkové Likertovy škály. Hrubý skór je počítán jako prostý součet hodnot odpovědí na globální položky. Reverzně jsou skórovány dvě položky subškály Závazek (položka 3 a 4). Cronbachova alfa, pohybující se v rozmezí od 0.92 do 0.95, nabízí dobrou vnitřní konzistenci metody. Metoda byla taktéž užívána při výzkumech homosexuálních párů (např. Duffy & Rusbult, 1985), kde rovněž prokázala uspokojivou reliabilitu a validitu, což vnímáme jako přínos pro náš výzkum, do kterého zahrnujeme jak heterosexuální, tak homosexuální páry.

Vzhledem k tomu, že škála nepočítá s celkovým skóre, ale pouze se skóry jednotlivých subškál, zvolili jsme pro náš výzkum i na základě inspirace zahraničními výzkumy použití subškál Spokojenost (Satisfaction) a Závazek (Commitment), které vykazují vysokou korelaci s jinými měřítky spokojenosti v partnerských vztazích. Také autoři metody uvádí, že skóre subškály Závazek je vynikajícím ukazatelem spokojenosti partnerských párů. Při zkoumání předpovídání rozpadu vztahu ukázala subškála Závazek lepší schopnost predikce, než metoda Dyadic Adjustment Scale, která je podle autorů metody IMS v Americe považována za nejpoužívanější metodu pro měření kvality partnerských vztahů (Rusbult, Martz, Agnew, 1998).

Škálu jsme pro možnost sledování vnitřní konzistence všech subškál na jednom vzorku a pro možnost jejího pozdějšího využití přeložili a administrovali celou. Vzhledem

k omezené kapacitě práce však prezentujeme výsledky pouze ze dvou zmíněných vybraných subškál.

8.2.5 Rosenbergova škála sebehodnocení

Pro měření úrovně sebehodnocení jsme zvolili Rosenbergovu škálu sebehodnocení (RŠS), zkonstruovanou sociologem Morrisem Rosenbergem (1965). V našem výzkumu užíváme překlad Blatného a Osecké, který nám byl poskytnutý PhDr. Martinem Dolejšem, PhD. Překlad byl vytvořen jako součást studie Blatného a Osecké, zaměřené na analýzu složek sebehodnocení a sledování jejich vztahu s temperamentovými vlastnostmi a interpersonálními charakteristikami (Blatný & Osecká, 1994).

Ačkoli byla původně škála vyvinuta jako metoda sloužící ke zhodnocení globálního vztahu k sobě u adolescentů, dnes je ve velké míře užívána také pro měření sebehodnocení u dospělé populace (Blascovich & Tomaka, 1993; Blatný & Osecká, 1994; Jelínek, Květoň & Vobořil, 2011). Původní Rosenbergův vzorek čítal 5 024 adolescentů z náhodně vybraných 10 středních škol ve státě New York v USA (Blascovich & Tomaka, 1993). Metoda byla vyvinuta jako jednodimenzionální, a také se tak v současnosti stále používá. Vyskytují se však i výzkumy, které prokazují dva až tři přítomné faktory (např. Blatný a Osecká, 1994; Cakirpaloglu, Dolejš, Skopal, Suchá & Vavrysová, 2014). Dnes je Rosenbergova škála sebehodnocení nejpopulárnější a nejužívanější metodou v oblasti měření sebehodnocení (Blascovich & Tomaka, 1993; Křivohlavý, 2015). To dosvědčuje mimo jiné i její překlad do 28 jazyků a její předložení téměř 17 000 jedincům v 53 zemích (Schmitt & Allik, 2005).

Nástroj čítá 10 položek, z nichž je pět formulováno kladně a pět záporně. Odpověď je zaznamenávána na Likertově škále se čtyřmi možnými odpověďmi. Negativní položky jsou formulovány reverzně a výsledný skóre se pohybuje v rozmezí od 0 do 40 (Rosenberg, 1965).

S Cronbachovým koeficientem alfa rovným 0.79 nabízí škála uspokojivou vnitřní konzistenci a reliabilitu (Jelínek et al., 2011). Silber a Tippet (1965) uvádí na základě své studie test re-testovou stabilitu 0.85. Řada studií zabývající se validitou škály také potvrzuje na základě výsledků jak velmi dobrou konvergentní (např. Lorr & Wunderlich, 1986; Savin-Williams & Jaquish, 1981), tak i diskriminační validitu Rosenbergovy škály sebehodnocení (např. Fleming & Courtney, 1984). Nízký počet položek a zaznamenávání odpovědi prostřednictvím Likertovy škály nabízí jak snadnou a rychlou administraci, tak i

poměrně rychlé a nenáročné skórování a interpretaci. Spolu s velmi uspokojivými psychometrickými ukazateli vnímáme nástroj jako ideální pro měření úrovně sebehodnocení.

8.3 Sběr dat

Sběr dat byl proveden pomocí on-line výzkumu, v rámci kterého respondenti anonymně vyplnili baterii metod. V úvodu baterie byli respondenti požádáni o samostatné vyplnění dotazníku, bez spolupráce s partnerem a byli informováni o přibližné době vyplnění baterie. Dále respondenti uvedli demografické údaje, charakteristiky aktuálního partnerského vztahu a vlastní a partnerův unikátní kód, na základě kterých byly identifikovány partnerské dvojice.

8.4 Etické aspekty výzkumu

V úvodu on-line dotazníku byl každý respondent obeznámen s anonymitou výzkumu, s možností od výzkumu kdykoli během vyplňování odstoupit, s nemožností sdělovat uvedené informace druhému partnerovi z páru ze strany výzkumníka a zároveň byl každý respondent informován o skutečnosti, že vyplněním dotazníku dává souhlas s poskytnutím údajů pro výzkumné účely. Respondentům bylo nabídnuto zaslání celkových výsledků výzkumu v případě nepovinného uvedení e-mailové adresy. S daty bylo zacházeno v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů.

8.5 Vyhodnocení dat

Všechna data byla zanesena do tabulky v programu Microsoft Office Excel, ve kterém byla data kódována a čištěna, s ohledem na opačné hodnoty reverzních položek.

Ačkoli byl výzkum cílen na páry, byla baterie dotazníků vyplněna také 53 jednotlivci (49 žen a 4 muži). Pro posouzení odlišnosti skupin byl proveden Mann Whitney U test, jenž ukázal, že vzorky se mírně liší pouze u dvou dílčích subškál (Spokojenost a Závazek). Na základě této skutečnosti a na základě zvážení přínosů a rizik zahrnutí těchto jednotlivců do souboru, jsme se rozhodli o využití i těchto dat v rámci souhrnných statistik, pro které nejsou potřebné kompletní páry. V následujícím textu tedy označujeme jako

„Jednotlivce“ (příp. „Celý vzorek“) celý soubor participantů a jako „Páry“ respondenty z celého souboru, kteří baterii metod vyplnili v páru.

Z celého vzorku jsme se rozhodli pro vyřazení jednoho respondenta na základě jeho uvedení stejného identifikačního kódu jak do kolonky respondenta, tak do kolonky partnera. Naše cílová skupina byli lidé v partnerském vztahu a možným z důvodů pro uvedení stejného kódu mohla být skutečnost, že daný jedinec v partnerském vztahu v době výzkumu nebyl, což bylo důvodem pro jeho vyjmutí z dat pro analýzu.

K analýze dat bylo použito následujících hodnot: AIRS Self, AIRS Self IRT, AIRS Self UOD, AIRS Perceived, AIRS Perceived IRT, AIRS Perceived UOD, AI-3 Uvědomění, AI-3 Nezaujaté zpracování, AI-3 Chování, AI-3 Vztahová orientace, AI-3 Celkový skór, IMS Spokojenost, IMS Závazek, IMS Investice, IMS Alternativy, RŠS Celkový skór.

Na počátku testování byl proveden Shapiro-Wilkův test pro ověření normality. Ukázalo se, že data u některých z testů nejsou normálně rozložena a to jak při sledování skupiny párů, tak i v případě celého vzorku dat (Tab. č. 2). S přihlédnutím k těmto zjištěním byly během statistického zpracování použity neparametrické metody.

Tab. č. 2: Rozložení dat v rámci jednotlivých testů

	Vztahová autenticita	Vnímaná vztahová autenticita partnera	AI-3 Uvědomění	AI-3 Nezaujaté zpracování	AI-3 Chování	AI-3 Vztahová orientace
Celý vzorek	0	1	1	1	1	0
Páry	1	1	1	0	1	1
	Dispoziční autenticita	IMS Spokojenost	IMS Alternativy	IMS Investice	IMS Závazek	Sebeúcta
Celý vzorek	1	0	0	1	0	1
Páry	1	0	0	1	0	1

1 = normální rozložení; 0 = nenormální rozložení

Subjektivně vnímanou míru spokojenosti jsme zamýšleli posuzovat prostřednictvím výsledků škál Spokojenost a Závazek z metody IMS. Autoři metody popisují škálu Závazek jako koncept zachycující také spokojenost. Pro naše potřeby jsme propočítali souvislost zmíněných škál a ukázalo se, že ač korelace mezi škálami vychází silná a statisticky významná (0.69), nemusely by škály měřit to samé. Na základě tohoto zjištění jsme se rozhodli vycházet při přijímání hypotéz pouze z jedné z nich. Podle autorů metody IMS škála Spokojenost vyjadřuje do jaké míry je jedinec ve vztahu spokojen a nakolik jsou

naplňovány jeho potřeby. Vedle toho škála Závazek vypovídá spíše o tendenci ve vztahu setrvat. Na základě zmíněného jsme se rozhodli pro zamítání/přijímání hypotéz vycházet z hodnoty Spokojenost, jelikož její vymezení autory lépe charakterizuje námi popsanou spokojenost v partnerských vztazích. Hodnotu Závazek zmiňujeme taktéž pro nastínění jednotlivých vztahů s proměnnými, a také pro další představu toho, zda a případně jakou roli závazek, tedy tendence ve vztahu setrvat, hraje v námi sledovaných vztazích.

Pro statistické vyhodnocení dat byl použit program Statistica 12. Data byla zpracována anonymně, bez možnosti identifikace jednotlivých respondentů.

9 VÝSLEDKY VÝZKUMU

9.1 Výsledky deskriptivní statistiky

Výběrový soubor čítal 146 jedinců. Z toho vyplnilo 94 osob baterii metod v páru. Průměrný věk celého souboru činil 27.08 let, věkové rozpětí se pohybovalo od 19 do 50 let. V tabulce č. 3 jsou počty a věk respondentů rozvedeny blíže s ohledem na jednotlivce i na páry. Průměrný počet vztahů, ve kterých respondenti včetně současného žili, byl jak v rámci souboru jednotlivců, tak v rámci párů tři. Ve společné domácnosti s partnerem žije 113 respondentů ze vzorku jednotlivců. Ze souboru párů je to potom 78 jedinců. V rámci párů vyplnilo baterii metod 35 párů heterosexuálních (74 % z celkového počtu párů) a 12 homosexuálních párů (26 % z celkového počtu párů).

Tab. č. 3: Základní charakteristiky výběrového souboru

Pohlaví	Počet	%	Průměrný věk	SD
Jednotlivci				
Ženy	106	73	25.95	±5.19
Muži	40	27	30.34	±7.23
Celý soubor	146	100	27.08	±6.03
Páry				
Ženy	57	61	25.70	±4.59
Muži	37	39	29.43	±6.71
Celý soubor	94	100	27.17	±5.77

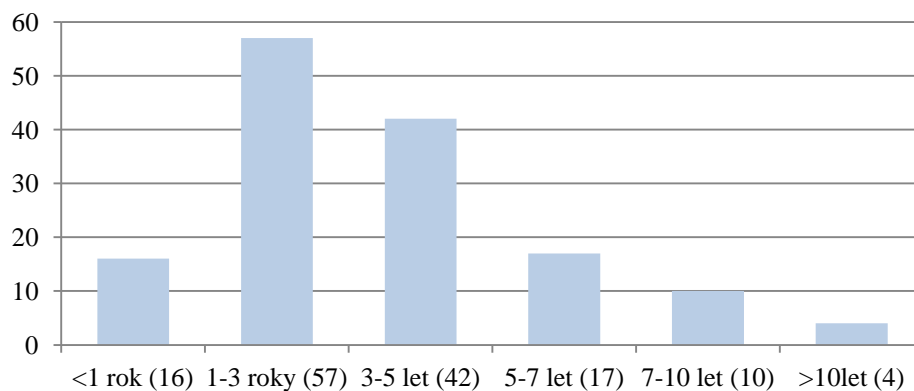
Tab. č. 4: Rodinný stav respondentů

	Jednotlivci (absolutní četnost)	Jednotlivci (relativní četnost)	Páry (absolutní četnost)	Páry (relativní četnost)
Svobodný/á	127	87 %	84	89 %
Ženatý/Vdaná/V registrovaném partnerství	15	10 %	8	9 %
Rozvedený/á	3	2 %	2	2 %
Ovdovělý/á	1	1 %	0	0 %

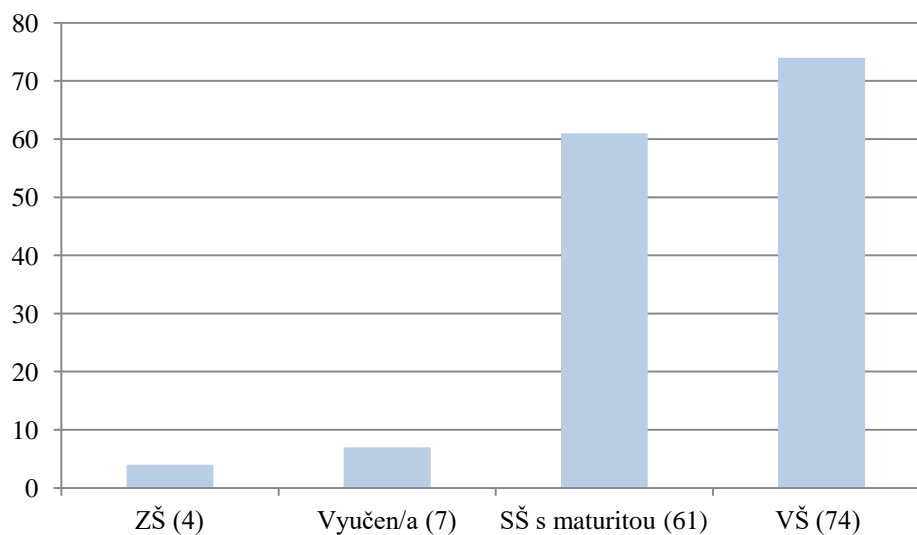
Tab. č. 5: Sexuální orientace respondentů

	Jednotlivci (absolutní četnost)	Jednotlivci (relativní četnost)	Páry (absolutní četnost)	Páry (relativní četnost)
Heterosexuální	107	73 %	67	71 %
Homosexuální	27	19 %	20	21 %
Bisexuální	12	8 %	7	8 %

Graf č. 1: Délka současného vztahu (Jednotlivci)

Graf č. 2: Vzdělání respondentů (Jednotlivci)

9.2 Výsledky pro základní cíle

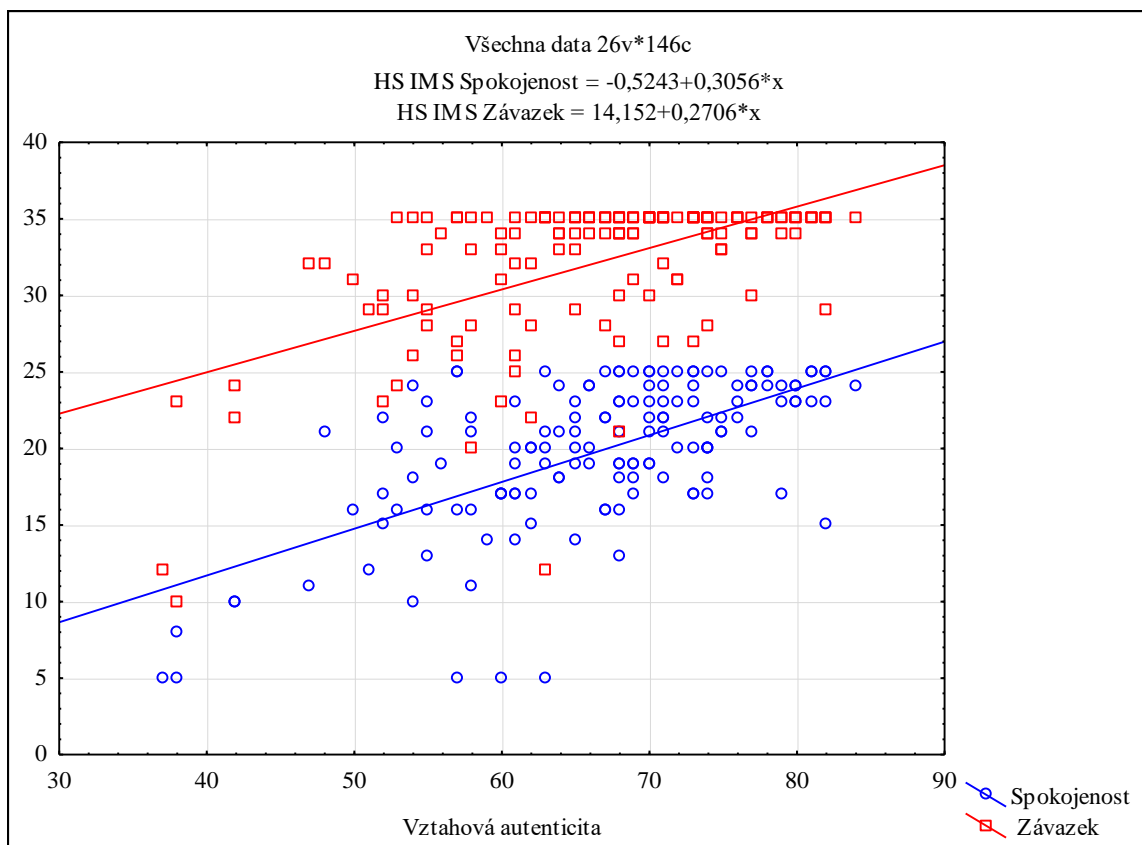
U každého z výpočtů uvádíme, zda byl prováděn na celém vzorku, či na vzorku párů.

9.2.1 Výsledky pro cíl 1 (Vztah autenticity a spokojenosti ve vztahu)

Pro zkoumání cíle 1 a ověření hypotéz z něj vycházejících, byla provedena Spearmanova korelace jak pro vztah vztahové autenticity a spokojenosti/ závazku, tak pro vztah dispoziční autenticity a spokojenosti/ závazku. Ke sledování těchto vztahů bylo využito celého souboru dat.

Výsledky ukázaly, že míra vztahové autenticity vykazuje signifikantní pozitivní korelaci jak s mírou spokojenosti ve vztahu (0.55), tak s úrovní závazku ve vztahu (0.48). Na základě těchto zjištění **přijímáme hypotézu H_1** na hladině $\alpha = 0.05$. Vztahy je možné sledovat na následujícím bodovém grafu.

Graf č. 3: Bodový graf z proměnných spokojenost a závazek proti vztahové autenticitě

Naše výsledky souvislosti vztahové autenticity a spokojenosti v partnerském vztahu podporují výsledky zahraničních výzkumů, které taktéž potvrzují souvislost vztahové autenticity a spokojenosti v partnerském vztahu (Lopez & Rice, 2006; Nábělková & Balážová, 2015; Wickham, 2013).

U proměnné dispoziční autenticita byl taktéž prokázán signifikantní pozitivní vztah s oběma proměnnými, pro spokojenost však slabší (0.27). Pro závazek byla naopak zjištěna vysoká pozitivní korelace (0.69). Na podkladě těchto zjištění **přijímáme hypotézu H₂** na hladině $\alpha = 0.05$ a potvrzujeme závěry Kernise a Goldmana (2006), týkající se dispoziční autenticity a spokojenosti vztahu, i na základě dat našeho vzorku.

Pro ověření souvislosti míry vnímané partnerovy vztahové autenticity a spokojenosti ve vztahu byla taktéž použita Spermannova korelace pro celý soubor. Výsledky ukázaly, že mezi proměnnými existuje signifikantní pozitivní souvislost, jak případě vnímané autenticity partnera a spokojenosti (0.58), tak v případě vnímané autenticity partnera a závazku (0.44) na 5% hladině významnosti. S ohledem na tato zjištění **přijímáme hypotézu H₃**.

V souladu s cílem 1 jsme taktéž jednotlivé vztahy sledovali zvlášť pro muže a ženy za použití dat celého souboru. Následující tabulka zobrazuje zjištěné údaje, které naznačují, že vztahová autenticita koreluje se spokojeností a závazkem ve vztahu u mužů i žen podobně. Také vnímaná autenticita partnera je zejména ve vztahu se spokojeností podobná u obou pohlaví. Největší rozdíl se mezi ženami a muži ukázal ve vztahu dispoziční autenticity a závazku.

Tab. č. 6: Vztahy mezi autenticitou a spokojeností ve vztahu pro ženy a muže zvlášť

	Spokojenost		Závazek	
	Ženy	Muži	Ženy	Muži
Vztahová autenticita	0.55	0.56	0.48	0.49
Dispoziční autenticita	0.37	0.28	0.30	0.06
Vnímaná partnerova vztahová autenticita	0.54	0.60	0.48	0.32

9.2.2 Výsledky pro cíl 2 (Vztah autenticity a spokojenosti ve vztahu v rámci párů)

Výpočty pro cíl 2 byly vzhledem ke sledování proměnných v rámci párů provedeny pouze na vzorku párů. Pro sledování vztahů mezi muži a ženami byla využita pouze data heterosexuálních párů.

Spearmanova korelace prokázala, že existuje signifikantní pozitivní souvislost mezi vztahovou autenticitou žen a spokojeností mužů (0.57). V případě souvislosti vztahové autenticity žen a závazku mužů se ukázala slabá nesignifikantní korelace (0.31). Na základě prvního zmíněného výsledku **přijímáme hypotézu H₄** na hladině $\alpha = 0.05$.

Stejný výpočet byl proveden naopak se vztahovou autenticitou mužů a spokojeností a závazkem žen. Ten prokázal středně silnou signifikantní pozitivní korelaci mezi proměnnou vztahová autenticita mužů a proměnnou spokojenost žen (0.35), na jehož základě **přijímáme hypotézu H₅**. Pro proměnnou vztahová autenticita mužů a závazek žen byla zjištěna slabá statisticky nevýznamná korelace (0.24). Zmíněné výsledky jsou statisticky významné na hladině $\alpha = 0.05$.

Naše závěry jsou srovnatelné se zahraničními výzkumy. Podstatný rozdíl sledujeme u studie Nábělkové a Balážové (2015), která vysledovala, ač pozitivní a signifikantní, tak nižší korelaci mezi vztahovou autenticitou žen a spokojeností mužů (0.27), než u našeho vzorku.

Pro míru dispoziční autenticity v souvislosti se spokojeností a závazkem ve vztahu mezi muži a ženami jsme neměli stanovené hypotézy a neočekávali jsme konkrétní výsledky. Pro ucelení představy jsme však provedli pracovní výpočty, které naznačily, že ani dispoziční autenticita žen, ani dispoziční autenticita mužů nemá signifikantní spojitost se spokojeností a závazkem mužů (0.21; -0.18), či žen (0.16; 0.31).

9.2.3 Výsledky pro cíl 3 (Vztahová autenticita mužů a žen)

V souvislosti se stanoveným cílem č. 4 byl proveden Mann-Whitney U test na souboru heterosexuálních párů. Na základě jeho výsledku **přijímáme hypotézu H₆** na 5% hladině významnosti. Ženy skórují v míře vztahové autenticity signifikantně výše než muži, čímž potvrzujeme zjištění výzkumu Lopeze a Rice (2006).

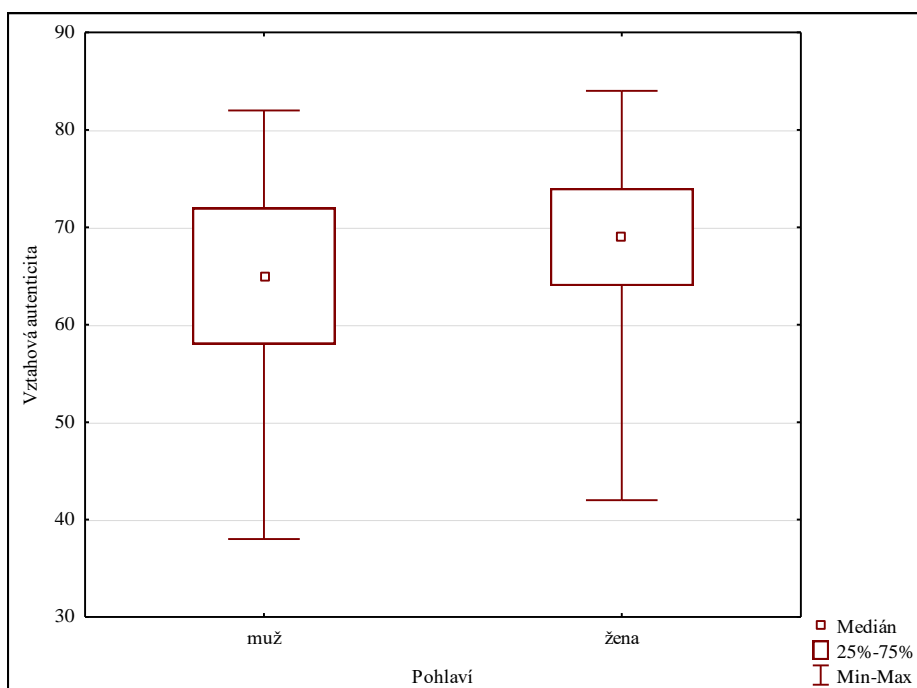

Tab. č. 7: Mann-Whitney U test pro rozdíl vztahové autenticity mužů a žen

	Součet pořadí muži	Součet pořadí ženy	U	Z	p-hodnota
Vztahová autenticita	1495,50	2969,50	792,500	-2,03	0,043

Rozdíly mezi muži a ženami v úrovni vztahové autenticity je taktéž možné sledovat na následujícím krabicovém grafu.

Graf č. 4: Krabicový graf dle skupin

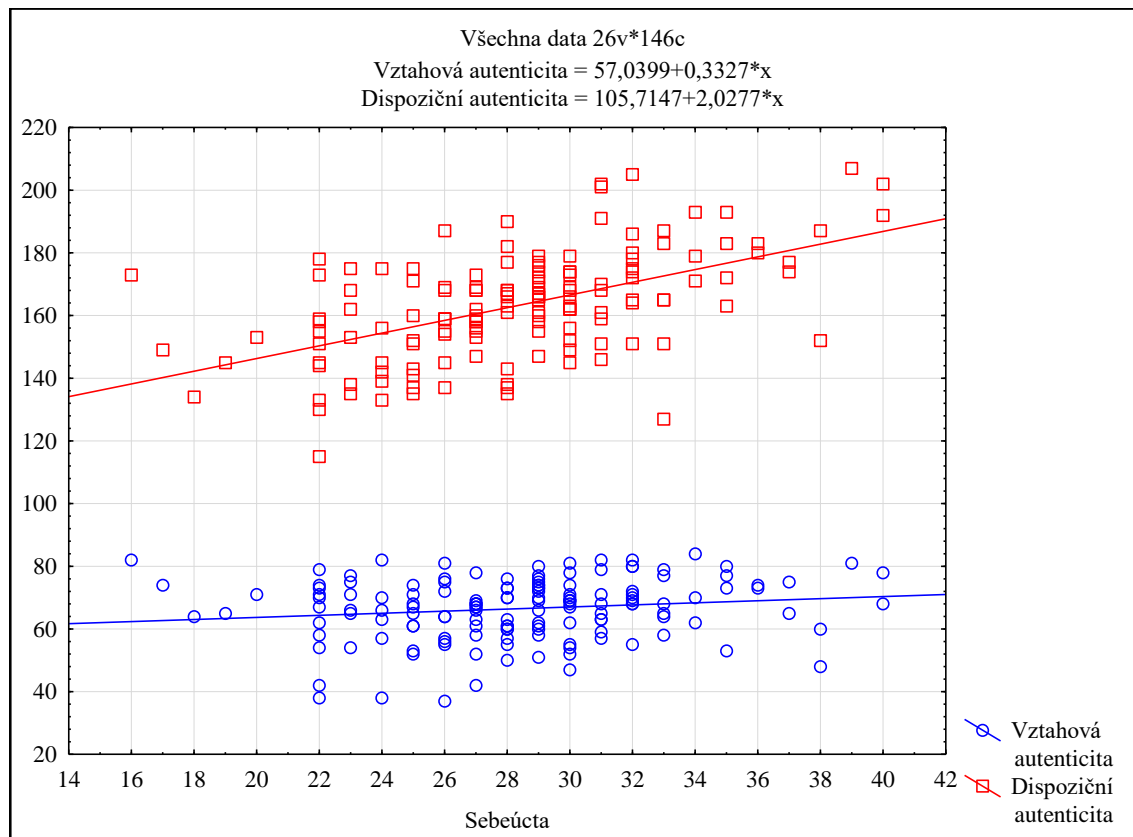

9.2.4 Výsledky pro cíl 4 (Vztah autenticity a sebeúcty)

Pro zjištění vztahu dispoziční a vztahové autenticity s úrovní sebeúcty byl proveden výpočet Spearmanovy korelace. Ten byl proveden na celém souboru jednotlivců a ukázal signifikantní pozitivní vztah sebeúcty s oběma typy autenticity na hladině $\alpha = 0.05$, výsledky pro ně však byly velmi odlišné. Pro souvislost vztahové autenticity se sebeúctou byla prokázána, ač signifikantní, tak velmi slabá pozitivní souvislost (0.17). Naopak mezi mírou dispoziční autenticity a úrovní sebeúcty byla prokázána středně silná souvislost (0.52). Na základě těchto výpočtů **přijímáme hypotézy H₇ a H₈**. Mezi sebeúctou a vztahovou i dispoziční autenticitou existuje statisticky významná pozitivní korelace.

Rozdíly v korelacích jednotlivých typů autenticity se sebeúctou je možné sledovat na následujícím bodovém grafu.

Graf č. 5: Bodový graf z proměnných vztahová autenticita a dispoziční autenticita proti sebeúctě

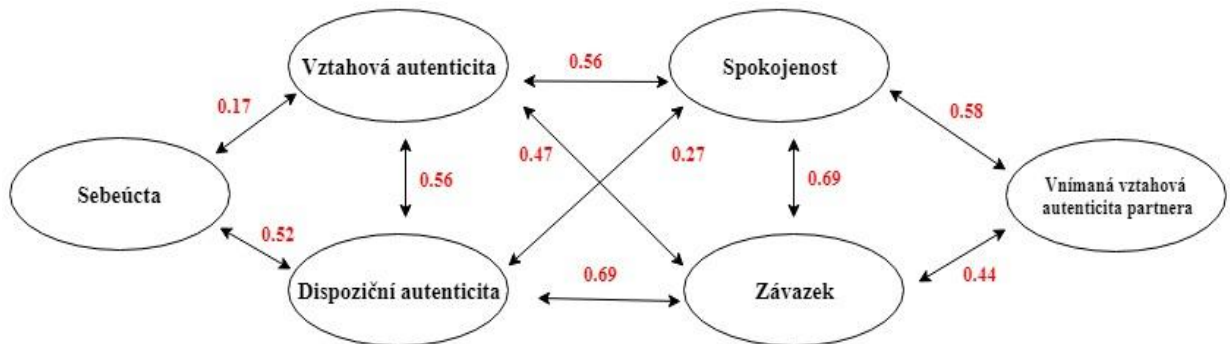
Naše závěry ukazují v případě dispoziční autenticity značně vyšší míru souvislosti se sebeúctou, než námi sledované publikované výzkumy. Například Nábělková a Balážová (2015) uvádějí 0.37 a Kernis a Goldman (2006) uvádějí 0.33.

Úroveň sebeúcty ve vztahu k autenticitě jsme taktéž posoudili zvlášť pro muže a ženy. Výsledky ukázaly u obou pohlaví středně silnou statisticky významnou korelaci sebeúcty a dispoziční autenticity. V případě vztahové autenticity a sebeúcty byla prokázána signifikantní slabá korelace u žen a velmi slabá nesignifikantní korelace u mužů (Tab. č. 8)

Tab. č. 8: Hodnoty pro souvislost autenticity a sebeúcty u mužů a žen

	Sebeúcta	
	Ženy	Muži
Vztahová autenticita	0.26	0.10
Dispoziční autenticita	0.54	0.46

Na závěr kapitoly výsledků pro hlavní cíle přikládáme schéma zachycující základní vztahy mezi námi sledovanými proměnnými, měřené na celém souboru. Červené hodnoty označují statisticky významné hodnoty. Všechny hodnoty jsou signifikantní na hladině $\alpha = 0.05$.

Obr. č. 3: Schéma základních vztahů mezi sledovanými proměnnými

9.3 Výsledky pro doplňkové cíle

9.3.1 Výsledky pro cíl 5 (Souvislosti sledovaných proměnných v rámci párů)

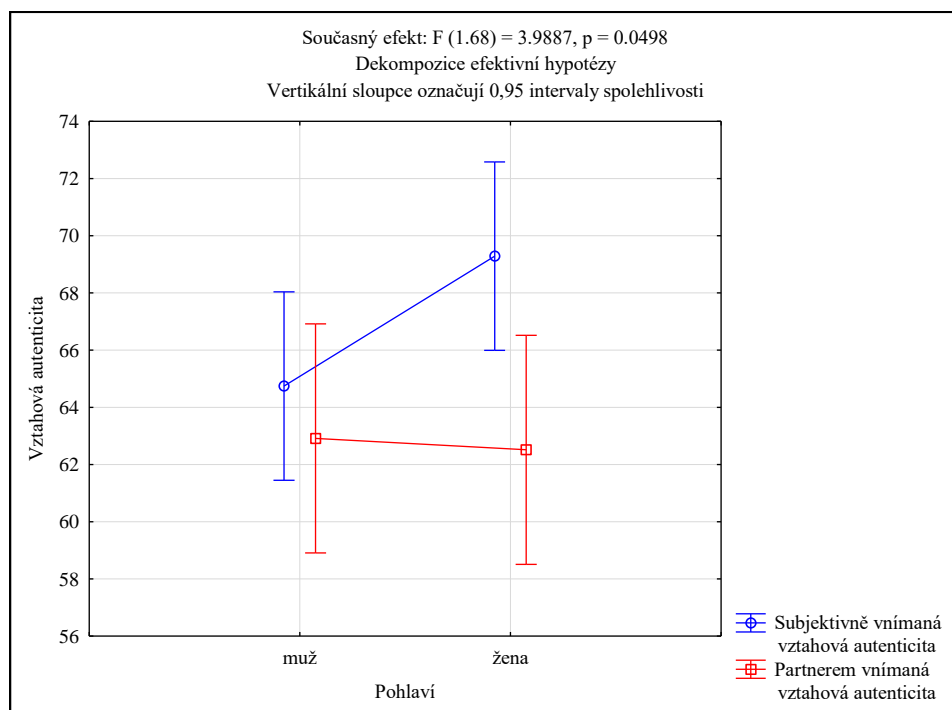
Pro výpočty souvislostí jednotlivých proměnných v rámci párů bylo opět využito dat párů a Spermanovy korelace. Ta ukázala, že mezi partnery existuje signifikantní pozitivní korelace jak v případě vztahové autenticity (0.34), tak v případě dispoziční autenticity (0.48) a spokojenosti (0.47). Naopak u závazku a sebeúcty nebyla prokázána statisticky významná souvislost mezi jednotlivými proměnnými u partnerů. U závazku byl zjištěn slabý nesignifikantní pozitivní vztah (0.27) a u sebeúcty taktéž (0.22). Výsledky jsou statisticky významné na hladině $\alpha = 0.05$.

9.3.2 Výsledky pro cíl 6 (Rozdíl subjektivní a partnerem vnímané autenticity)

V kontextu sledování subjektivně vnímané autenticity a autenticity partnera jsme ověřovali, zda existuje rozdíl mezi subjektivně vnímanou vztahovou autenticitou jednoho partnera a jeho vztahovou autenticitou vnímanou partnerem. Pro tyto výpočty jsme opět využili souboru heterosexuálních párů. Sledovali jsme tedy, nakolik se liší subjektivně vnímaná autenticita muže (AIRS-SF Self) a jeho autenticita vnímaná z pohledu ženy (AIRS-SF Perceived) a naopak.

Pro tento účel byla provedena analýza rozptylu, která prokázala, že subjektivně vnímaná vztahová autenticita a vztahová autenticita vnímaná partnerem se statisticky významně liší ($p = 0.0498$). Následující post-hoc test (Fisherův LSD test), sledující rozdíly mezi muži a ženami, naznačil, že statisticky významný rozdíl byl zjištěn jak mezi subjektivně vnímanou vztahovou autenticitou žen a jejich vztahovou autenticitou posuzovanou partnerem ($p < 0.001$), tak mezi subjektivně vnímanou vztahovou autenticitou mužů a jejich vztahovou autenticitou posuzovanou partnerkou ($p = 0.016$). U žen byl rozdíl subjektivní a partnerem vnímané vztahové autenticity větší, než u mužů. Tyto výsledky jsou dobře viditelné na grafu č. 6.

Graf č. 6: Svorkový graf skóre průměrů subjektivní a partnerem vnímané vztahové autenticity u mužů a žen

9.3.3 Výsledky pro cíl 7 (Vztah výsledků metody AIRS-SF Self a subškály Vztahová orientace dotazníku AI-3)

Vzhledem k užití dvou metod (respektive jedné metody a jedné subškály jako součástí metody), které teoreticky zachycují obdobnou proměnnou, jsme se rozhodli jejich výsledky porovnat. Pro ověření korelace mezi výsledky subškály Vztahová orientace metody AI-3 s výsledky metody AIRS-SF Self jsme zvolili Spearmanovu korelaci. Ta prokázala **středně silnou signifikantní korelaci** (0.52) na hladině $\alpha = 0.05$. Vzhledem k tomu, že by měly tyto metody měřit totožné koncepty, jsme mezi výsledky předpokládali vyšší korelaci.

9.3.4 Výsledky pro cíl 8 (Vztah dispoziční a vztahové autenticity)

Mezi vztahovou autenticitou a dispoziční autenticitou byl prostřednictvím výpočtu Spearmanova korelačního koeficientu prokázán středně silný statisticky významný vztah (0.56) na hladině $\alpha = 0.05$.

9.3.5 Výsledky pro cíl 9 (Vnitřní konzistence metod)

Jako součást našeho posledního cíle jsme ověřili vnitřní konzistenci tří ze čtyř užitých metod. Tu jsme ověřovali vzhledem k tomu, že jsme použili vlastní překlady metod a chtěli jsme tedy výsledky vnitřní konzistence jednotlivých metod a subškál porovnat s hodnotami prezentovanými autory metod. To nám mohlo, mimo jiné, naznačit případný nesprávně provedený překlad některé z položek. Také jsme sledovali, zda by vyřazení některé z položek v testech zvýšilo reliabilitu celé škály. Vnitřní konzistence metod je sledována na datech celého souboru participantů.

AIRS-SF Self a AIRS-SF Perceived

Cronbachova alfa nedosahovala po odstranění žádné z položek vyšší hodnoty než Cronbachova alfa pro celou subškálu, a to jak v případě sledování jednotlivých subškál IRT a UOD, tak v případě pro sledování položek v rámci celých metod. Naše výsledky vnitřní konzistence testu AIRS-SF Self a testu AIRS-SF Perceived Partner byly mírně nižší, než hodnoty podané Wickhamem (2015).

Tab. č. 9: Výsledky vnitřní konzistence metody AIRS-SF Self

	Cronbachova alfa naší verze	Cronbachova alfa autorů zkrácené metody AIRS ¹
AIRS-SF Self	0.85	0.88/ 0.89
IRT	0.86	0.90/ 0.92
UOD	0.81	0.85/ 0.87

¹ Wickham, 2015

Tab. č. 10: Výsledky vnitřní konzistence metody AIRS-SF Perceived Partner

	Cronbachova alfa naší verze	Cronbachova alfa autorů zkrácené metody AIRS ¹
AIRS-SF Perceived Partner	0.85	0.89/ 0.90
IRT	0.86	0.91
UOD	0.78	0.86/ 0.87

¹ Wickham, 2015

AI-3

Hodnota Cronbachovy alfy pro celý dotazník Authenticity Inventory 3 byla téměř shodná s hodnotou prezentovanou autory metody. Taktéž se mezi položkami nevyskytovala žádná, která by po vyřazení z dotazníku hodnotu Cronbachovy alfy zvýšila. Také hodnoty pro subškály Uvědomění a Vztahová orientace byly totožné či téměř totožné se srovnávanými hodnotami. Hodnoty alfy pro subškály Nezaujaté zpracování a Chování se lišily více, nikoli však zásadně.

Tab. č. 11: Výsledky vnitřní konzistence metody AI-3

	Cronbachova alfa naší verze	Cronbachova alfa autorů metody AI-3 ¹
AI-3 Celkový skór	0.89	0.90
AI-3 Uvědomění	0.79	0.79
AI-3 Nezaujaté zpracování	0.72	0.64
AI-3 Chování	0.68	0.80
AI-3 Vztahová orientace	0.77	0.78

¹ Kernis & Goldman, 2006

IMS

U metody Investment model Scale se naše hodnoty Cronbachovy alfy blížily hodnotám autorů metody. V případě analýzy subškály Spokojenost se ukázalo, že odstraněním položky č. 2 („Můj vztah je mnohem lepší než vztahy ostatních lidí.“) by se zvýšila vnitřní konzistence škály z 0.92 na 0.93. U všech ostatních položek napříč jednotlivými subškálami by se Cronbachova alfa odstraněním jakékoli položky nezvýšila.

Tab. č. 12: Výsledky vnitřní konzistence metody IMS

	Cronbachova alfa naší verze	Cronbachova alfa autorů metody IMS ¹
Spokojenost	0.92	0.92/ 0.94
Závazek	0.89	0.91/ 0.95
Investice	0.77	0.82/ 0.84
Kvalita alternativ	0.79	0.82/ 0.88

¹ Rusbult, Martz, & Agnew, 1998

9.4 K platnosti hypotéz

Hypotézu H₁: Míra vztahové autenticity pozitivně koreluje s mírou spokojenosti v partnerském vztahu, **přijímáme** na hladině statistické významnosti $\alpha = 0.05$.

Hypotézu H₂: Míra dispoziční autenticity pozitivně koreluje s mírou spokojenosti v partnerském vztahu, **přijímáme** na hladině statistické významnosti $\alpha = 0.05$.

Hypotézu H₃: Míra vnímané vztahové autenticity partnera pozitivně koreluje se spokojeností v partnerském vztahu, **přijímáme** na hladině statistické významnosti $\alpha = 0.05$.

Hypotézu H₄: Míra vztahové autenticity žen pozitivně koreluje se spokojeností ve vztahu mužů, **přijímáme** na hladině statistické významnosti $\alpha = 0.05$.

Hypotézu H₅: Míra vztahové autenticity mužů pozitivně koreluje se spokojeností ve vztahu žen, **přijímáme** na hladině statistické významnosti $\alpha = 0.05$.

Hypotézu H₆: Ženy skórují v hodnotách vztahové autenticity signifikantně výše, než muži, **přijímáme** na hladině statistické významnosti $\alpha = 0.05$.

Hypotézu H₇: Míra vztahové autenticity pozitivně koreluje s úrovní sebeúcty, **přijímáme** na hladině statistické významnosti $\alpha = 0.05$.

Hypotézu H₈: Míra dispoziční autenticity pozitivně koreluje s úrovní sebeúcty, **přijímáme** na hladině statistické významnosti $\alpha = 0.05$.

10 DISKUZE

Záměrem práce bylo sledování vztahu autenticity a spokojenosti ve vztahu, a taktéž vztahu autenticity a sebeúcty. Autenticitu jsme jednak sledovali jako vztahovou, a také jako dispoziční (globální) proměnnou. Na základě dosavadních výzkumů věnujících se této oblasti, jsme předpokládali pozitivní souvislost mezi sledovanými proměnnými. Tyto předpoklady byly naším výzkumem prokázány a našimi zjištěními jsme potvrdili výsledky zahraničních výzkumů. Hlavním přínosem práce je zjištění, že vztahová autenticita statisticky významně koreluje se spokojeností, čímž potvrzujeme zjištění Lopeze a Rice (2006), Wickhama (2013) a Nábělkové a Balážové (2015). Také jsme prokázali statisticky významnou souvislost dispoziční autenticity a spokojenosti ve vztahu, čímž opět potvrzujeme závěry předchozích studií (Brunell, 2010; Kernis & Goldman, 2006). Naše výpočty, sledující rozdíl mezi vztahovou autenticitou mužů a žen, podporují závěry Lopeze a Rice (2006) a v neposlední řadě byla potvrzena souvislost autenticity (jak vztahové, tak dispoziční) a sebeúcty. Většina našich závěrů se shoduje se zahraničními studii. Zjištění, ve kterých se s provedenými výzkumy naše práce liší, se týká zejména dispoziční autenticity v souvislosti se sebeúctou. Korelace těchto proměnných se v zahraničních studiích pohybuje mezi 0.30 a 0.40. Na základě našich výpočtů jsme dospěli ke korelaci 0.52. Tato odlišnost může být dána několika možnými příčinami. Těmi může být jednak výběrový soubor, a to jak jeho velikost, tak méně reprezentativní způsob výběru respondentů. Ten však většinou odpovídá výběru respondentů studií, se kterými naše výsledky srovnáváme. Dále může být příčinou skutečnost, že výsledky srovnáváme, vyjma jediného slovenského výzkumu, s americkou populací. V zájmu sledování možných příčin a ověření našich výsledků považujeme za přínosný pokračující výzkum v naší oblasti.

Celková zjištění výzkumu považujeme za přínosná a nová v našich podmínkách. Výsledky mohou být zdrojem k pochopení části možných činitelů ovlivňujících spokojenost v partnerských vztazích.

Co se týká limitů naší práce, zmíníme se v první řadě o výběrovém souboru. Jako omezení mnoha ze zmíněných výzkumů (např. Brunell et al., 2010, Nábělková & Balážová, 2015), zaměřených na tuto oblast, jsme vnímali výběrový vzorek, který byl často složen z vysokoškolských studentů (zejména studentů psychologie), a také zahrnoval většinou pouze heterosexuální jedince. I proto jsme se snažili do výběrového vzorku zahrnout také starší respondenty, mimo univerzitní prostředí. Vzhledem k požadavku

bezdětnosti měl ale i tento záměr své limity a bylo zřejmé, že díky tomuto požadavku bude výběrový vzorek syčen především mladšími páry.

Dále jsme se zaměřili na zahrnutí jak heterosexuálních, tak homosexuálních párů a aniž bychom nějakým způsobem záměrně usilovali o sběr dat v rámci homosexuálních párů, zapojilo se jich poměrně velké množství. S odstupem se na tento záměr díváme s určitou mírou kritiky. Na jednu stranu vnímáme přínos ve větší reprezentativnosti vzorku, co se složení týká. Na druhou stranu, právě vysokým procentuálním zastoupením homosexuálních jedinců se může výběr stávat méně reprezentativním. Při případném pokračování výzkumu považujeme za vhodné v případě zapojení homosexuálních párů přistoupit ke kvótnímu výběru.

Co vnímáme jako velmi limitující pro náš výběrový soubor, je jeho velikost. I to mohlo být zdrojem nenormálního rozložení dat a proto vnímáme jako vhodné do případného pokračujícího výzkumu zapojit větší množství respondentů.

Vzhledem k tomu, že se v souboru objevilo více homosexuálních párů, než jsme očekávali, se nabízela možnost podobné analýzy, kterou jsme provedli u heterosexuálních párů. Pro takovou analýzu byl však jejich počet (12 párů) stále příliš malý. V případě budoucích studií realizovaných v této oblasti a zájmu analyzovat i korelace mezi partnery v rámci těchto párů by bylo nezbytné navýšit vzorek.

Dalším bodem k zamyšlení je skutečnost, že ačkoli byl výzkum cílen na páry, byl vyplněn 53 jednotlivci (49 žen a 4 muži). Možných příčin je několik. První z nich může být neporozumění nebo nevěnování pozornosti úvodním instrukcím, ve kterých bylo specifikováno, že je třeba, aby dotazník vyplnili samostatně oba jedinci z páru. V tomto směru by proto bylo vhodné pro lepší porozumění a s tím spojenou návratnost dotazníku od obou jedinců z páru podpořit pochopení instrukcí například pomocí interaktivních prvků v úvodu dotazníku, které by respondenta navraceli k otázce, zda instrukce pochopil. Další možností je také sběr dat metodou face to face, a tím zajistit kontakt s respondenty, jejich pochopení instrukcí a zajištění vyplnění metod oběma partnery. Vzhledem k vysokému počtu žen v tomto souboru jednotlivců by další možná příčina mohla vycházet z většího zájmu žen o vztahové otázky. V tomto smyslu se nabízí možná situace, kdy se žena rozhodla, že dotazník vyplní a pak ho dá na vyplnění partnerovi, který na vyplnění metod zájem neměl. Zapojíme-li do této myšlenky skutečnost, že skupina párů se od skupiny jednotlivců lišila v otázce spokojenosti a závazku ve vztahu, můžeme uvažovat o tom, že už jen ochota obou jedinců zapojit se do něčeho společně může být určitým

indikátorem spokojenosti. Tato naše myšlenka je však založena jen na několika skutečnostech a její potvrzení by si vyžadovalo její hlubší zkoumání.

Analýza dat byla částečně omezena nenormálním rozložením dat, které mohlo být způsobeno jak již zmíněnou velikostí vzorku, tak případně způsobem sběru a metodou. Nenormální rozložení bylo především u námi sledovaných subškál Spokojenost a Závazek metody Investment Model Scale, kterými jsme zachycovali spokojenost v partnerském vztahu. Histogramy ukázaly, že většina dat se nacházela ve středových hodnotách jak u subškály Spokojenost, tak u subškály Závazek. Příčina by mohla být v tendenci respondentů držet se středních hodnot a v případě nespokojenosti nedevalvovat vztah ve svých očích prostřednictvím konkrétního vyjádření této nespokojenosti, které měl jedinec díky dotazníku k dispozici. Na druhou stranu, ani u vysokých hodnot nebyla četnost dat vysoká, a tak by toto naše vysvětlení bylo poměrně nedostačující. Dalším možným výkladem je skutečnost, že vzhledem k tomu, že průzkum byl cílen na páry, byla u každého respondenta pravděpodobnost, že se ho jeho partner zeptá, co u dané otázky odpověděl. Na základě toho pak lidé mohli mít tendenci nevolit krajní hodnoty, aby předešli nepříjemným diskuzím, což se však u vysokých hodnot zvláště u subškál zachycující spokojenost, taktéž nejeví jako dostatečná odpověď. Zmíněné důvody jsou čistě hypotetické a k odhalení skutečných příčin nenormální distribuce dat by přispěl pokračující výzkum, zahrnující podstatně větší vzorek respondentů.

Co se týká zvolených metod, spatřujeme určitý limit v nedostupnosti adekvátních standardizovaných metod a z toho vycházející užití vlastních překladů metod. Překlady však byly provedeny s největší precizností, za spolupráce 11 osob a vnitřní konzistence všech námi přeložených metod se ukázala jako vysoká a víceméně srovnatelná s reliabilitou originálních verzí. Proto se domníváme, že pro náš účel jsou dostatečně kvalitní a že mohou být podkladem pro další práci s těmito metodami u nás.

Dalším otazníkem je volba metod, konkrétně mluvíme o metodě zachycující spokojenost v partnerském vztahu. Při volbě metod jsme uvažovali i nad jinými metodami (např. Relationship Assessment Scale; Hendrick, 1988), ale vnímali jsme položky metody Investment Model Scale jako nejlépe zachycující proměnné, které chceme sledovat a zpětně vnímáme tuto volbu jako správnou. Jako velké pozitivum této metody vnímáme tzv. „aspektové“ položky, které umožní respondentům zamyslet se nad tím, co konkrétně je následujícími položkami míněno, což může posílit validitu dotazníku. Na rozdíl od Relationship Assessment Scale, čítajícího 7 položek, které jsou formulovány poměrně široce (např. „Jak dobře váš partner uspokojuje vaše potřeby?“). Také autoři metody IMS

vnímají subškály Spokojenost a Závazek jako ideální k hodnocení úrovně spokojenosti v partnerském vztahu a uvádí, že predikují rozchodovost párů lépe, než nejčastěji užívaná metoda pro měření spokojenosti párů - Dyadic Adjustment Scale (Rusbult, Martz, Agnew, 1998).

Za zmínku taktéž stojí sledovaná souvislost výsledků metody AIRS-SF Self Version a subškály Vztahová orientace metody AI-3, kterou jsme doplňkově sledovali. Mezi výsledky byla zjištěna středně silná signifikantní korelace (0.52). Vzhledem k tomu, že by metody měly zachycovat totožný jev, jsme předpokládali vyšší výslednou hodnotu. O možných příčinách je však příliš brzy vyslovovat závěry, a to jak vzhledem k omezené velikosti výběrového souboru, tak i vzhledem k využití vlastních překladů metod. Dále je třeba zmínit skutečnost, že autoři metody AIRS referují o provedení a ověření konstruktové validity. Naopak u subškály Vztahová orientace metody AI-3 nejsou autory takové výpočty zmíněny, a je tedy možné uvažovat o tom, zda je subškála sama o sobě dostačující pro zachycení míry vztahové autenticity. Pro přiblížení příčin by byl vhodný pokračující výzkum, který by se na tyto otázky zaměřil.

Dále považujeme za důležité zmínit možnost určitého zkreslení výsledků vzhledem k sociální žádoucnosti sledovaných proměnných a k sebehodnotící povaze použitých metod. V souvislosti s možností zkreslení výsledků sebezposuzovacím charakterem dotazníků se také pozastavíme nad metodou Investment Model Scale. Její autoři se k této možnosti vyjadřují jako k nepravděpodobné, neboť výsledky metody byly porovnávány s jinými způsoby posuzování partnerské spokojenosti/závazku (např. videonahrávky partnerské komunikace, negativní přístup vůči nabídkám k navazování jiných partnerských vztahů, či užívání množného zájmena při popisu vlastního vztahu) a ukázalo se, že mezi nimi existují signifikantní pozitivní korelace (Rusbult, Martz, Agnew, 1998).

Poslední záležitostí, která nám vyvstává na mysli zejména na podkladě teoretické práce, je otázka možnosti zachycení tak specifického fenoménu, jakým autenticita je. V podstatě všichni filozofové, které v práci zmiňujeme, se k autenticitě vyjadřují jako k něčemu nesamozřejmému a vyššímu, v případě Nietzscheho až „nadlidskému“. Proto je otázkou, zda je jedinec, který se otázkou své vlastní autenticity, sám v situaci běžného dne, nezaobírá a není stabilně v kontaktu se svým nejautentičtějším já, schopný podat adekvátní profil vlastní autenticity, či „neautenticity“.

Výsledky našeho výzkumu vnímáme jako možný základ pro pokračující výzkum. Potenciál vidíme zejména v možnosti zapojit do výzkumu páry s dětmi. Zmapování autenticity v rámci partnerských vztahů v této oblasti je minimální, a proto by mohlo být

velmi přínosné, a také by takový výzkum mohl odpovědět na otázky týkající se toho, zda se může autenticita nějakým směrem po příchodu dětí do rodiny měnit. Jako nezbytné vnímáme zapojení většího vzorku respondentů.

Přínos práce vidíme jednak v možné aplikaci poznatků v párovém poradenství a stejně tak v individuální terapii. Tam vnímáme potenciál zejména ve zvyšování vlastní autenticity, která se může posléze projevit jako pozitivní činitel jak ve vztahové oblasti, tak v rámci vlastní sebeúcty.

11 ZÁVĚR

Nejpodstatnější závěry práce shrnujeme následovně:

- Byl potvrzen předpoklad, že autenticita (vztahová a dispoziční) souvisí se spokojeností v partnerském vztahu.
- Ověřili jsme vztah úrovně autenticity (vztahové a dispoziční) a míry sebeúcty, který se ukázal jako statisticky významný.
- Přijali jsme osm formulovaných hypotéz:
  - H₁: Míra vztahové autenticity pozitivně koreluje s mírou spokojenosti v partnerském vztahu.
  - H₂: Míra dispoziční autenticity pozitivně koreluje s mírou spokojenosti v partnerském vztahu.
  - H₃: Míra vnímané vztahové autenticity partnera pozitivně koreluje se spokojeností v partnerském vztahu.
  - H₄: Míra vztahové autenticity žen pozitivně koreluje se spokojeností ve vztahu mužů.
  - H₅: Míra vztahové autenticity mužů pozitivně koreluje se spokojeností ve vztahu žen.
  - H₆: Ženy skórují v hodnotách vztahové autenticity signifikantně výše, než muži.
  - H₇: Míra vztahové autenticity pozitivně koreluje s úrovní sebeúcty.
  - H₈: Míra dispoziční autenticity pozitivně koreluje s úrovní sebeúcty.
- Zjistili jsme, že mezi partnery existuje signifikantní korelace v míře vztahové autenticity, dispoziční autenticity a spokojenosti. Naopak v míře závazku a sebeúcty nebyla souvislost mezi partnery prokázána.
- Zjistili jsme, že mezi subjektivně vnímanou autenticitou a autenticitou vnímanou partnerem existuje statisticky významný rozdíl. Ten je výrazný zejména u subjektivně vnímané autenticity žen a u jejich autenticity posuzované partnerem.
- Mezi metodou užívanou pro měření vztahové autenticity a subškálou Vztahová orientace dotazníku zachycující dispoziční autenticitu jsme zjistili středně silnou statisticky významnou korelaci (0.52).
- Byla ověřena vnitřní konzistence vlastních překladů metod a ukázala se srovnatelná s vnitřní konzistencí originálních metod.

12 SOUHRN

Diplomová práce se věnuje vztahu autenticity a spokojenosti v partnerském vztahu. Autenticita je taktéž dávána do souvislosti se sebeúctou. Teoretická část vymezuje hlavní poznatky v oblasti autenticity, partnerských vztahů, spokojenosti, spokojenosti v partnerském vztahu, sebeúcty a nastiňuje relevantní provedené výzkumy. V části empirické je ověřován vztah autenticity a spokojenosti v partnerském vztahu a je dáván do souvislosti s pohlavím. Vedle toho je sledována míra autenticity v souvislosti se sebeúctou a také je ověřována vnitřní konzistence vlastních překladů metod.

Termín **autenticita** vymezujeme jako původnost či pravost. **Autenticitou osobnosti** je pak myšlena pravost, původnost a opravdovost projevu jedince.

Napříč filozofií nacházíme řadu myslitelů, kteří se v nějakém ohledu autenticitě ve svých pracích věnovali. Kořeny sahají až do Starověkého Řecka, ve kterém se Sókratés zabýval „pravým bytím“ a duši považoval za nositelku vnitřního určení člověka, disponující rozpoznat pravdu. Jean-Jacques Rousseau spatřoval autenticitu v přirozenosti, svobodě a osamocení. Přirozenost předchází rozumu, který spolu se společenskými normami člověka od jeho původnosti odcizuje. David Hume popisoval přirozené a umělé ctnosti. Umělé ctnosti vycházejí ze společenské konvence, naopak přirozené ctnosti vycházejí z jedince, bez ohledu na sociální normy a jsou tedy vymezením autentického fungování. Søren Kierkegaard považuje za životní úkol jednotlivce vystoupení z davu, který je nepravdou, převzetí zodpovědnosti za vlastní život a svobodu do svých rukou a žití v pravdě a svobodě.

Základy **psychologického konceptu autenticity** leží především ve filozofii Martina Heideggera a Jeana-Paula Sartre, kteří zdůrazňují zodpovědnost za vlastní svobodu a činy, při vědomí smrtelnosti vlastního bytí. Autentický život vnímají jako výsledek vlastní volby. V psychologii pracuje s konceptem autenticity humanistická psychologie a daseinsanalytický přístup. V současné vědecké psychologii nacházíme dva koncepty autenticity – autenticitu dispoziční a vztahovou.

Partnerský vztah definujeme jako dlouhodobé sdílení života dvěma jedinci různého nebo stejného pohlaví, které je provázáno emocionální vazbou, přitažlivostí, určitou mírou odpovědnosti a společnými zájmy.

Spokojenost vymezujeme jako míru, do které jedinec pozitivně hodnotí celkovou kvalitu svého života. **Spokojenost v partnerských vztazích** pak jako subjektivně

prožívanou spokojenost, která vychází z uspokojení potřeb a naplnění vlastních možností v rámci partnerského vztahu. V souvislosti se spokojeností v partnerském vztahu jmenujeme a přibližujeme řadu determinant, které jej ovlivňují. Jsou jimi komunikace, autenticita, hodnoty a životní styl, přátelství, sexuální život, svoboda, tolerance či závazek a společné plány.

Sebeúctu (ang. self-esteem) definujeme jako úroveň, jak jedinec hodnotí a oceňuje sám sebe. V kontextu autenticity mluvíme o „optimální sebeúctě“, která je charakteristická vysokou mírou sebeúcty za současné existence kvalit, kterými jsou přirozenost, autenticita a stabilita.

Výzkum je postaven na základě několika zahraničních výzkumů, sledujících autenticitu v kontextu spokojenosti v partnerských vztazích a také autenticitu v souvislosti se sebeúctou. Opíráme se především o výzkumy Lopeze a Rice (2006), Kernise a Goldmana (2006), Brunellové (2010), Wickhama (2013) a Nábělkové a Balážové (2015). Všechny zmíněné výzkumy prokázaly souvislost mezi autenticitou (vztahovou, či dispoziční) a fungováním (spokojeností) vztahů. Některé z nich taktéž sledovaly a prokázaly souvislost autenticity a sebeúcty.

Výzkumným problémem naší studie je vztah autenticity (vztahové a dispoziční) a spokojenosti v partnerském vztahu. Vedle toho také souvislost autenticity a sebeúcty. Pro práci byly stanoveny čtyři základní a pět doplňkových cílů. Základními cíli bylo ověřit souvislost autenticity a spokojenosti a porovnání těchto vztahů s ohledem na pohlaví, a také ověřit souvislost autenticity a sebeúcty. Doplňkové cíle sledovaly vztahy proměnných mezi partnery, vztah mezi typy autenticity a vnitřní konzistenci vlastních překladů metod. Na základě stanovených cílů a dosavadních poznatků bylo formulováno osm jednostranných hypotéz.

Základní soubor je tvořen českou dospělou bezdětnou populací v produktivním věku, žijící v heterosexuálním nebo homosexuálním partnerském vztahu trvajícím minimálně tři měsíce. **Výběrový soubor** čítá 146 jedinců (106 žen a 40 mužů), z nichž vyplnilo baterii metod 94 jedinců v páru (57 žen a 37 mužů; 35 párů heterosexuálních a 12 párů homosexuálních). Respondenti byli vybíráni prostřednictvím kombinace metod příležitostného výběru, lavinového výběru a metody samovýběrem.

Metody sběru dat. K měření úrovně sledovaných proměnných byly využity čtyři metody, z toho tři vlastního překladu. K měření úrovně vztahové autenticity byl použit dotazník AIRS-SF jak ve verzi pro vlastní autenticitu, tak ve verzi pro autenticitu vnímanou u partnera. Dispoziční autenticita byla sledována dotazníkem AI-3. Spokojenost

ve vztahu byla sledována subškálami Spokojenost a Závazek metody IMS. Sebeúcta byla zachycována Rosenbergovo škálou sebehodnocení. Sběr dat byl proveden prostřednictvím on-line dotazníku.

Zpracování dat proběhlo v programech Microsoft Office Excel 2013 a Statistica 12. Ve výpočtech bylo pracováno s hodnotami AIRS Self, AIRS Self IRT, AIRS Self UOD, AIRS Perceived, AIRS Perceived IRT, AIRS Perceived UOD, AI-3 Uvědomění, AI-3 Nezaujaté zpracování, AI-3 Chování, AI-3 Vztahová orientace, AI-3 Celkový skór, IMS Spokojenost, IMS Závazek, IMS Investice, IMS Alternativy, RŠS Celkový skór.

Výsledky a závěry výzkumu. **1.** Existuje statisticky významná souvislost mezi úrovní autenticity (vztahové, dispoziční, i vztahové vnímané u partnera) a spokojeností v partnerském vztahu. **2.** Míra vztahové autenticity žen pozitivně koreluje se spokojeností ve vztahu mužů a míra vztahové autenticity mužů pozitivně koreluje se spokojeností ve vztahu žen. **3.** Ženy skórují v úrovni vztahové autenticity signifikantně výše než muži. **4.** Mezi autenticitou (vztahovou i dispoziční) a sebeúctou existuje statisticky významná souvislost. **5.** Mezi partnery existuje signifikantní korelace v míře vztahové autenticity, dispoziční autenticity a spokojenosti. V míře závazku a sebeúcty nebyla souvislost mezi partnery prokázána. **6.** Vlastní překlady metod prokázaly dostatečně vysokou konzistenci metod, srovnatelnou s originálními verzemi.

Omezení výzkumu. Výsledky výzkumu mohou být omezeny velikostí vzorku a věkovým omezením souboru. Statistické zpracování dat bylo ovlivněno nenormálním rozložením výsledků některých z proměnných. Limitem může být taktéž využití nestandardizovaných metod. Jejich vnitřní konzistence se však ukázala jako dostatečně vysoká.

Další aplikace výsledků a doporučení. V zájmu ověření výsledků je vhodné aplikovat výzkumný design na větší množství probandů, případně zahrnout taktéž páry s dětmi, které by zvýšily věkový průměr a přinesly by informace o autenticitě a spokojenosti ve vztahu u této specifické skupiny.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A LITERATURY

- 1) Andrllová, M. (2005). *Současné směry v české psychoterapii: rozhovory s významnými psychoterapeuty*. Praha: Triton.
- 2) Baumeister, R. F., Campbell, J. D., Krueger, J. I., & Vohs, K. D. (2003). Does High Self-Esteem Cause Better Performance, Interpersonal Success, Happiness, or Healthier Lifestyles?. *Psychological Science In The Public Interest*, 4(1), 1-44. doi:10.1111/1529-1006.01431
- 3) Bendixen, M., Kennair, L. O., Ringheim, H. K., Isaksen, L., Pedersen, L., Svangtun, S., & Hagen, K. (2015). In search of moderators of sex differences in forced-choice jealousy responses: Effects of 2D:4D digit ratio and relationship infidelity experiences. *Nordic Psychology*, 67(4), 272-284. doi:10.1080/19012276.2015.1013975
- 4) Blascovich, J. & Tomaka, J. (1993). Measures of Self-Esteem. In J. P. Robinson, P. R. Shaver, & L. S. Wrightsman (Eds.), *Measures of Personality and Social Psychological Attitudes*. Ann Arbor: Institute for Social Research. (115-160). Získáno 22. srpna 2017 z www.books.google.cz
- 5) Blatný, M., & Osecká, L. (1994). Rosenbergova škála sebehodnocení: struktura globálního vztahu k sobě. *Československá psychologie*, 38 (6), 481–488.
- 6) Branden, N. (2001). *The Psychology of Self-Esteem*. Získáno 24. Srpna 2017 z <http://www.al-edu.com/wp-content/uploads/2014/05/Branden-The-Psychology-Of-Self-Esteem-1966-2001.pdf>
- 7) Brunell, A. B., Kernis, M. H., Goldman, B. M., Heppner, W., Davis, P., Cascio, E. V., & Webster, G. D. (2010). Dispositional authenticity and romantic relationship functioning. *Personality And Individual Differences*, 48900-905. doi:10.1016/j.paid.2010.02.018
- 8) Buss, D. M., Larsen, R. J., Westen, D., & Semmelroth, J. (1992). Sex Differences in Jealousy: Evolution, Physiology, and Psychology. *Psychological Science*, (4), 251.
- 9) Cakirpaloglu, P. (2012). *Úvod do psychologie osobnosti*. Praha: Grada.
- 10) Cakirpaloglu, P., Dolejš, M., Skopal, O., Suchá, J., & Vavrysová, L. (2014). *Protektivní a rizikové osobností rysy u adolescentů*. Získáno 4. listopadu 2017 z <http://psych.upol.cz/wp-content/uploads/2014/10/Protektivn%C3%AD-a-rizikov%C3%A9-osobnost%C3%AD-rysy-u-adolescent%C5%AF-Dolej%C5%A1-Skopal-Sucha-a-kol..pdf>

- 11) Cibulec, J. (1974). *Láska, partnerství a manželství*. Praha: Práce.
- 12) Čálek, O. (2005). *Skupinová daseinsanalýza*. Praha: Triton.
- 13) Duffy, S. M., & Rusbult, C. E. (1985). Satisfaction and Commitment in Homosexual and Heterosexual Relationships. *Journal Of Homosexuality*, 12(2), 1.
- 14) Ferjenčík, J. (2000). *Úvod do metodologie psychologického výzkumu*. Praha: Portál.
- 15) Finkenauer, C., Kerkhof, P., Righetti, F., & Branje, S. (2009). Living Together Apart: Perceived Concealment as a Signal of Exclusion in Marital Relationships. *Personality And Social Psychology Bulletin*, 35(10), 1410-1422.
- 16) Fleming, J. S., & Courtney, B. E. (1984). The dimensionality of self-esteem: II. Hierarchical facet model for revised measurement scales. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 46(2), 404-421. doi:10.1037/0022-3514.46.2.404
- 17) Flynn, T. R. (2003). Jean-Paul Sartre, Being and Nothingness (1943): The prodigious power of the negative. In J. E. Garcia, G. M. Reichberg, & B. N. Schumacher (Eds.), *The classics of western philosophy: A reader's guide* (519–524). Malden, MA: Blackwel Publishing.
- 18) Fromm, E. (1996). *Umění milovat*. Praha: Nakladatelství Josefa Šimona.
- 19) Furman, W. (2002). The emerging field of adolescent romantic relationships. *Current Directions in Psychological Science*, 11(5), 177-180.
- 20) Geist, B. (2000). *Psychologický slovník*. Praha: Vodnář.
- 21) Gjuričová, Š., & Kubička, J. (2003). *Rodinná terapie: systemické a narativní přístupy*. Praha: Grada.
- 22) Goldman, B. M., & Kernis, M. H. (2002). The role of authenticity in healthy psychological functioning and subjective well-being. *Annals Of The American Psychotherapy Association*, 5(6), 18-20.
- 23) Grosholz, E. R. (2003). Meditations on first philosophy (1641): Thought, existence, and the project of science. In J. E. Garcia, G. M. Reichberg, & B. N. Schumacher (Eds.), *The classics of western philosophy: A reader's guide* (217–233). Malden, MA: Blackwel Publishing.
- 24) Hargašová, M., & Novák, T. (2007). *Předmanželské poradenství*. Praha: Grada.
- 25) Harter, S., Marold, D. B., Whitesell, N. R., & Cobbs, G. (1996). A Model of the Effects of Perceived Parent and Peer Support on Adolescent False Self Behavior. *Child Development*, (2). 360.
- 26) Hartl, P., & Hartlová, H. (2015). *Psychologický slovník*. Praha: Portál.
- 27) Heidegger, M. (2008). *Bytí a čas*. Praha: OIKOYMENH.

- 28) Helus, Z. (2011). *Úvod do psychologie: učebnice pro střední školy a bakalářská studia na VŠ*. Praha: Grada.
- 29) Hendrick, S. (1988). A generic measure of relationship satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 50, 93–98
- 30) Holub, J., & Lyer, S. (1978). *Stručný etymologický slovník jazyka českého*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- 31) James, W. (1890). *The principles of psychology*. Získáno 7. října 2017 z <https://archive.org/stream/theprinciplesofp01jameuoft#page/n0/mode/2up>
- 32) Janošová, P. (2000). *Homosexualita v názorech současné společnosti*. Praha: Karolinum.
- 33) Jedrzejczyk, V. (2007). *Závazek v nesezdaných soužití*. (Bakalářská práce). Masarykova univerzita.
- 34) Jelínek, M., Květoň, P., & Vobořil, D. (2011) *Testování v psychologii: Teorie odpovědi na položku a počítačové adaptivní testování*. Praha: Grada.
- 35) Jung, C. G. (1994). *Duše moderního člověka*. Brno: Atlantis.
- 36) Jung, C. G. (1995). *Člověk a duše*. Praha: Academia.
- 37) Jung, C. G., von Franz, M. L., Henderson, J. L., Jacobi, J., & Jaffé, A. (2017). *Člověk a jeho symboly*. Portál: Praha.
- 38) Kelley, H. H., & Thibaut, J. W. (1978). *Interpersonal relations: A theory of interdependence*. New York: John Wiley & Sons.
- 39) Kernis, M. H. (2003). Toward a Conceptualization of Optimal Self-Esteem. *Psychological Inquiry*, 14(1), 1.
- 40) Kernis, M. H., & Goldman, B. M. (2006). A Multicomponent Conceptualization of Authenticity: Theory and Research. *Advances In Experimental Social Psychology*, 38, 283-357. doi:10.1016/S0065-2601(06)38006-9
- 41) Kierkegaard, S. (2004). From fear and trembling problema I. In G. D. Marino (Ed.), *Basic writings of existentialism (7-24)*. New York: Modern Library.
- 42) Kosek, J. (2015). *Jak (ne)být sám (se) sebou. Problém authenticity: Zrod a cíle moderního člověka ve světle filozofie a literatury*. Praha: Dokořán.
- 43) Kratochvíl, S. (2009). *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál.
- 44) Křivohlavý, J. (2009). *Psychologie moudrosti a dobrého života*. Praha: Grada.
- 45) Křivohlavý, J. (2015). *Pozitivní psychologie*. Praha: Portál.
- 46) Langmeier, J., & Krejčířová, D. (2006). *Vývojová psychologie*. Praha: Grada.

- 47) Larmore, Ch. (2007). Ferrarova teorie autenticity. In M. Hrubec (Ed.), *Nedostatek soudnosti? Evropská a kosmopolitní otázka* (33-39). Praha: Filosofia.
- 48) Larson, D. G., & Chastain, R. L. (1990). Self-concealment: Conceptualization, measurement, and health implications. *Journal Of Social And Clinical Psychology*, 9(4), 439-455. doi:10.1521/jscp.1990.9.4.439
- 49) Lopez, F. G., & Rice, K. G. (2006). Preliminary development and validation of a measure of relationship authenticity. *Journal Of Counseling Psychology*, 53(3), 362-371. doi:10.1037/0022-0167.53.3.362
- 50) Lorr, M., & Wunderlich, R. A. (1986). Two Objective Measures of Self-Esteem. *Journal Of Personality Assessment*, 50(1), 18.
- 51) Lyubomirsky, S. (2008). *The how of happiness: a scientific approach to getting the life you want*. New York: The Penguin Press.
- 52) Malaníková, H. (2014). *Autenticita ve světě médií*. Praha: Brkola.
- 53) Maslow, A. H. (1954). *Motivation and personality*. New York: Harper Collins.
- 54) Maslow, A. H. (1968). *Toward a psychology of being*. Princeton: Van Nostrand Reinhold.
- 55) Matějková, E. (2007). *Jak řešit konflikty a problémy v partnerských vztazích*. Praha: Grada.
- 56) Nábělková, E., & Balážová, N. (2015). Authenticity in partnership of young adults – correlation study. *Ceskoslovenska Psychologie*, 59(1), 81-93.
- 57) Nietzsche, F. (1995). *Tak pravil Zarathustra*. Olomouc: Votobia.
- 58) Nolen-Hoeksema, S., Fredrickson, B. L., Loftus, G. R., & Wagenaar, W. A. (2012). *Psychologie Atkinsonové a Hilgarda*. Praha: Portál.
- 59) Novák, T. (2006). *Manželské a rodinné poradenství*. Praha: Grada.
- 60) Novák, T. (2009). *Žárlivost – jak ji zvládat*. Praha: Grada.
- 61) Olšovský, J. (2005). *Niternost a existence: Úvod do Kierkegaardova myšlení*. Praha: Akropolis.
- 62) Orel, M. (2016). *Psychopatologie: Nauka o nemocech duše*. Praha: Grada.
- 63) Patočka, J. (1990). *Sókratés: Přednášky z antické filozofie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- 64) Patočka, J. (2015). *Idea fenomenologie*. Praha: OIKOYMENH.
- 65) Petráčková, V., & Kraus, J. (1995). *Akademický slovník cizích slov I. A-K*. Praha: Academia.

- 66) Petříček, M. (1992). *Úvod do (současné) filosofie: 11 improvizovaných přednášek*. Praha: Herrmann & synové.
- 67) Platón. (2005). *Faidón*. Praha: OIKOYMENH.
- 68) Plummer, D. (2010). *Budování sebeúcty*. Brno: Computer Press.
- 69) Pondělíčková – Mašlová, J. (1986). *Manželská sexualita*. Praha: Avicenum.
- 70) Poněšický, J. (2012). *Fenomén ženství a mužství*. Praha: Triton.
- 71) Praško, J. (2005). *Asertivita v partnerství*. Praha: Grada.
- 72) Reber, A. S., & Reber, E. S. (2001). *Dictionary of psychology*. London: Penguin Books.
- 73) Rejzek, J. (2012). *Český etymologický slovník*. Voznice: Leda.
- 74) Rogers, C. R. (1973). *Client-centered therapy: its current practice, implications and theory*. London: Constable.
- 75) Rogers, C. R. (2014). *Způsob bytí: Klíčová témata humanistické psychologie z pohledu jejího zakladatele*. Praha: Portál.
- 76) Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton: Princeton University Press.
- 77) Rosenberg, M., Schooler, C., Schoenbach, C., & Rosenberg, F. (1995). Global Self-Esteem and Specific Self-Esteem: Different Concepts, Different Outcomes. *American Sociological Review*, 60(1), 141-156.
- 78) Rousseau, J. J. (1989). *Rozpravy*. Praha: Svoboda.
- 79) Rusbult, C. (1980). Commitment and satisfaction in romantic associations: A test of the investment model. *Journal Of Experimental Social Psychology*, 16(2), 172-186.
doi:10.1016/0022-1031(80)90007-4
- 80) Rusbult, C., Martz, J., & Agnew, C. (1998). The investment model scale: Measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives, and investment size. *Personal Relationships*, 5(4), 357-391.
- 81) Růžička, J. (2011). *Komunitní a skupinová psychoterapie v české perspektivě*. Praha: Triton.
- 82) Sagarin, B. J., Martin, A. L., Coutinho, S. A., Edlund, J. E., Patel, L., Skowronski, J. J., & Zengel, B. (2012). Review Article: Sex differences in jealousy: a meta-analytic examination. *Evolution And Human Behavior*, 33595-614.
doi:10.1016/j.evolhumbehav.2012.02.006
- 83) Sartre, J. P. (2006). *Bytí a nicota*. Praha: OIKOYMENH.

- 84) Savin-Williams, R., & Jaquish, G. (1981). The assessment of adolescent self-esteem: A comparison of methods. *Journal Of Personality*, 49(3), 324-335. doi:10.1111/j.1467-6494.1981.tb00940.x
- 85) Schmitt, D. P., & Allik, J. (2005). Simultaneous Administration of the Rosenberg Self-Esteem Scale in 53 Nations: Exploring the Universal and Culture-Specific Features of Global Self-Esteem. *Journal Of Personality & Social Psychology*, 89 (4), 623–642.
- 86) Silber, E., & Tippett, J. S. (1965). Self-Esteem: Clinical Assessment and Measurement Validation. *Psychological Reports*, 16(Supplement 3), 1017.
- 87) Slezáčková, A. (2012). *Průvodce pozitivní psychologií: nové přístupy, aktuální poznatky, praktické aplikace*. Praha: Grada.
- 88) Sternberg, R. J. (1986). A triangular theory of love. *Psychological Review*, 93(2), 119-135. doi:10.1037/0033-295X.93.2.119
- 89) Storig, H. J. (2007). *Malé dějiny filosofie*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství.
- 90) Taylor, Ch. (2001). *Etika authenticity*. Praha: Filosofia.
- 91) Uysal, A., Lin, H. L., Knee, C. R., & Bush, A. L. (2012). The association between self-concealment from one's partner and relationship well-being. *Personality & Social Psychology Bulletin*, 38(1), 39-51. doi:10.1177/0146167211429331
- 92) Veenhoven, R. (1996). The study of life satisfaction. In Saris, W. E., Veenhoven, R., Scherpenzeel, A. C., & Bunting B. (Eds.), *A comparative study of satisfaction with life in Europe* (11-48). Získáno 17. září 2017 z ResearchGate
- 93) Venglářová, M. (2008). *Průvodce partnerským vztahem*. Praha: Grada.
- 94) Vymětal, J. (2001). Autenticita v psychologii a psychoterapii. *Československá psychologie* 65, 408-417.
- 95) Výrost, J., & Slaměník, I. (Eds.). (2008). *Sociální psychologie*. Praha: Grada.
- 96) Wang, Y. N. (2015). Authenticity and Relationship Satisfaction: Two Distinct Ways of Directing Power to Self-Esteem. *Plos ONE*, 10(12), 1-12. doi:10.1371/journal.pone.0146050
- 97) Weissmannová, L. (2009). *Vliv nesezdaného soužití na stabilitu manželství*. (Diplomová práce). Univerzita Karlova.
- 98) Westphal, M. (2003). Kierkegaard, Concluding unscientific postscript to philosophical fragments (1846): Making things difficult for the system and for Christendom. In J. E. Garcia, G. M. Reichberg, & B. N. Schumacher (Eds.), *The classics of western philosophy: A reader's guide* (389–394). Malden, MA: Blackwell Publishing.

- 99) Wickham, R. E. (2013). Perceived authenticity in romantic partners. *Journal Of Experimental Social Psychology*, 49, 878-887. doi:10.1016/j.jesp.2013.04.001
- 100) Wickham, R. E., Reed, D. E., & Williamson, R. E. (2015). Establishing the psychometric properties of the Self and Perceived-partner Authenticity in Relationships Scale-Short Form (AIRS-SF): Measurement invariance, reliability, and incremental validity. *Personality And Individual Differences*, 77, 62-67. doi:10.1016/j.paid.2014.12.049
- 101) Willi, J. (2006). *Psychologie lásky: osobní rozvoj cestou partnerského vztahu*. Praha: Portál.
- 102) Wilson, F. (2003). David Hume, *Treatise of human nature* (1740): A genial skepticism, an ethical naturalism. In J. E. Garcia, G. M. Reichberg, & B. N. Schumacher (Eds.), *The classics of western philosophy: A reader's guide* (291–308). Malden, MA: Blackwell Publishing.
- 103) Wood, A. M., Linley, P. A., Maltby, J., Baliousis, M., & Joseph, S. (2008). The authentic personality: A theoretical and empirical conceptualization and the development of the Authenticity Scale. *Journal Of Counseling Psychology*, 55(3), 385-399. doi:10.1037/0022-0167.55.3.385
- 104) Zacharová, E., & Šimíčková-Čížková, J. (2011). *Základy psychologie pro zdravotnické obory*. Praha: Grada.
- 105) Zukin, S. (2008). Consuming Authenticity. *Cultural Studies*, 22(5), 724-748. doi:10.1080/09502380802245985

Příloha 1: Český a cizojazyčný abstrakt diplomové práce

ABSTRAKT DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: Autenticita jako faktor spokojenosti v partnerském vztahu

Autor práce: Bc. Tereza Ambrožová

Vedoucí práce: PhDr. Marek Kolařík, PhD.

Počet stran a znaků: 87 stran, 165 530 znaků

Počet příloh: 10

Počet použitých zdrojů: 105

Abstrakt:

Cílem magisterské diplomové práce bylo prozkoumat vztah autenticity (vztahové a dispoziční) a spokojenosti v partnerském vztahu. Vedle toho byl sledován vztah autenticity a sebeúcty. Teoretická část se věnuje oblastem autenticity, partnerských vztahů, spokojenosti, spokojenosti v partnerských vztazích, sebeúcty a provedeným relevantním výzkumům. Zvolené hypotézy, vyvozené z výsledků provedených výzkumů, předpokládaly pozitivní souvislost autenticity a spokojenosti v partnerském vztahu, a taktéž souvislost autenticity a sebeúcty. Výběrový vzorek byl sbírán prostřednictvím kombinace metod příležitostného výběru, lavinového výběru a metody samovýběrem. Výzkumný soubor čítal 146 respondentů v partnerském vztahu, z nichž vyplnilo baterii metod 94 jedinců v páru. Výsledky ukázaly, že jak vztahová, tak dispoziční autenticita vykazuje statisticky významnou korelaci se spokojeností v partnerském vztahu. Taktéž vztah míry autenticity a úrovně sebeúcty se ukázal jako statisticky významný. Na základě našich zjištění potvrzujeme předpoklad, že autentická sebe-prezentace je v rámci partnerských vztahů přispívajícím činitelem ke spokojenosti v nich.

Klíčová slova:

Autenticita; Spokojenost v partnerském vztahu, Sebeúcta; AIRS-SF; AI-3; Investment Model Scale, Rosenbergova škála sebehodnocení

ABSTRACT OF THESIS

Title: Authenticity as a Factor of Satisfaction in a Close Relationship

Author: Bc. Tereza Ambrožová

Supervisor: PhDr. Marek Kolařík, PhD.

Number of pages and characters: 87 pages, 165 530 characters

Number of appendices: 10

Number of references: 105

Abstract:

The main goal of the master thesis was to examine the relationship between authenticity (relational and dispositional) and satisfaction in a close relationship. The relationship between authenticity and self-esteem was also observed. Theoretical part of the thesis deals with the field of authenticity, close relationships, satisfaction, satisfaction in close relationships, self-esteem and with conducted relevant studies. Our hypotheses, based on previous researches outcomes, assumed positive correlation of authenticity and satisfaction in a close relationship and positive correlation between authenticity and self-esteem as well. The research sample was collected by combination of occasional choice, snowball method and an oneself choice method. The selective sample contained 146 respondents involved in close relationships. 94 individuals of participants filled/completed the battery of methods in a pair. The results showed that relational authenticity and dispositional authenticity are in a significant positive relation with the satisfaction in a close relationship. The relationship between authenticity and self-esteem showed as significant as well. On the base of conducted research, we confirm our assumption, that authentic self-presentation in close relationships is a contributing factor for satisfaction in them.

Key words:

Authenticity; Satisfaction in close relationships; Self-esteem; AIRS-SF; AI-3; Investment Model Scale; Rosenberg Self-esteem Scale

Příloha 2: Úvod k dotazníku a informovaný souhlas

Dobrý den,

otevřeli jste dotazník vztahující se k výzkumu spokojenosti v partnerských vztazích. Získaná data budou sloužit jako podklad pro diplomovou práci na Katedře psychologie FF UP v Olomouci.

Dotazník je určen pro vyplnění bezdětnými jedinci, žijícími v páru po dobu minimálně tří měsíců, bez ohledu na sexuální orientaci, ve věku od 18 do 60 let. Je důležité, aby dotazník vyplnily obě osoby z páru, v opačném případě není možné dotazník do výzkumu zařadit.

Dotazník prosím vyplňujte samostatně, bez spolupráce s partnerem.

Dotazník je složen ze sedmi částí a jeho vyplnění trvá přibližně 20 minut. Jednotlivé dotazníky obsahují sérii výroků týkajících se toho, jak lidé vnímají svůj současný partnerský vztah nebo jak vnímají sami sebe. Neexistují správné nebo nesprávné odpovědi, proto prosím odpovídejte pravdivě. Na každý výrok odpovězte vybráním výroku z uvedené škály, který vaši odpověď vystihuje nejpřesněji.

Účast ve výzkumu je anonymní a zpracování dat bude provedeno bez souvislosti s údaji, které by umožnily ve výstupech identifikovat respondenta/ku. Vaše účast ve výzkumu je dobrovolná a můžete ji kdykoli v průběhu vyplňování ukončit. Vyplněním dotazníku dáváte souhlas s poskytnutím údajů pro výzkumné účely. Informace uvedené v dotazníku nebudou sdělovány druhému partnerovi z páru ani jiné třetí osobě.

V případě zájmu o zaslání celkových výsledků výzkumu napište prosím Vaši e-mailovou adresu do kolonky v další části dotazníku.

V případě nejasností nebo zájmu o bližší informace o výzkumu mě můžete kontaktovat na ambrozova.tereza@email.cz.

Děkuji za Váš čas a ochotu podílet se na výzkumu.

Autor výzkumu: Tereza Ambrožová

Příloha 3: Stratifikační dotazník

Stratifikační dotazník

1. Kód respondenta: Jako kód respondenta napište tiskacím písmem první a poslední písmeno vašeho křestního jména a vaše datum narození ve formátu JJDDMMRRRR.(Např. Petr narozený 15. 4. 1983 bude mít kód "PR15041983")
2. Kód partnera: Jako kód partnera napište tiskacím písmem první a poslední písmeno křestního jména vašeho partnera a datum narození vašeho partnera ve formátu JJDDMMRRRR.
3. Pohlaví
  - Muž
  - Žena
4. Věk
5. Nejvyšší dosažené vzdělání
  - ZŠ
  - Vyučen/a
  - SŠ s maturitou
  - VŠ
6. Kraj místa trvalého bydliště
  - Hlavní město Praha
  - Středočeský
  - Jihočeský
  - Plzeňský
  - Karlovarský
  - Ústecký
  - Liberecký
  - Královéhradecký
  - Pardubický
  - Olomoucký
  - Moravskoslezský
  - Jihomoravský
  - Zlínský
  - Vysočina
7. Velikost místa trvalého bydliště
  - < 5000 obyvatel
  - 5000 - 20 000 obyvatel

- 20 000 - 100 000 obyvatel
- > 100 000 obyvatel

8. Emailová adresa (Nepovinný údaj; slouží pro zaslání celkových výsledků výzkumu.)

Příloha 4: Dotazník charakteristik partnerského vztahu

Dotazník charakteristik partnerského vztahu

1. Rodinný stav
  - Svobodný/á
  - Ženatý/Vdaná/V registrovaném partnerství
  - Rozvedený/á
  - Ovdovělý/á

2. Sexuální orientace
  - Heterosexuální
  - Homosexuální
  - Bisexuální

3. Pohlaví partnera
  - Muž
  - Žena

4. Jak dlouho trvá váš současný partnerský vztah?
  - <1 rok
  - 1-3 roky
  - 3-5 let
  - 5-7 let
  - 7-10 let
  - >10let

5. Pokud jste svobodný/á, plánujete se současným partnerem uzavřít sňatek/registrované partnerství?
  - Ano
  - Ne

6. Žijete s partnerem ve společné domácnosti?
  - Ano
  - Ne

7. Pokud ve společné domácnosti nežijete, kolik hodin týdně strávíte s partnerem/kou? (V případě kladné odpovědi na předchozí otázku nevyplňujte.)

8. Kolik partnerských vztahů (včetně současného) jste měl/a?

Příloha 5: Český překlad metody Authenticity Inventory 3

Authenticity Inventory 3

Následující dotazník obsahuje sérii výroků týkajících se toho, jak lidé vnímají sami sebe. Neexistují správné nebo špatné odpovědi, proto prosím odpovídejte pravdivě. Odpovídejte tak, že ke každému výroku zvolíte číslo z uvedené stupnice, které co nejpřesněji vystihuje vaši odpověď na daný výrok.

1	2	3	4	5
Rozhodně nesouhlasím	Nesouhlasím	Nemohu souhlasit ani nesouhlasit	Souhlasím	Rozhodně souhlasím

1. Často jsem zmaten/a svými pocity.
2. Často předstírám, že si něco užívám, ačkoli tomu tak ve skutečnosti není.
3. Víceméně jsem si vědom/a, kdo opravdu jsem.
4. Rozumím důvodům toho, co dělám.
5. Chci, aby moji blízcí znali mé silné stránky.
6. Aktivně se snažím porozumět, které části mé osobnosti tvoří moji podstatu a mé skutečné já.
7. Cítím se velmi nepříjemně, mám-li objektivně uvažovat o svých limitech a nedostatcích.
8. Často reaguji mlčením nebo přikývnutím, abych vyjádřil/a souhlas s názorem či postojem někoho jiného, ačkoli s ním ve skutečnosti nesouhlasím.
9. Velmi dobře rozumím tomu, proč dělám věci, které dělám.
10. Jsem ochoten/tna se kvůli druhým lidem změnit, pokud je to pro mě dostatečně výhodné.
11. Je pro mě snadné předstírat, že jsem někým, kým ve skutečnosti nejsem.
12. Chci, aby moji blízcí rozuměli mým slabým stránkám.
13. Je pro mě velmi obtížné kriticky hodnotit sám sebe.
14. Nejsem v kontaktu se svými nejhlubšími myšlenkami a pocity.
15. Dávám si záležet na tom, abych svým blízkým vyjadřoval/a, jak moc mi na nich záleží.
16. Dělá mi potíže přijmout své nedostatky, proto se je snažím vidět v lepším světle.
17. Mívám tendence idealizovat si své blízké, místo abych objektivně viděl/a, jací skutečně jsou.
18. Moji blízcí by na požádání byli schopni přesně popsat, jaký jsem člověk.
19. Své nejtemnější myšlenky a pocity raději ignoruji.
20. Když nejsem sám/sama sebou, jsem si toho vědom/a.
21. Jsem schopen/na rozlišit, které části mé osobnosti jsou důležité pro mé skutečné já a které nikoliv.
22. Moji blízcí by byli šokováni nebo překvapeni, kdyby zjistili, co v sobě držím.
23. Je pro mě důležité rozumět potřebám a tužbám svých blízkých.
24. Chci, aby moji blízcí rozuměli spíše mému skutečnému já, než mému veřejnému obrazu či "image".

25. I když mě za to ostatní kritizují nebo odmítají, pokouším se přesto jednat způsobem, který je v souladu s mými osobními hodnotami.
26. Pokud mám s blízkým člověkem neshodu, raději záležitost ignoruji, než abych ji konstruktivně řešil/a.
27. Často dělávám věci, které dělat nechci, jen proto, abych nezklamal/a druhé.
28. Řekl/a bych, že mé chování obvykle odráží mé hodnoty.
29. Aktivně se snažím co nejlépe porozumět sám sobě.
30. Raději ze sebe budu mít dobrý pocit, než abych objektivně hodnotil své limity a nedostatky.
31. Řekl/a bych, že mé chování obvykle vyjadřuje mé osobní potřeby a tužby.
32. Zřídka, pokud vůbec, se kvůli ostatním přetvařuji.
33. Vynakládám hodně energie na sledování cílů, které jsou velmi důležité pro druhé, ačkoli nejsou důležité pro mě.
34. Často nejsem v kontaktu s tím, co je pro mě důležité.
35. Snažím se potlačit jakékoli nepříjemné pocity, které se vztahují k mé osobě.
36. Často pochybuji, zda skutečně vím, čeho chci ve svém životě dosáhnout.
37. Často zjišťuji, že jsem vůči sobě příliš kritický/á.
38. Jsem v kontaktu se svými pohnutkami a tužbami.
39. Často odmítám pravdivost jakýchkoli komplimentů, kterých se mi dostane.
40. Obecně kladu velký důraz na to, aby moji blízcí rozuměli, kým skutečně jsem.
41. Je pro mě těžké skutečně přijmout to, čeho jsem dosáhl/a, a těšit se z toho.
42. Když někdo poukáže nebo se zaměří na některý z mých nedostatků, rychle se to snažím vytěsnit ze své mysli nebo na to zapomenout.
43. Moji blízcí se mohou spolehnout na to, kým jsem, bez ohledu na situaci, ve které se nacházíme.
44. Ve vztazích s mými blízkými má pro mě moje otevřenost a upřímnost mimořádný význam.
45. Když vyjadřuji své opravdové mínění, jsem ochotný/á snášet negativní důsledky, které z toho mohou plynout.

Příloha 6: Český překlad metody AIRS-SF Self Version

AIRS-SF Self Version

Následující dotazník obsahuje sérii výroků týkajících se toho, jak lidé vnímají svůj současný partnerský vztah. Neexistují správné nebo nesprávné odpovědi, proto prosím odpovídejte upřímně. Na každý výrok odpovězte vybraním výroku z uvedené škály, který vaši odpověď vystihuje nejpřesněji.

1	2	3	4	5	6	7
Rozhodně nesouhlasím	Nesouhlasím	Spíše nesouhlasím	Nemohu souhlasit ani nesouhlasit	Spíše souhlasím	Souhlasím	Rozhodně souhlasím

1. S partnerem/kou sdílím své nehlubší myšlenky, i když je zde možnost, že jim neporozumím.
2. Mému/mojí partnerovi/ce odhaluji své nehlubší pocity, i když je zde možnost, že je se mnou nebude sdílet.
3. Se svým/svou partnerem/kou otevřeně sdílím své myšlenky a pocity týkající se druhých lidí.
4. Mému/mojí partnerovi/ce vždy otevřeně sděluji skutečné důvody a pohnutky, které stojí za věcmi, které dělám.
5. Můj život je pro mého/mojí partnera/ku "otevřenou knihou", ve které může číst.
6. Před svým/svou partnerem/kou nemám obavy odhalit nejintimnější části svého já.
7. Jsem o sobě ochoten/tna říci "neškodnou lež", pokud vím, že díky tomu zůstatne partner/ka šťastný/á.
8. Někdy se snažím na partnera/ku udělat dojem, aby uvěřil/a nějaké představě o mně, která není ve skutečnosti pravdou.
9. Abychom se v našem vztahu vyhnuli konfliktu, řeknu někdy svému/své partnerovi/ce věci, které si myslím, že chce slyšet, přestože nejsou pravdivé.
10. Kdybych věděl/a o skutečných pocitech mého/mé partnera/ky týkajících se určitých věcí, byl/a bych pravděpodobně zklamán/zklamána nebo raněn/a.
11. O svém/své partnerovi/ce bych si raději myslel/a to nejlepší, nežli o něm/ní znal/a celou pravdu.
12. Byl/a bych radši, kdyby si můj/má partner/ka nechával/a určité myšlenky pro sebe, pokud by nám to pomohlo vyhnout se hádce.

Příloha 7: Český překlad metody AIRS-SF Perceived-Partner Version

AIRS-SF Perceived-Partner Version

Následující dotazník obsahuje sérii výroků týkajících se toho, jak lidé vnímají svůj současný partnerský vztah. Neexistují správné nebo nesprávné odpovědi, proto prosím odpovědte upřímně. Na každý výrok odpovězte vybráním výroku z uvedené škály, který vaši odpověď vystihuje nejpřesněji.

1	2	3	4	5	6	7
Rozhodně nesouhlasím	Nesouhlasím	Spíše nesouhlasím	Nemohu souhlasit ani nesouhlasit	Spíše souhlasím	Souhlasím	Rozhodně souhlasím

1. Můj partner/moje partnerka se mnou sdílí své nejhlubší myšlenky, i když je zde možnost, že jim neporozumím.
2. Můj partner/moje partnerka mi odhaluje své nejhlubší pocity, i když je zde možnost, že je ním/ní nebudu sdílet.
3. Můj partner/ moje partnerka se mnou otevřeně sdílí své myšlenky a pocity týkající se druhých lidí.
4. Můj partner/moje partnerka mi vždy otevřeně sděluje skutečné důvody a pohnutky, které stojí za věcmi, které dělá.
5. Život mého partnera/mé partnerky je pro mě „otevřenou knihou“, ve které mohu číst.
6. Můj partner/moje partnerka nemá obavy přede mnou odhalit nejintimnější části svého já.
7. Můj partner/má partnerka je o sobě ochoten/na říci „neškodnou lež“, pokud ví, že díky tomu zůstanu šťastný/á.
8. Můj partner/má partnerka se na mě někdy snaží udělat dojem, abych uvěřil/a nějaké představě o něm/ní, která ve skutečnosti není pravdou.
9. Abychom se v našem vztahu vyhnuli konfliktu, řekne mi někdy můj partner/má partnerka věci, které si myslí, že chci slyšet, přestože nejsou pravdivé.
10. Kdyby můj partner/má partnerka věděl/a o mých skutečných pocitech týkajících se určitých věcí, byl/a by pravděpodobně zklaman/a nebo zraněn/a.
11. Můj partner/má partnerka by si o mně raději myslel/a to nejlepší, než-li o mně znal/a celou pravdu.
12. Můj partner/má partnerka by byl/a radši, kdybych si nechával/a určité myšlenky a pocity pro sebe, pokud by nám to pomohlo vyhnout se hádce.

Příloha 8: Český překlad metody Investment Model Scale

Investment Model Scale

Úroveň spokojenosti a obecné položky

1. Uveďte prosím, nakolik souhlasíte s každým z následujících výroků, týkajících se vašeho současného vztahu. Vyberte odpověď pro každé tvrzení.

a.	Můj/moje partner/ka naplňuje mé potřeby týkající se intimity (sdílení osobních myšlenek, tajemství, atd.).	Zcela nesouhlasím	Spíše souhlasím	Souhlasím	Zcela souhlasím
b.	Můj/moje partner/ka naplňuje mé potřeby týkající se společně tráveného času (dělání věcí společně, užívání si společnosti jeden druhého, atd.).	Zcela nesouhlasím	Spíše souhlasím	Souhlasím	Zcela souhlasím
c.	Můj/moje partner/ka naplňuje mé sexuální potřeby (držení se za ruce, líbání, atd.).	Zcela nesouhlasím	Spíše souhlasím	Souhlasím	Zcela souhlasím
d.	Můj/moje partner/ka naplňuje mé potřeby týkající se bezpečí (pocit důvěry, pohodní ve stabilním vztahu, atd.).	Zcela nesouhlasím	Spíše souhlasím	Souhlasím	Zcela souhlasím
e.	Můj/moje partner/ka naplňuje mé citové potřeby (pocit emočního propojení, pocit spokojenosti, když se druhý cítí dobře, atd.).	Zcela nesouhlasím	Spíše souhlasím	Souhlasím	Zcela souhlasím

Zcela nesouhlasím	Mírně souhlasím	Středně souhlasím	Souhlasím	Zcela souhlasím
1	2	3	4	5

2. Cítím se spokojen/a s naším vztahem.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

3. Můj vztah je mnohem lepší než vztahy ostatních lidí.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

4. Můj vztah je téměř ideální.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

5. Náš vztah mě činí velmi šťastným/šťastnou.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

6. Náš vztah velmi dobře naplňuje mé potřeby týkající se intimity, společně tráveného času, atd.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Kvalita alternativních vztahů a obecné položky

1. Uved'te prosím, nakolik souhlasíte s každým z následujících výroků, týkajících se naplnění jednotlivých potřeb v rámci alternativního vztahu. Alternativní vztah chápejte jako jiný možný vztah, který máte (přátelé, rodina, jiný partner, aj.), v rámci kterého byste mohli uspokojit dané potřeby stejnou měrou, jako v aktuálním partnerském vztahu.

a.	Mé potřeby důvěrnosti (sdílení osobních myšlenek, tajemství, atd.) by mohly být naplněny v alternativních vztazích.	Zcela nesouhlasím	Spíše souhlasím	Souhlasím	Zcela souhlasím
b.	Mé potřeby týkající se společně tráveného času (společné děláni věcí, užívání si společnosti toho druhého, atd.) by mohly být naplněny v alternativních vztazích.	Zcela nesouhlasím	Spíše souhlasím	Souhlasím	Zcela souhlasím
c.	Mé sexuální potřeby (držení se za ruce, líbání, atd.) by mohly být naplněny v alternativních vztazích.	Zcela nesouhlasím	Spíše souhlasím	Souhlasím	Zcela souhlasím
d.	Mé potřeby týkající se bezpečí (pocit důvěry, bezpečí ve stabilním vztahu, atd.) by mohly být naplněny v alternativních vztazích.	Zcela nesouhlasím	Spíše souhlasím	Souhlasím	Zcela souhlasím
e.	Mé citové potřeby (pocit emočního propojení, spokojenost, když se druhý cítí spokojený, atd.) by mohly být naplněny v alternativních vztazích.	Zcela nesouhlasím	Spíše souhlasím	Souhlasím	Zcela souhlasím

Zcela nesouhlasím	Mírně souhlasím	Středně souhlasím	Souhlasím	Zcela souhlasím
1	2	3	4	5

2. Lidé, se kterými bych kromě svého partnera mohl/a navázat vztah, jsou pro mě velmi přitažliví.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

3. Mé alternativní možnosti našeho vztahu jsou téměř ideální (chození s někým jiným, trávení času s přáteli nebo o samotě, atd.)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

4. Kdybych nechodil/a se svým/svou partnerem/kou, vedlo by se mi dobře, našel/la bych si jinou přitažlivou osobu, se kterou bych chodil/a.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

5. Mé alternativní možnosti našeho vztahu jsou pro mě atraktivní (chození s někým jiným, trávení času s přáteli, o samotě, atd.).

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

6. Mé potřeby pro intimitu, společně trávený čas, atd. by mohly být snadno naplněny v alternativním vztahu.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Velikost investic a obecné položky

1. Uveďte prosím, nakolik souhlasíte s každým z následujících výroků, týkajících se vašeho současného vztahu. Vyberte odpověď pro každé tvrzení.

a.	Do našeho vztahu jsem investoval/a velké množství času.	Zcela nesouhlasím	Spíše souhlasím	Souhlasím	Zcela souhlasím
b.	Svému/své partnerovi/ce jsem o sobě řekl/a mnoho osobních věcí (odhaluji mu/jí svá tajemství).	Zcela nesouhlasím	Spíše souhlasím	Souhlasím	Zcela souhlasím
c.	Se svým partnerem sdílíme intelektuální život, který by byl těžko nahraditelný.	Zcela nesouhlasím	Spíše souhlasím	Souhlasím	Zcela souhlasím
d.	Mé vnímání mé identity (toho, kdo jsem), je spojeno s mým/mou partnerem/kou a naším vztahem.	Zcela nesouhlasím	Spíše souhlasím	Souhlasím	Zcela souhlasím
e.	S mým partnerem sdílíme mnoho společných vzpomínek.	Zcela nesouhlasím	Spíše souhlasím	Souhlasím	Zcela souhlasím

Zcela nesouhlasím	Mírně souhlasím	Středně souhlasím	Souhlasím	Zcela souhlasím
1	2	3	4	5

2. Do našeho vztahu jsem hodně vložil/a, a hodně bych ztratil/a, kdyby náš vztah skončil.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

3. Mnoho oblastí mého života je spojených s mým/mou partnerem/kou (volnočasové aktivity, atd.) a kdybychom se rozešli, vše bych to ztratil/a.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

4. Cítím se velmi zúčastněný/á v našem vztahu, hodně jsem do něj vložil/a.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

5. Mé vztahy s přáteli a rodinnými příslušníky by se zkomplikovaly, kdybychom se s partnerem rozešli (např. můj partner se přátelí s lidmi, na kterých mi záleží).

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

6. Ve srovnání s ostatními lidmi, které znám, jsem investoval/a do mého partnerského vztahu opravdu hodně.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Míra závazku

Zcela nesouhlasím	Mírně souhlasím	Středně souhlasím	Souhlasím	Zcela souhlasím
1	2	3	4	5

1. Chci, aby náš vztah trval velmi dlouho.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

2. Záleží mi na tom, abych s mým partnerem/kou udržel/a vztah.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

3. Necítil/a bych se příliš rozrušený/á, kdyby měl náš vztah v blízké budoucnosti skončit.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

4. Je pravděpodobné, že příští rok budu chodit s někým jiným, než s mým/mou současným/nou partnerem/kou.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

5. Cítím k našemu vztahu silnou vazbu - se svým/svou partnerem/kou jsem velmi silně propojen.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

6. Chci, aby náš vztah trval navždy.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

7. Ve svém vztahu se zaměřuji na jeho dlouhodobou budoucnost (například si představuji, že jsme s partnerem/kou i za několik let).

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Příloha 9: Ukázka kvalitativní analýzy překladu metod (položka č. 17 z metody AI-3)

Položka	17.	I tend to idealize close others rather than objectively see them as they truly are.
Číslo překladatele	1.	Mám sklony si své blízké idealizovat místo toho, abych je viděl/a objektivně takové, jací jsou.
	2.	Mám tendence idealizovat si své blízké, spíše než bych objektivně viděl/a, jací opravdu jsou.
	3.	Mívám tendence idealizovat si své blízké místo toho, abych objektivně viděl/a, kým skutečně jsou.
	4.	Mám ve zvyku si idealizovat své blízké spíše, než objektivně vidět, kdo doopravdy jsou.
	5.	Mám sklony si své blízké idealizovat, než je objektivně vidět takové, jací opravdu jsou.
	6.	Mívám sklony idealizovat si své blízké, spíše, než vidět je takovými, jací opravdu jsou.
Konečný překlad		Mívám tendence idealizovat si své blízké, místo abych objektivně viděl/a, jací skutečně jsou.

Příloha č. 10: Ukázka výchozí matice dat

Respondent	HS AIRS Self	AIRS Self IRT	HS AIRS Self UOD	HS AIRS Perceived	HS AIRS Perceived IRT	HS AIRS Perceived UOD	HS AI-3 Uvědomění	HS AI-3 Nezaujaté zpracování	HS AI-3 Chování	HS AI-3 Vztahová orientace	HS AI-3 Celkový	HS IMS Spokojenost	HS IMS Alternativy	HS IMS Investice	HS IMS Závazek	HS RŠS
1	60	31	29	65	32	33	48	41	45	53	187	17	8	11	31	38
2	74	38	36	61	37	24	51	33	48	51	183	18	10	21	35	36
3	68	36	32	54	27	27	44	34	41	40	159	13	8	10	21	31
4	69	39	30	61	33	28	44	30	44	45	163	19	17	20	34	30
5	61	34	27	51	32	19	48	34	33	46	161	14	9	15	26	29
6	55	33	22	63	35	28	45	32	44	41	162	16	11	17	29	30
7	84	42	42	84	42	42	52	45	45	51	193	24	5	12	35	34
8	65	35	30	54	27	27	52	35	42	48	177	20	7	17	33	37
9	82	42	40	61	35	26	53	41	44	48	186	15	12	13	29	32
10	67	39	28	63	33	30	41	32	38	42	153	22	6	23	35	27
11	79	39	40	68	34	34	53	37	48	49	187	24	8	16	34	33
12	73	36	37	77	37	40	50	40	40	53	183	24	5	18	35	35
13	42	20	22	40	24	16	37	26	23	29	115	10	15	16	24	22
14	81	41	40	77	38	39	35	35	41	44	155	25	5	25	35	26
15	60	26	34	48	30	18	45	37	41	40	163	17	14	21	33	28
16	47	25	22	48	20	28	35	35	30	45	145	11	12	16	32	30